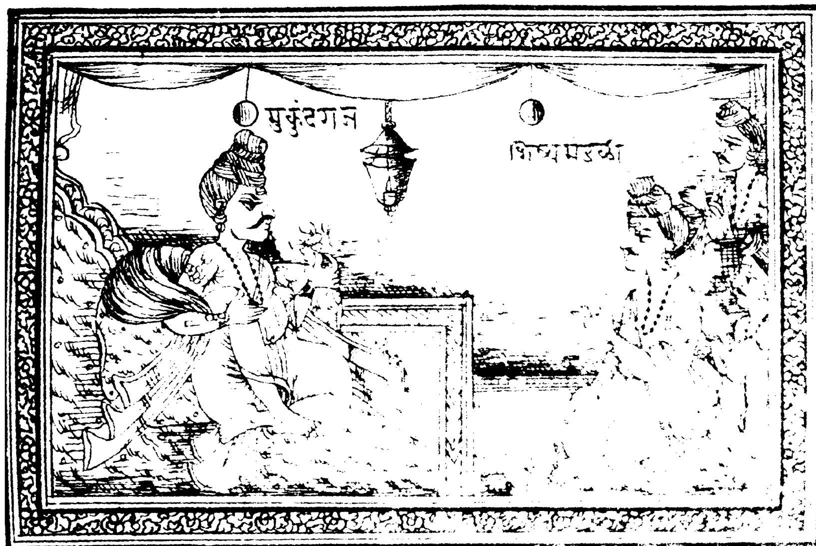
अथश्रीमद्विवेकसिं
धुपूर्वार्द्धप्रारंभः ॥

मुकुंदराज
शिष्य मंडळी

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीगुरुसच्चिदानंदायनमः
॥जयजयाजीचंद्रमौळी॥ मातेंकृपादृष्टीन्या-
हाळीं॥ तरीपावेनमीनव्हाळी॥ ब्रह्मसुखाची
॥१॥ जयजयविश्वोदयपंथकंदरा॥ सर्वभूता
भूतांतरा॥ निरंतरविस्तारा॥ विश्वबीजा॥ २॥
तूंविश्वबीजाचापुतळा॥ कींविश्वाचाजिव्हा
ळा॥ जीसुखाचियासुकाळा॥ परमपुरुषा॥
३॥ तूंनिर्गुणनिराकार॥ निःसंगनिराधार॥ तु

क॰ १

ज्ञियास्वरूपाचापार॥नेणतीब्रम्हादिक॥४
॥तूंसच्चिदानंदननु॥ षड्भावविकारविहिनु
॥स्वप्रकाशेंप्रकाशमानु॥स्वसंवेद्य॥५॥तुझा
अनुग्रहेंघडे॥नरीतुझेंज्ञानहोयरोकडें॥स्व-
स्वरूपअनुभाविजेपुढें॥स्वानुभवेंजी॥६॥न
रीमाझेहृदयींवसावें॥प्रसन्नवाचेचेयवावें॥
स्वस्वरूपबोलवावें॥मजकरवेंजी॥७॥तूंच-
तुर्विधवाचेनें॥प्रसवलासीनिरुतें॥हेंजाणो

नियांनूतें॥ प्रार्थित असें॥ ८॥ तुझिया स्वरूपा
नुभवें॥ म्यां निर्वालकांनसावें॥ परी परोपका
रार्थ बोलावें॥ हें तुझें च इच्छें॥ ९॥ धाकेपणा-
चें देंकर॥ जेवीं देती जेवणार॥ तेवीं तुझिया स्व
रूपाचे उद्गार॥ मातें बोलवितातीं॥ १०॥ याबों
बडीया बोला॥ श्रीचंद्रचूड संतोषला॥ मग-
सोरस केला॥ ग्रंथ निर्माणीं॥ ११॥ वेदशास्त्रा
चा मथितार्थ॥ म्हाठिया फलितार्थ॥ तरीं च

वि॰ तुरींपरमार्थ॥ कांनघ्यावाजी॥१२॥चाडच्या पृ॰
२ तुर्या तेंजिणें॥ ऐसेंबोलतीशाहाणें॥ तरीये-
थीचेपरमार्थखुणें॥ ग्राहीककांनव्हावें॥१३॥
धुळीमाजीलरत्न॥जरींभेटेनकरितांप्रयत्न
॥ तरींचतुरींकांयत्न॥ करावाजी॥१४॥जरीं
रुईच्याझाडीं॥ भरतीमधाचियाकावडी॥न
रींहिंडावयाचीआडपाडी॥ कांपडूद्यावी॥१५ २
॥जरीहेआर्षबोल॥ परीरोकडेंब्रह्मज्ञानहेंन

वळ॥ तरी अवज्ञा कवण करील॥ येथींच्या वि
षयीं॥१६॥ ऊस कीर दिसे काळा॥ परी भीतरी
अमृताचा गळाळा॥ तैसे बोल आर्षपरी झाळा
ळा॥ दिसे विवेकाचा॥१७॥ या नवरसावें उ-
पळवण॥ तें याचेसी उघड नागवण॥ ह्मणू-
नि न प्रवर्तती शाहाणें॥ तेथींचा विषयीं॥१८
॥ वक्कार वरसाचा॥ जरी झाला आपाडाचा॥
तथापि लाभ परमार्थाचा॥ न यासी दुर्लभचि-

कीं॥१९॥तैसीमायिकरसवृत्ति॥बोलतांअं
गासीयेमहंती॥आणिपरमार्थाचीसंवित्ती॥तें
दुरिचदुरावें॥२०॥जैसाश्वपचाचियेघरींचापा
क॥झालाआपाडाचारसिक॥नथापिसदाचा
रलोक॥नयानातळतिकीं॥२१॥तैसेंसंसारि
कबोलणें॥तेंनस्विकारितीशाहाणे॥जयांसी
अखंडअनुभवणें॥रमतत्व॥२२॥जेथेंब्रह्म
रसाचीगोडी॥आपणअनुभाविजेरोकडी॥

नयाबोलाचीआवडी।।साधुजनांसी।। २३।। म्ह
णूनिविवेकसिंधुयेणेनावें।। ग्रंथकीजेलशुद्ध-
भावें।।संतीअवधानद्यावें।। म्हणेमुकुंदराज २४
गुरुशिष्याचेनिसंवादें।। कथाबोलिजेलविनो
दें।।तेंऐकोनआनंदें।।महानुभाव।। २५।।कल्प
तरूचेनिपडिपाडें।।जरीफळती घरींचिंझाडें।।
तरीतियेआवडीचेनिकोडें।। कांनमानावींजी
२६।। तैसीदेशभाषाहोकांमऱ्हाठी।। परीउपनि

षदाचीचराहाटी॥ तरीहाअर्थजीवाचियेगाठी
॥कांनबांधावाजी॥२७॥ आइतेशिष्याचेआ-
क्षेप॥सिद्धचिगुरूचेंवाक्यदीप॥जेणेंसंशय
तमाविक्षेप॥फिटतीश्रोतयांचे॥ २८॥ हाग्रंथा
र्थविचारितां॥ ज्ञानाचीनाहींदुर्बळता॥आणि
मुक्तिसायुज्यता॥पाविजेकोरडी॥२९॥याचि
देहींआपुलाडोळां॥नपाविजेमुक्तिचासोहळा
॥तरीवैराग्याचीत्ते तवेळा॥कांशिणावेंजी ३०

देहपातानंतरें ॥ मुक्तिपाविजेलहीं उत्तरें ॥ सा-
वमानावींचतुरें ॥ कायह्मणोनी ॥ ३१ ॥ मरणा
नंतरमुक्ति ॥ याविषयीं कवणउपपत्ती ॥ ऐशा-
आक्षेपींपायसविजेती ॥ निजगुरूचें ॥ ३२ ॥ स्थू
लदेहनिमेल ॥ मागुतेंमनुष्यदेहपाविजेल ॥ -
यावाक्यींविश्वासेल ॥ ऐसाकवणअसे ॥ ३३ ॥
स्वंडज्ञानउपदेशिती ॥ मोक्षउदारबोलती ॥ न
याच्यायुक्तिझकवती ॥ तेमंदमतीजाणावे ॥

कि ५

३४॥ ऐसेयांचेउपदेशीं॥ कैसेनसंसारनिरसे
म्हणूनिसांडावायवसें॥ नानामतें॥ ३५॥ अ
पुलायेज्ञानदृष्टी॥ जंववस्तूसीनाहीं अपरोक्ष
भेटी॥ नयावेडियांच्यागोष्टी॥ कायकाज॥
३६॥ म्हणूनिसद्गुरुचीपाउलें॥ जिहींसाचा
रपणेंधरिलें॥ तेचिपैलपारपावले॥ भवसा-
गराचा॥ ३७॥ सद्गुरुचीं लक्षणें॥ बोलतीवेद
शास्त्रपुराणें॥ हेंजाणोनियांशाहाणें॥ तेथें

पृ ५

अनुसरती ॥ ३८ ॥ जे संसारासी वेगळे ॥ ज्ञान
वैराग्यें आगळे ॥ ब्रह्मरसें आनंदले ॥ ते सद्गुरु
जाणावे ॥ ३९ ॥ कामक्रोधाचे निविटाळें ॥ ज-
याचें चित्त कधीं नमळे ॥ जयासी निरंतर सो
हळे ॥ ब्रह्मसुखाचे ॥ ४० ॥ विषयसुखाचे डो
हळे ॥ मनी नुपजती कवणाये काळें ॥ जयाचें चि
त्त नुचंबळे ॥ हर्षविषादीं ॥ ४१ ॥ ब्रह्मादि पिपी-
लिकाअंतीं ॥ सकलही भूतजाती ॥ जयाचिये

वि चित्तवृत्ति ॥ नधरीविषमभावातें ॥ ४२ ॥ आप पू॰
६ परहेकडसणी ॥ जयासीनाहींकाळींकवणी ॥ प्र
पंचाचीवाणावणी ॥ नांदतपरमार्थची ॥ ४३ ॥ जे
ब्रह्मानंदेंडुल्लुती ॥ करूनिकाहींनकरिती ॥ जेदुरा
ग्रहनधरिती ॥ कवणीयेकाळीं ॥ ४४ ॥ करिती॰
सत्कर्मेंकोडें ॥ परीस्वरूपस्थितीनमोडे ॥ जयां
सीस्वरूपानंदवोसंडे ॥ सर्वेंद्रियद्वारीं ॥ ४५ ॥ वि ६
धिनिषेधातेंकरिती ॥ परिविधिनिषेधींनलिंप

नी॥ अवलीलाब्रह्मसेविती॥ स्फुरेम्हणोनी॥
४६॥ त्याजितअसतांनाहींत्याग॥ भोगीतअस
तांनाहींभोग॥ नवल्हाराजयोग॥ जेथंनाद-
नसे॥ ४७॥ निपजतीइंद्रियव्यापार॥ परीअक
र्तृत्वीचतुर॥ ब्रह्मविद्यादेतांउदार॥ जेआपा
डाची॥ ४८॥ अवस्थात्रयींअगाध॥ जयासी
अखंडबोध॥ तेमुक्तपरमानंद॥ येणेंआकारें
॥ ४९॥ निमेषानिमेषाचेव्यापार॥ जयाशीक

शितांशीपाथोर॥तेसद्गुरुजाणावेयोगींद्र॥कैव
ल्यदानी॥५०॥जेअंतरींनिवाले॥आठवितांही
भागले॥विसरहिविसरले॥स्वस्वरूपींजें ५१
इहिंलक्षणीअलंकृत॥जेदेखिजेमहंत॥तेचि
श्रीगुरूनिश्चित॥ईश्वरावतार॥५२॥सांगित
लेविशिष्टगुण॥जेंसद्गुरूचेंलक्षण॥आतां-
शिष्याचेंपरिक्षण॥निरोपिजेल॥५३॥नव्हा
वाआळसीनिष्ठुर॥आणिस्वकार्यविषयींत

त्पर ॥ गुरुदास्याविषयींकातर ॥ तोशिष्यनक
रावा ॥ ५४ ॥ जारणमारणविद्वेषण ॥ स्तंभन
मोहनवश्यउच्चाटन ॥ हेंसप्तविधधारण ॥ क
रितीतेत्यजावे ॥ ५५ ॥ जेविषयेंसींरत ॥ अहं
कारगर्वित ॥ जयांसीपाखंडेंसींहेत ॥ तेशि-
ष्यत्यजावे ॥ ५६ ॥ प्रकटावया आपुलीमहंती ॥
सभेमाजीगुरूतें आक्षेपिती ॥ युक्तिखुंटालि-
या बळासियेति ॥ तेशिष्यत्यजावे ॥ ५७ ॥ जेदे

तीप्राकृतदृष्टी॥ गुरूसीकरितांतोंडपिटी॥ ब्र
ह्मविद्येचीगोष्टी॥ तयांसीकायसी॥ ५८॥ नहो
तां अंतःकरणशुद्धी॥ जरींप्रयोजिजेआत्मबु
द्धी॥ नसीनाहींसिद्धी॥ अपरोक्षजें॥ ५९॥ जे
निंदकनास्तिक॥ ज्ञानचोरचुंबक॥ कांजेंवीण
वादक॥ तेशिष्यवर्जावे॥ ६०॥ जेसंसाराचेनि
सळें॥ ज्ञानवैराग्येंआगळे॥ दोषांसीजेवेगळे
॥ तेसत्‌शिष्यजाणावे॥ ६१॥ जेशुद्धअंतःक

रणी विरक्त ॥ सत्यवादी दृढव्रत ॥ निरंतर श्रीगु
रुभक्त ॥ अनन्यभावें ॥ ६२ ॥ जें वित्तशाठ्य नक-
रिती ॥ आपणायातें न वंचिती ॥ आणि परदेव
तनेणती ॥ एका श्रीगुरुवांचूनी ॥ ६३ ॥ जे उदार
मनाचे ॥ साचार भावाचे ॥ वांटेकर मुक्तिचे ॥
ते सत्‌शिष्य जाणावे ॥ ६४ ॥ यासा नुरागा शि
ष्यातें ॥ स्विकारावें श्रीगुरुनाथें ॥ ज्ञान उपदेशा
वें निरुतें ॥ पात्रसंभूत जे ॥ ६५ ॥ ब्रह्मरसाची

वि॰ १

मूस ॥ ज्ञानरत्नाची मांदुस ॥ गुरुशी उपजे म डस ॥ उपदेशाविषयीं ६६ परिसाचें निसंधानें ॥
अष्टधातू होती सोनें ॥ तैसें शिष्यें ब्रह्मचि होणें ॥ न लक्षणाची ॥ ६७ ॥ तेथें गुरूसी न लगे-
आयास ॥ करितां ब्रह्मोपदेश ॥ आत्मा स्वयंप्रकाश ॥ न लमयींची ॥ ६८ ॥ असत् शिष्य बोलिले ॥ तेजरी मुमुक्षु झाले ॥ तो हि करावे आपुले ॥ श्रीगुरुरायें ॥ ६९ ॥ मंत्रादि साधन उपदे-

पृ॰ १

शें॥ कां अष्टांगयोगाभ्यासें॥ चित्तानिर्मळहो
यआपेसें॥ नयाचेझडतीमळ॥ ७०॥ नातरीं
गुरुदास्यकरितां॥जळतीमनोमळसर्वथा॥
ज्ञानप्राप्तिहोयतत्वता॥ श्रीगुरुप्रसादें ७१
अष्टलोहपरिसेसीलागलें॥ तेतत्क्षणींकन
नकझालें॥ अष्टधातुम्हणोनिसांडिलें॥ पा
षाणजात॥ ७२॥ तेहीजरीचूर्णकीजे॥ तरी-
अग्निमुखींलोहनिपजे॥ तेणेंहीसुवर्णहोइ

जे॥ परिसासंनिधी॥ ७३॥ तेसेवैराग्यवन्हिं
तापले॥ तेंज्ञानाधिकारपावले॥ अष्टधातू
ब्रह्मझाले॥ गुरुचरणप्रसादें॥ ७४॥ गुरूचें
पाहातांमहिमान॥ परीसतोहिठेंगणाजाण
॥ तोलोहाचेंकरीसुवर्ण॥ परीतोपरीसनव्हे
ची॥ ७५॥ परिसासान्निधीवेधलें॥ तेंलोहक
नकहोउनीठेलें॥ तेंअन्यलोहिंलागलें॥ प
रीकनकनव्हेंची॥ ७६॥ तेसानव्हेगुरुकृपे-

चावेधु॥जोसत्यस्वरूपावबोधु॥शिष्यब्र ह्मचिहोणेहाविनोदु॥नवलतेथांचा॥७७ ॥कल्पतरूचीउपमाद्यावी॥तरीतोकल्पित अर्थपुरवी॥कल्पनेंतिननभेटवी॥श्रीगुरु- नाथ॥७८॥जननीआणीजनकें॥इहींसं- सारदायकें॥नव्हतीभवबंधछेदकें॥एका- श्रीगुरुवांचूनी॥७९॥कामधेनुआणिचिंता मणी॥इहिपुरवूनसकतीऐणी॥कल्पिलि-

वि॰ याअर्थाचादानी॥ म्हणोनियां॥ ८०॥ जेंचिंत पृ॰
११ नेसीअतीत॥ सकळकल्पनाविरहित॥ तेंब्र
ह्मनिजानंदभरित॥ देताश्रीगुरुनाथ॥ ८१॥
म्हणूनिसद्गुरूसीमहिमा॥ ऐसीकवणआहे
महिमा॥ प्रपंचतोचिपरब्रह्म॥ प्रसादेंजया
चे॥ ८२॥ परोपकाराचेनिसंतोषें॥ पात्रापात्र
नदेखे॥ गुरुमेघसर्वत्रवर्षे॥ उदारपणें॥ ८३ ११
॥ तथापिपात्रताविशेषें॥ स्थीरहोयसस्योल-

भूमिके॥ येंबनराहेउटंके॥ जायनिरसूनी॥
॥८४॥ तेसेंकृपापात्रतेविण॥ स्थिरनोहेब्रह्म
ज्ञान॥ तेथेंदृष्टांतजोसांगेन॥ तोऐकबातूं ८५
वंशींपुत्रविटाळले॥ नेपितृधनातेंमुकले॥ शु
द्धझालियाभागपावले॥ जयेपरी॥ ८६॥ जनी
किजनींईश्वराचे॥ ब्रह्मचिहेंनिजधनसाचे॥
शुद्धजीवविभागतेथींचे॥ तदंशह्मणोनी ८७
चित्तासिनसांडेविषयसंग॥ तंवजीवासीनाहीं

ज्ञानधनमाग ॥ ह्मणूनि म्या हा प्रसंग ॥ विस्ता
रिला ॥ ८८ ॥ शिष्याचे गुणदोषदर्शन ॥ साक्षेपें
केलें कथन ॥ आतां कीजे सावधान ॥ पुढील क
थेसी ॥ ८९ ॥ शिष्य तापत्रयें संतप्त ॥ शमदम-
साधनयुक्त ॥ श्रीगुरूसी शरणागत ॥ विनवीत
असे ॥ ९० ॥ जी मी संसारसमुद्रीं बुडालों ॥ ताप
त्रयवडवाग्नीनें पोळलों ॥ क्रोधाधिजळचरीं
विसंचिलों ॥ झालों पैं अतिशोच्य ॥ ९१ ॥ ज्ञाना

चेतारथीं बैसउनी ॥ कृपेचें स्फवायु पेलुनी ॥ देवें
चि आपण तारक होउनी ॥ ताराचें मातें ॥ १२ ॥
भवार्णवमध्यानेतां तेवेळे ॥ पोळलों तापत्रय
दावानळें ॥ जीजी कृपाजळधर ज्ञानजळें ॥ निव
वावें मातें ॥ १३ ॥ संसारबंदिशाळे ॥ बांधलों अ
ज्ञानसांखळें ॥ तीं बंधनें सोडावीं सकळें ॥ ज्ञान
शस्त्रें करूनी ॥ १४ ॥ ऐसी कृपा उपजउनी ॥ वि
नवी शिष्यशिरोमणी ॥ मस्तक श्रीगुरुचरणीं ॥

न्यासिताझाला॥९५॥तोंबोलेश्रीगुरुराजा॥बा
रेशिणलासिकवणियांकाजा॥केसेंबंधनतो
डीनचोजा॥पाहेंपारोकडें॥९६॥ऐसीप्रतिज्ञा
करूनी॥शिष्यासन्मुखबैसउनी॥आज्ञासम
वेशकरूनी॥गुरुसंप्रदायक्रमें॥९७॥तेथेंज्ञा
नशक्तिचाप्रवेश॥अज्ञानशक्तीचानिरास॥
बोधउठलास्वयंप्रकाश॥शिष्यचैतन्यीं॥९८॥
तेवेळींस्वेदकंपादिक॥उठिलेभावसात्विक॥

जैसासाम्राज्यातेंपावेरंक॥तैसेंवर्ततेंझालें
॥९९॥यानामशक्तिपातबोलिजे॥तेथेंस्वानु
भवेंचिअनुभविजे॥निःशेषविसरिजे॥स्म-
यरणसंसारिक॥१००॥तंवआनंदाचापुर॥
आलाशिष्यसरितेसिथोर॥तेथेंअविवेकियापे
हणार॥बडूनिजाय॥१॥अहंकारद्रुमउन्मळला॥
तृष्णापक्षिणीचाघरटामोडला॥इंद्रियग्रामबु
डाला॥तयेआनंदजळीं॥२॥ऐशास्फुरवाचेशेजे

वि · वरीं॥ तेथें स्वानुभुतीचा अंतुरी॥ तिया आळं- पू·
१४ गिळा सुंदरी॥ तो योगिराज॥ ३॥ तियेचे निआं
ळें॥ नुठती विषयाचे डोहाळे॥ तेथें असिजे
केवळें॥ स्वस्वरूपीं॥ ४॥ स्वस्वरूपाचे निभरें॥
तेथें कांहींचि नस्फुरे॥ तेयो गनिद्रा नसांवरे॥ त्या
योगियासी॥ ५॥ तेथें नेणीव नाजाणीव॥ सरले
भावाभाव॥ तया एकछत्र आणिव॥ तया योगि १४
यासी॥ ६॥ सर्वसुखाची करोंडी॥ जयासि क-

रितांसांडिजेफुडी ॥ तया ब्रह्मसुखाचीगोडी ॥
अनुपम्यते ॥ ७ ॥ तेथेंनाहींमनाचेंजाणणें ॥ खुं
टलेंवाचेचेंबोलणें ॥ हेंजयाचें तोचिजाणें ॥ येरां
टकमकची ॥ ८ ॥ पाखांचेनिफडत्कारें ॥ पक्षि-
कुळनभीसंचरे ॥ परीतें निश्चळअसेबारे ॥ जें
सेंतेंसें ॥ ९ ॥ तेवींपरमात्म्याचेनिआधारें ॥ इंद्रि
ययामव्यवहारें ॥ परीतेथांचेनिव्यापारें ॥ न-
घेपीजे ॥ १० ॥ ऐसाराजयोगसंकेत ॥ नोपाव-

वि॰ लाअवधुत॥याघरीलवृत्तांत॥तोअवधारिजे पू॰
१५ ॥११॥जेंमनावाचेअगोचर॥बोलतांअसेसां-
कडेंथोर॥तथापिएकतूंचतुर॥ह्मणेमुकुंदरा-
ज॥१२॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकसिंधौ
सृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसंवादेस्वरूपसमावेशोना
मप्रथमंप्रकरणंसमाप्तम्॥ १॥ ॥श्री
गुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥शुभंभवतु॥ १५
॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ तंवसखीस्वानुभूती
ची ॥ तुरियापानलीनिजाची ॥ तियाप्रबो
धींलाहेजाची ॥ तोयोगिराज ॥ १ ॥ झालेंने
त्रांचेंउन्मीलन ॥ उठिलेंअंतःकरण ॥ परी
अनुभवाचेंअवतरण ॥ तेंनवचेचकीं ॥ २ ॥
इंद्रियेंकीरचेइली ॥ परीनयांचीधांवमोडली
॥ पुनरपीबुचकळली ॥ नयेआनंदजळीं ३
जैसेंभागलेंढोर ॥ पावेस्फुरवाडीकाबिढार ॥

वि॰ नेथूनउठिवितांथोर ॥ आंगचिघाली ॥ ४ ॥ पू॰
१६ तेसीतापत्रयेंतापली ॥ इंद्रियेंब्रह्मानंदेंनिवा
ळीं ॥ स्वविषयींप्रवर्तविलीं ॥ नप्रवर्ततीच ॥ ५
॥ मगशिष्यवाडवेळ ॥ त्याहोनिइंद्रियांचेंबळ
॥ गुरूसीवाचाबरळ ॥ विनवीतसे ॥ ६ ॥ उठि
ला आनंदभरित ॥ श्रीगुरूसीप्रदक्षिणाक
रित ॥ श्रीचरणाअसेलागत ॥ वेळोवेळ ॥ ७ १६
मनप्रेमरसेंभरलें ॥ दोहींकरसंपुटजोडिले

॥ मग बोलों आरंभिलें ॥ शिष्याशिरोमणी ॥
८ ॥ जयजयाजी अनाथबंधु ॥ जयजयाजी
कारुण्यसिंधु ॥ तुमची महिमा प्रसिध्धु ॥ रा
जयोगु ॥ ९ ॥ जें अनादी हारतलें ॥ मी मजचि
चोरिलें ॥ नयामातें भेटाविलें ॥ श्रीगुरुराया
१० ॥ तुझिया कृपादृष्टी ॥ झाली परवस्तूसी
भेटी ॥ उपमा नाहीं सृष्टी ॥ नया महासुखेवा
सी ॥ ११ ॥ तुझेया उपकारा ॥ उत्तीर्ण न व्हें जी

वि· दातारा॥जरींअर्पिजतीसंभृतीसंभारा॥ पू·
१७ नानावस्तूंचे॥१२॥ब्रह्मकाळत्रयींअबा-
धित॥नानावस्तूत्यानाशिवंत॥तेणेंहोइ
जेउत्तीर्णत्व॥हेंकैवींघडे॥१३॥येकेंदुध
लाकल्पतरू॥तयासीदीजेदर्पणाचाहारु
॥तेणेंतोउत्तीर्णगंव्हारु॥कैसेनिहोय॥१४
चिंतामणीच्यासाठीं॥दीजेफुटकीकाचव- १७
डी॥त्याउत्तीर्णपणाचीगोष्टी॥कायकरूंयेइ

ल॥ १५॥ अहंतेचें काउरें ॥ जयाचियें दृष्टि
मात्रें उतरे ॥ तयासद्गुरूसी उत्तीर्ण चतुरें ॥
केवीं होइजे ॥ १६॥ परीसी सिद्धाभिधान ॥
रंकासी रायपण ॥ तैसें जो वासी शिवपण ॥
प्रसादें जयाचेनी ॥ १७॥ ह्मणूनि तनु मन धन
॥ गुरूसी कीजे समर्पण ॥ तरी च होइजे उत्ती
र्ण ॥ कांहीं एक ॥ १८॥ अहो भक्तिभाव श्रीगु
रुराया ॥ हंने पें जो प्राणिया ॥ गुरूसी न भजे

तोऋणियां॥ जायअधोगती॥ १९॥ नाशवं
तहेउपचार॥ गुरूसीवंचितीजेनर॥ तेपाहु
णेहोतीअविचार॥ निरयाचे॥ २०॥ आतां
असोमाझीअविद्या॥ तुवांहेळाचीफेडिली
सद्या॥ जीजीभवरोगवैद्या॥ श्रीगुरुस्वामी॥
२१॥ मीभवरोगेंवेष्टिलों॥ देहाप्रमाणरोडे-
लों॥ तोतुवांउपचारिलों॥ निकियापरी॥ २२
॥ अर्धमात्राब्रह्मरसें॥ मातेंउपचारिलेंके-

सें॥ जैसा ब्रह्मगोळ कोंदला असे॥ माझेनि
पुष्टपणे॥ २३॥ कवणा एका चियामरणा॥
आड घातला साधुजना॥ तयाचे उपकार उ
त्तीर्णा॥ तेणे केवीं होइजे॥ २४॥ तैशा जन्म
मरणाच्या कोडी॥ चुकती जयाचिया प्रौढी
॥ तया गुरुदास्याची गोडी॥ अनुपम्य कीं २५
॥ गुरुकृपेचें फळलें आपपण॥ हे चि तेथील
जाणावी खुण॥ जें नीच नवें प्रेमलक्षण॥ गु

वि ॥ रुदास्यविषयीं ॥ मंत्रयंत्रादिउपदेशिते ॥ गु पृ

१९ रू आहेतीआइते ॥ परीसंसारमहादुःखातें

॥ फेडूंनशकती ॥ २७ ॥ ह्मणूनिदुर्लभसश्रीगुरु

॥ जोपरब्रह्मींकरीसाक्षात्कार ॥ हेलामात्रेंसं

सारज्वर ॥ निरसूनजाय ॥ २८ ॥ आतांकेव

ल्याचा दानी ॥ तूंचिएकत्रिभुवनी ॥ संसार

दैन्यजयाचेनी ॥ देशधडाहोय ॥ २९ ॥ मीसंसा १९

रविसरलों ॥ महादुःखेंनिवालों ॥ तुमच्या-

अनुग्रहें घडलों ॥ ह्मणूनिजास्वामी ॥ ३० ॥ आ
तांराउर्ध्वे एककरावें ॥ तेंसरवभागुतेंमजदावें
॥ तेंचिहोउनाअसावें ॥ निरंतरजी ॥ ३१ ॥ नेंसु
खाकिमात्मक ॥ केंसेंम्याजाणावेंसम्यक् ॥ जी
जीकृपापूर्वक ॥ मातेंनिरूपावें ॥ ३२ ॥ ऐसी
प्रार्थनाऐकुन ॥ श्रीगुरुतोचिकामधेनु ॥ दुभे
बोरसेंदाटुन ॥ शिष्यवत्सासी ॥ ३३ ॥ तंवकाय
बोलिलायोगींद्र ॥ बारे तूंपरीपूर्णचंद्र ॥ तुवां

माझाबोधसमुद्र॥ कैसाउल्हासविलास॥३४
तुझीयांगुणगणानेसी॥उपमानाहींकवणा-
सी॥ तरीबोळिजेलनेंनिजमानसीं॥ दृढधरा
वें॥ ३५॥ तुजमहासुखलाधलें॥जेंगुरुदास्य
फळलें॥ परब्रह्मअनुभविलें॥स्वानुभवेंचि॥
३६॥जेथेंमनासीनाहींसोरस॥तेथेंवाचेसीके
चाप्रवेश॥तोभेटलास्वयंप्रकाश॥तुजब्रह्मा
नंद॥ ३७॥जेंस्थूळनारोड॥ठेंगणेंनावाड॥

तेंमहासुखगोड ॥ ईश्वरस्वरूप ॥ ३८ ॥ जेंप
रब्रह्म अखंड ॥ बोलतांवेदांसी कुवाड ॥ तेंअ
नुभाविता होयकाबाड ॥ विषयसुख ॥ ३९ ॥ जे
थेंनिद्रानाजागणें ॥ करणेनाभोगणें ॥ त्यासु
खासीचाखणें ॥ आपणपैंची ॥ ४० ॥ मातूंहे
कडसणी ॥ जेथेंनाहींकाळींकवणी ॥ नयापर-
मनिर्वाणी ॥ लीनझालासी ॥ ४१ ॥ कल्पनेचें
आभाळ ॥ जेथेंविरालेंएकवेळ ॥ तेंचिदाका-

शानिर्मळ॥ तुजप्रकाशलेंपें॥ ४२॥ हेंमहावा-
क्याचेंरहस्य॥ जेंजीवेश्वराचेसामरस्य॥ जेणों
उपजेरस॥ संसारस्फुरणाचा॥ ४३॥ हाशिव
शक्तिचासमयोग॥ यासीबोलिजेराजयोग॥
जेणेंफिटेभवरोग॥ हेळामात्रें॥ ४४॥ हेचि
निर्विकल्पसमाधी॥ जेभवरोगियादिव्यऔ
षधी॥ जेणेंतुटेआधिव्याधि॥ विषयस्फुरणा
ची॥ ४५॥ हातुजअलभ्यलाभजोडला॥ जो

परमात्मा भेटला ॥ क्षणएकसकाळ झाला ॥ महासुखाचा ॥ ४६ ॥ ऐसी हे ब्रह्मस्थिती ॥ एथें मज व्हावी दृढमती ॥ ऐसी तुझी चित्तवृत्ती ॥ तरीं अवधारिजो ॥ ४७ ॥ ये विषयीं असे उपाव ॥ जेणें स्वरूपीं होय सद्भाव ॥ तो चि धरीं येर- वाव ॥ सांडीं मिथ्याभ्रम ॥ ४८ ॥ व्हावी विषयीं विरक्ति ॥ चित्तासि प्रत्यक् वृत्ति ॥ करावी ईश्वरभक्ति ॥ अनन्यभावें ॥ ४९ ॥ जो श्रीगुरूचा अ-

टेंमहिमानसाचें॥ नरीजन्मस्थानजिवाचें ॥तें अगाधमहिमानको॥ ५८॥ नद्याउगमीस्थिराव ती॥ नरीतेचिसमुद्रहोती॥ आधारकांनव्हती ॥आणिकांनदींसी॥ ५९॥ तेसाआपुलाउगव ॥जरींनसांडिताहाजीव॥ नरीअंगासीयेतांथो राव॥ ब्रह्मपणाचा॥ ६०॥ ह्मणूनिकल्पनेसी मार॥ कराबाइंद्रियांचासंव्हार॥ नरींजीवब्रह्म सीमिनार॥ केंचाउरे॥ ६१॥ अनुभवाचीएक

खुण ॥ जेणें प्रपंचासी होय संव्हार ॥ तेथींचा वि-
वंचना सांगेन ॥ तें ऐक पां तूं ॥ ६२ ॥ स्वरूपोन्मुख
स्फुरण ॥ हें मायेचें लक्षण ॥ अविद्या तें जाण ॥ वि
परीत कल्पना ॥ ६३ ॥ मन चक्षुरादिकें ॥ इंद्रियें ह्मि
अनेकें ॥ तीं सुख दुःखदायकें ॥ अविद्याजनीतें
॥ ६४ ॥ ह्मणूनि कल्पनेंचाया ासी ॥ नासे माया अ
विद्येसी ॥ तेथे संव्हार इंद्रियांसी ॥ आपेंसें होय ॥
६५ ॥ जेसें पाणी चोराच्या द्वारीं ॥ वरील रंध्र दाटी

वि· जेजरीं॥ येरें मोकळांचपरी॥ धरावीं नलगती॥ ६६॥ पू·
२४ तैसी कल्पना विराली॥ तेथें संसृती निमाली॥ येथें
आक्षेपीं स्फुरली॥ मज युक्ति येक॥ ६७॥ स्रुषुप्ति
अवस्थे कल्पना॥ निःशेष होय लीन॥ तरीं जीवा
चें संसरण॥ कां न चुकेची॥ ६८॥ ऐशा आक्षेपिं
उत्तर॥ बोलिजेल सुंदर॥ तें ऐकतूं चतुर॥ जेणें
संदेह फिटे ६९ जीवासी स्रुपुप्तिदशे॥ कल्पना की २४
रनसे॥ परी अज्ञान न निरसे॥ तेणें संसृती हो

य ॥ ७० ॥ स्मृषुप्ति आत्मानेणिजे ॥ तैंतेचिहोउ-
नी असिजे ॥ तेथेंस्वानुभवबोळिजे ॥ कवणेपरी
॥ ७१ ॥ आत्मविषयीं अज्ञान ॥ जंववरी नव्हेक्षी
ण ॥ तंवनचुकेजन्ममरण ॥ जीवासीपैं ॥ ७२ ॥ श्री
गुरूचेनिकृपाभरें ॥ फिटे अज्ञानभुररें ॥ मगस
च्चिदानंदउरे ॥ परब्रह्मतें ॥ ७३ ॥ मगसुषुप्ति-
काळींकल्पना ॥ अज्ञानीहोयलीन ॥ तेणेंअज्ञा
नें ॥ वर्तेआत्मयासी ॥ ७४ ॥ तेथें अज्ञाननमरे

वि ह्मणूनिसंसारनसरे॥ नरींआक्षेपाचींउत्तरें॥ पू
२५ निरर्थकेंचीं॥७५॥जीवांदृक्षजाती॥निरंतरव
र्तेस्फुर्त्तिभि॥ तेथेंकल्पनेसीवस्ती॥ अज्ञानगर्भी
॥७६॥ अनुभवाचीखुण॥तेअनारीसिजाण
तेथेंअज्ञानसहितंकल्पना॥विरेस्वस्वरूपीं॥
॥७७॥श्रीगुरूचेउपदेशें॥ अज्ञानपरेआपेसें
॥तेथेंपरब्रह्मप्रकाशे॥ कल्पनातीत॥७८॥अ २५
नुभवाचियाभूमिका॥ त्यारीगाशिष्यटिब्का

॥सांगिजेतीत्याऐका॥ एकाग्रहोउनी॥७९॥
प्रथमजाणावीक्षिप्तता॥ दुसरीतेगतायाता॥
तिसरीतेसंश्लिष्टता॥ चोथीसुलीनतापावद
शेवी॥ ८०॥ करितांब्रह्माभ्यास॥ चित्तासीहो
य स्वरूपींसोरस॥ तेंसांडूनि करीहृ ब्यास॥ सां
सारिक॥ ८१॥ मगसावधहोइजे॥ चित्तासीमा-
गुतीवळिजे॥ ब्रह्माभ्यासकीजे॥ तेंक्षिप्तपावे
॥८२॥ गतायाततेऐसी॥ चित्तस्वरूपींसमरसी

धि· तेथूनिउठेपरीआपैसी॥ बैसेस्वरूपीं॥मनस्व पू·
२६ रूपींलाविजे॥तेणेंतेथेंचिअसिजे॥ आनंदे
पुंजोलागिजे॥नेसांश्लिष्टतापें॥८४॥ अर्ली
न्चित्तनिःशेषमुरे॥ केवळज्ञानीचिउरे॥ स्फरवा
चास्फुंजउतरे॥नेसफलीनदशा॥८५॥ ऐसाब्र
ह्माभ्यासकरितां॥ भूमिकाजाणतीसमस्ता॥
मगअनयासेंतत्वतां॥ पावेयोगिराज॥८६॥ २६
अथवाइंद्रियेंकांमारावीं॥जेथेंधांवतीतेथेंचि

धराची ॥ नरीं स्कलीनतापावाची ॥ रोकडीची ॥
॥ ८७ ॥ नातें इंद्रियें नातें विषयस्फूरवें ॥ तेथें क
वणा कवणातें देखे ॥ चित्त भुरे मग ओळखे ॥ क
वण कवणातें ॥ ८८ ॥ मंदमती चिया आक्षेपा
॥ हा प्रस्ताव सांगितला बापा ॥ येरांसी काय सें
पा ॥ सायास हो ॥ ८९ ॥ आतां असो हा प्रसंग
तुज निरोपिला राजयोग ॥ हें स्मरे तो चांग ॥ ब
हुतांमध्यें ॥ ९० ॥ निमिषोन्मिषाचें अर्ध ॥ चित्त

वि· स्वरूपींहोयसावध॥ तरींपापराशीहोतीदग्ध पू·
२७ क्षणमात्रें॥ ११॥ जैसेंस्वप्नींघडेदुरित॥ तेंप्र-
बोधींहोयभस्मभूत॥ तैसेंनिजबोधेंसमस्त॥
पातकजळे॥ १२॥ चित्तअवलंबनेंविण॥ जरीं
नराहेस्थीरपण॥ तरींदेवाचेंसगुण॥ स्वरूप-
चिंतावें॥ १३॥ तेथेंहृदयाचासेजारीं॥ षोडशो
पचारेंपूजाकरीं॥ उपासावाश्रीहरी॥ अनन्य २७
भावें॥ १४॥ जनमोकरूनिसमळ॥ तेंचित्तवेगेंहो

यनिर्मळ॥ मगनिर्गुणी भक्तिप्रबळ॥ आपसयो
होय॥ ९५॥ निर्गुणीपरमपुरुषीं॥ जीवाऐक्यहो
यसेरवीं॥ नयेमहासुरवीं॥ समरसेनो॥ ९६॥ ना
नरीअष्टांगयोगें॥ कांभक्तिप्रसंगे॥ जीवपरमा-
त्मासंगें॥ नदात्मतापावे॥ ९७॥ तंवाशिष्येंविन
विजे॥ जीवशब्देंकायबोलिजे॥ ब्रह्महेंनावठेवि
जे॥ कवणासिजी॥ ९८॥ परमात्मातोकवण
॥ सगुणकींनिर्गुण॥ तोकैसाविलक्षण॥ सांगा

केंजी॥ ९९॥ मायातेकवणशक्ति॥ तियेसीकेसी-
स्वरूपास्थिती॥ अविद्येचीकेसारीती॥ किमाश्र
यतें॥ १००॥ प्रपंचकवणेंनिर्मिला॥ कासयाचाउ
भारला॥ जिवासीसंसारनांथिला॥ किंनिमित्त-
जी॥ १०१॥ जीहेप्रश्ननिरूपावे॥ माझेमनोरथ-
पुरवावे॥ मातेंसर्वज्ञकरावें॥ कृपानिधी॥ १०२॥
ऐसीशिष्याचीविनंती॥ ऐकोनिश्रीगुरुकाय-
बोलती॥ श्रोतांअवधारावेंचित्तीं॥ ह्मणेमुकुंद

राजा॥१०३॥ ॥इतिश्रीमद्विवेक-
सिंधौसृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसंवादेस्वानुभवाह्-
निकरणंनामद्वितीयप्रकरणंसमाप्तम्॥ २॥
॥ ॥श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥
शुभंभवतु॥ ॥छ॥ ॥ छ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ एकेंशिष्यशिरोमणी॥ध
न्यतुझीवाणी॥ आठवेयेयांचाप्रश्नी॥परम

पुरुषतो ॥ १ ॥ स्वरूपांबरींनिर्गुणी ॥ उमटनी
जीवेश्वराच्यावाणी ॥ तेथीचीकरावीउपलव
णी ॥ स्वानुभवेंकीं ॥ २ ॥ पाथरवटाचीटांकी ॥
झालीचीपां आनितिखटनीकी ॥ तयापि करूं
नयेमोक्तिकीं ॥ रंध्रशलाका ॥ ३ ॥ तेशादेशवळा
युक्ती ॥ घेऊनयेब्रह्मसंविती ॥ येथेंविवेकाची
संपत्ति ॥ निकिव्हावीलागे ॥ ४ ॥ ह्मणूनिविवे
काचेकान ॥ करूनिऐकनिरूपण ॥ अनुक्रमेंतु

ज्ञेप्रश्न॥ सांगिजती॥ ५॥ शक्तिचक्रासीवेग
ळ॥ जेंज्ञप्तिमात्रकेवळ॥ तेंनिजानंदनिर्मळ
॥ परब्रह्मजाणावें॥ ६॥ दृश्य द्रष्टादर्शन॥ हे
त्रिपुटीजेथेंक्षीण॥ तेंपरब्रह्मजाण॥ अनिर्दे
श्य॥ ७॥ ज्ञाताज्ञानज्ञेय॥ हेंजेथेंनाहींतृतीय
॥ तेंपरब्रह्मअप्रमेय॥ जाणावेंपें॥ ८॥ ज्ञान
म्हणूंतरींनाहींजाणिव॥ अज्ञानम्हणूंतरींना
हींनेणिव॥ अभावम्हणूंतरीनवळटेव॥ नां

वि. दतचिअसे॥ ९॥ अभावह्मणिपेतेंशून्य॥ शू पृ.
३० न्यवादियाचेंमततेंजघन्य॥ ह्मणूनिजगींतेंचि
गाधन्य॥ ब्रह्मविदजें॥ १०॥आहेह्मणूतरींके
सेनिघ्यावें॥ नाहींम्हणूतरीकेसेनिसांडावें॥
असोहें ब्रह्मअनुभवावें॥ जयाचेंतेणेंची॥ ११
जेंनिद्रिस्थातेंचेववी॥ चेईलीयातेंजाणवी॥
जागलीयातेंभोगवी॥ परीअक्रियतें॥ १२॥ ३०
स्फटिकशिळेचेंपोट॥ जेसेंनिरंतरानिघोंट

॥ तैसें चैतन्य एकदाट ॥ परब्रह्म तें ॥ १३ ॥ नात
रें गगना ऐसें पोकळ ॥ व्यापक परी व्याप्यासी-
वेगळ ॥ निजप्रकाशें सोज्वळ ॥ आपणपेंची ॥ १४ ॥
ब्रह्मा विष्णु महेश्वर ॥ करितां शिणती निज-
व्यापार ॥ मग सेविती विश्राममंदिर ॥ परब्रह्म
तें ॥ १५ ॥ जेथें विद्या ना अविद्या ॥ जें अनुपम्य
स्वसंवेद्य ॥ तें जाणावें सुविद्य ॥ ब्रह्मस्वरूप
तूं ॥ १६ ॥ झाला पां सर्वेश्वर ॥ धरला जाणिवे

चाअहंकार॥नरीतोहिनेणेपार॥नयास्वरू-
पाचा॥१७॥ह्मणूनिअहंकारगळे॥आणिक
ल्पनामावळे॥तरीचब्रह्मआंकळे॥स्वानुभ-
वासी॥१८॥ब्रह्मगोळकांचेसहस्र॥व्यापूनि
सबाह्यांतर॥असकेंचिउरलेंनिरंतर॥ब्रह्म
स्वरूपजें॥१९॥गगनीनाथिलेंआभाळ॥तें
सेंब्रह्मीमायापटळ॥तेंविरालियाकेवळ॥
ब्रह्मचिअसे॥२०॥ब्रह्मादिकसकळें॥रजस्व

लाख्यालीदिसाखें॥तियेंमायादेवीसीनात
ळे॥परब्रह्मतें॥२१॥तेंध्यानेवीणध्याइजे
॥चिंतनेवीणाचिंतिजे॥जाणणेवीणजाणि
जे॥परब्रह्मतें॥२२॥हेपरब्रह्मनिर्गुण॥-
सर्वेश्वराचेंनिजस्वरूपजाण॥मूळमायेसी-
अधिष्ठान॥पूर्णचैतन्यजें॥२३॥मायाब्र-
ह्माचाविवर्त॥एसेंबोलेवेदांतसिद्धांत॥जो
उपनिषदाचामथितार्थ॥प्रमाणसिद्ध॥२४

॥वेदविरुद्धमत॥ तेंपारखंडजाणनिश्चित॥
म्हणूनिसांडींतेअपसिद्धांत॥विवर्तऐक २५
ब्रह्मनिर्विकारजैसें॥तैसेंअसतचिअसे॥ते
थेंअन्यथाआभासभासे॥तोतद्विवर्तगा॥
२६॥निजाकारेंविचरत॥रविप्रकाशेंअसेव
र्तत॥तेथेंजळाभासभासत॥तोतद्विवर्तजे
सा॥२७॥नातरीजैसादोर॥तेथींचानमोडे
आकार॥नाहींतोचिआभासेथोर॥महास

र्पजैसा॥ २८॥ ब्रह्मतेंउपमारहित॥ तेथेंकाय
सेपांदृष्टांत॥ परीएकदेशीहोयउचित॥ बुजा
वयाघेसे॥ २९॥ असोआदिब्रह्मींचाविवर्त॥
तेथेंगुणसाम्यऐसासंकेत॥ उनुवादेसांख्यसि
द्धांत॥ अतिचतुरजे॥ ३०॥ हेगुणत्रयाचीसा
म्यता॥ ईश्वरींचीउन्मनीअवस्था॥ तेचिचैत
न्यअधिष्ठिता॥ बोलिजेमहामाया॥ ३१॥ महा
मायेचेंलक्षण॥ तेंशुद्धसत्वात्मकजाण॥ स्वस्व

वि रूपाचेंअनुसंधान॥परब्रह्मतें॥३२॥सक- पूं
३३ ळगुणाचीक्षोभकदशा॥महामायायेणेंनावें-
ऐसा॥आभासेमिथ्याभूतठसा॥नोब्रह्मविव
र्नगा॥३३॥मीब्रह्मयेणेंआकारें॥ज्ञानरूप
स्फूर्तिस्फुरे॥तीओळखावीचतुरें॥महामाया
॥३४॥ब्रह्मजैसेंपरिपूर्ण॥नदाकारेंस्फुरण
॥नयेमायेसीमर्यादाकवण॥करीलबारे ३५ ३३
॥मायेचीदुर्घटता॥नेचिहेजाणावीजाणता॥

जेकेवळआभासेसद्रूपता॥ नाथिलीची॥ ३६
॥ ह्मणूनिदुर्घटत्वहेंभूषण॥ मायेसीनव्हे दूष
ण॥नीब्रह्मीअसे अघटमान॥ तरीमायानव्हे
ती॥ ३७॥ हेंन घडतेंठाईं घडे॥ मगदारवीआ
पुले पंवाडे॥ जेंभ्रमेंजेंनाचवीकोडें॥ ब्रह्मादिका
तें॥ ३८॥ सृष्ट्यादिव्यापार॥ जोकरीजगदीश्वर
॥तोहिमायेचाबडिवार॥ ऐसाजाणतूं॥ ३९॥
हें असंभावनीय॥ मायाअनिर्वचनीय॥ म-

वि· थ्याचिपरिवाय॥ आभासतअसे॥ तूंऐसेंह्म पू·
३४ णसी॥ मायाअनिर्वचनीयकैसी॥ तरीउत्तरा
धींबुझसी॥ अनायासें॥४१॥ अहोब्रह्मआप
णातें॥ मीब्रह्मऐसेंन ह्मणतें॥ तरीब्रह्मीचेंका
यउणेंहोतें॥ ब्रह्मपणगा॥४२॥ ह्मणूनमिथ्या
भूतमाया॥ विश्वमायामयजाणूनिया॥ तरीं
ब्रह्मतेंअद्वय॥ कांनह्मणावें॥४३॥ जेंमिथ्या ३४
त्वेंकार्यअसे॥ साचासारखेंआभासे॥ गगनी

गंधर्वनगरूंजेसें॥ नाहीतेंची॥ ४४॥ ऐसीमा
याउठिली॥ तेपरब्रह्मींअधिष्ठिली॥ तियेप्र
कृतीबोलिली॥ सांख्यमतें॥ ४५॥ हेमायामू
ळप्रकृती॥ परमपुरुषाचीनिजशक्ति॥ तिये-
सीलेणेसीसंगती॥ तेअवधारिजो॥ ४६॥ घ
टजोजोनिपजे॥ तोतोआधींचगगनीव्यापि
जे॥ तैसेंजेजेंतत्वनिपजे॥ तेंव्यापिजेचैतन्यीं
॥ ४७॥ नातरींउठतियातरंगातें॥ जळआधी

वि. चव्यापुनीवर्ते ॥ तेसेंस्फुर्तियेमायेतें ॥ व्यापिलें पू.
३५ परब्रह्मीं ॥ ४८ ॥ जेणेमायेतेंव्यापिलें ॥ तेंसगु-
णब्रह्मबोळिलें ॥ येरजेअशेषउरलें ॥ केवळ
ब्रह्म ॥ ४९ ॥ जेणेंमायाआधिष्ठिजे ॥ तेंब्रह्म
मायोपाधिकबोळिजे ॥ मायाशबलऐसेंह्मणि
जे ॥ नयेतेंचिगा ॥ ५० ॥ तेंब्रह्मसगुण ॥ तोचि
परमात्माजाण ॥ परमपुरुषऐसीखुण ॥ तेथें ३५
चिबोळिजे ॥ ५१ ॥ परमपुरुषाचेंलक्षण ॥ तें-

मूलप्रकृतीसी भिन्न ॥ हें कीजेलकथन ॥ नें ऐक पावूं ॥ ५२ ॥ मूळप्रकृती आंत ॥ पुरुषसाक्षत्वें- असेवर्तत ॥ नियेनें असे जाणात ॥ निजप्रका शें ॥ ५३ ॥ नेसाभासतो निराभास ॥ ते प्रकाश्य तो स्वप्रकाश ॥ नथापि अनादि सहवास ॥ नयां प्रकृतिपुरुषांसी ॥ ५४ ॥ पुरष प्रकृतीतें जाणें आपुलेनि सर्वज्ञपणें ॥ नियेसी नेणो निपरीसा जणे ॥ नेणेपुरुषेसी ॥ ५५ ॥ हा अनादि सिद्ध-

धि· रोळु॥जोप्रकृतिपुरुषाचामेळु॥ एकांवीणएका पू·
३६ सीवेळू॥नफिटेक्षणभरी॥ ५६॥तियेंव्यक्तव-
र्णरहितें॥प्रकृतिपुंरुषेंदोघेंअमूर्तें॥त्यांचेया
स्वरूपनिर्धारातें॥जाणस्वानुभवें॥ ५७॥ ह्या
पुरुषपरमात्मा॥स्वयंज्योतिविज्ञानात्मा॥ये
णेअनुग्रहीतजीवात्मा॥तोजाणेपुरुषातें ५८
प्रकृतीचेनीदृश्यपणे॥द्रष्ट्यापुरुषालागेजा ३६
पणे॥ अनुभवितोयारवुणे॥जाणेलगा॥५९

॥ हा ज्ञानविग्रही परमेश्वर ॥ सर्वात्मा निर्विका
र ॥ नया स्वरूपाचा विसर ॥ कहींच नाहीं ॥ ६०
प्रवृत्तिनिवृत्तिमायेची ॥ करावया समर्थ हा
वी ॥ तेथें हरिहरब्रह्मादिकांची ॥ मात काय-
सी ॥ ६१ ॥ ब्रह्माविष्णुमहेश्वर ॥ हे श्रीप्रभूचे-
अवतार ॥ तथापि ते आज्ञाधार ॥ तया परेशाचे
॥ ६२ ॥ मायेचे गुणत्रय ॥ ते ब्रह्मादिदेवत्रय ॥
करिती सृष्ट्यादिक कार्य ॥ आज्ञें श्रीपतीचीया

वि· ६३॥ आणिकयाचाव्यापार॥ करावयासम पू·
३७ र्थनव्हे इतर॥ म्हणूनिगोसावीसर्वेश्वर॥ ब्र-
ह्मादिकांसी॥६४॥ अहोसमस्तमायेतें॥ सगु
णब्रह्मचेष्टवितें॥ म्हणूनिसर्वेश्वर आणिकातें
॥ ह्मणूनये॥६५॥ तेणेसर्वेश्वरें अवलोकिली
मायामहत्तत्वातेंव्याली॥ सृष्टिव्हावयाचीइ
च्छाझाली॥ तेंमहत्तत्वगा॥६६॥ जेमायेचेंसु ३७
द्धत्व॥ तेंचिओतींवमहत्तत्व॥ जेथरजतमा

चेंगूढतत्व ॥ वर्तेसत्वगर्भी ॥ ६७ ॥ हे गुणक्षोभि-
णीमाया ॥ देवांचें कारणदेहजिया ॥ घडविलें
महाप्रळया ॥ रुद्राकरवीं ॥ ६८ ॥ तें सर्वेश्वरें अ
धिष्टित ॥ त्रिविध अहंकारा प्रसवत ॥ मायागु
णीचेष्टत ॥ प्रकटली ॥ ६९ ॥ सात्विकराजसता
मस ॥ त्रिविध अहंकार जाणजस ॥ नेथें शक्ति
त्रयाचा विकास ॥ दिसे अनुक्रमें ॥ ७० ॥ सात्वि
क अहंकारीं ज्ञानशक्ति ॥ राजसीं वर्ते क्रियाश-

वि· ॥ क्ति॥ तामसीं असे द्रव्यशक्ति॥ निरंतररूपें॥ ७१ ॥ पु·
३८ सर्वेश्वरें अवलोकित॥ द्रव्यशक्तिसमवेत॥ ता
मस अहंकारातें प्रसवत॥ पंचमहाभूतें॥ ७२॥
तामस अहंकारगगनातें॥ गगन व्यालें पवना
तें॥ तो पवन दहनातें॥ प्रसवता झाला॥ ७३॥
दहन उदकातें॥ उदक व्यालें पृथ्वीतें॥ यापरी
पंचमहाभूतें॥ जनितां झालीं ७४ शब्दविषय ग ३८
गनीं॥ स्पर्शविषय पवनीं॥ रूप बारे दहनीं॥

विशेषगुण॥ ७५॥ आपत्वाविषयरस॥ पृथ्वी
चागंधजाणजस॥ कार्यकारणभावेंप्रवेश॥
दिसेअनन्यगुणाचा॥ ७६॥ तंवचैतन्यनाथें
अधिष्ठित॥ क्रियाशक्तिसमायुक्त॥ राजस
अहंकारातेंप्रसवत॥ पंचदशतत्वें॥ ७७॥ व्या
नउदानसमान॥ प्राणआणिअपान॥ एवंपं
चदशतत्वाचागुण॥ एकत्रसंभूत॥ ७८॥
श्रोत्रत्वकूचक्षुजिव्हाघ्राण॥ हेंज्ञानेंद्रियपं

८६॥ ज्ञाताज्ञानज्ञेय॥ भोक्ताभोगणेंभोग्य ॥ कर्ताकारणकार्य॥ ऐसीहेत्रिपुटी॥ ८७॥अं तःकरणभोक्ता॥ इंद्रियांसीभोगसाधनता॥ पंचभूतांसीभोग्यता॥ विषयरूपत्वें॥ ८८॥ए केकभोक्तासाधक॥ तिह्रींसाधनाचामेळापं चक॥ करूनियसबळानिःशंक॥ एकेकभूतीं ॥८९॥त्यांपरस्परांत्नुप्रवेश॥ सांगिजेलतो ऐकजस॥ ऐकूनिधरींजस॥ निजमानसीं· पू

४

॥९०॥ अंतःकरणव्यानाधारें॥ श्रोत्रइंद्रियां
चेंनिद्धारे॥ वाचासहितसंचरे॥ शब्दगुणआ
काशीं॥९१॥ मनसमानाचेनियोगें॥ त्वचें-
द्रियाचेनिबगें॥ पाणींद्रियसहितरिघे॥ स्प
र्शगुणपवनीं॥९२॥ बुद्धिउदानाचेनिवाडिवा-
रें॥ चक्षुइंद्रियांचेनिद्धारे॥ पादेंद्रियसहितबा
रे॥ रूपगुणतेजीं॥९३॥ चित्तप्राणाचेनिब
ळें॥ जिव्हेंद्रियाचेनिमेळें॥ शिस्नसहितमि

 के॥ रसगुण आपीं॥ ९४॥ अहंकार अपानव-
 सें॥ प्राणाचेनि सहवसें॥ पायूसहित प्रवसे॥
गंधगुण पृथ्वीसी॥ ९५॥ एवं विषयरूप मूला-
सी॥ चारी चारी मिळाले एकासी॥ पंचविलीस
पांचपाच ऐसी॥ जाहालीं महाभूतें॥ ९६॥ पंच-
विषयपंचभूतें॥ तियें नामस हंकारजनितें॥
म्हणोनि तत्वें समस्तें॥ मिळालीं नेथें चि पें॥ ९७
॥ होतीं अतिसूक्ष्म अव्यक्तें॥ जीं पंचमहाभूतें

तोंपावलींस्पष्टदशोतें॥ परस्परानुमेळें॥९८
एवंपरस्परानुप्रवेश॥जेनत्वेंसीपंचधासह-
वास॥हाईश्वरइच्छामायाविकास॥विस्तार
झाला॥९९॥याप्रसंगानंतरें॥श्रीमुकुंदमुनी
वेदानारें॥प्रपंचविस्तारिलासर्वेश्वरें॥तोअ
वधारिजो॥१००॥ ॥इतिश्रीमत्-
द्विवेकसिंधौसृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसंवादेन
त्वसृष्टिकथनंनामतृतीयप्रकरणंसमाप्त

मू॥३॥ ॥श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥

शुभंभवतु॥ ॥छ॥ ॥छ॥

श्रीगणेशायनमः॥ मगश्रीपरमपुरुषें॥आ
पुलेनिइच्छावशें॥द्विधाकेलीअशेषें॥तियें
पंचमहाभूतें॥१॥यामध्येंएकाभागाचा॥त
यापंचविसांकळांचा॥लिंगदेहसर्वेश्वराचा॥
आरंभताझाला॥२॥जीवनत्वेंपंचविसें॥तीं

हिरण्यगर्भाचेनि अंशों॥ लिंगशरीरसाभासे
॥ ऐकदेवाचें॥ ३॥ श्रोत्रदिशात्वचापवन॥ च
क्षुसूर्यजिव्हावरुण॥ अश्विनौदेवतेंघ्राण॥
हिरण्यगर्भाचें॥ ४॥ वाचावन्हिपाणीसूरप
ती॥ पादवामनशिश्नप्रजापती॥ गुदेंद्रियनो
नैर्ऋती॥ प्रसिद्धजाणावा॥ ५॥ जयांब्रह्मनां
डींविहरण॥ तेंचिप्रासिद्धपंचप्राण॥ दशधा
भेदेंभिन्न॥ सप्तचक्रेंसप्तस्कंधजे॥ ६॥ प्रथ

वि॰ ४३ प्रथमजाणावाअवास्कंद॥वायुभूमिपासूनि पृ॰

प्रसिद्ध॥मेघपर्यंतस्वतःसिद्ध॥ओळखावा उ

प्रवस्कंददुसरा॥ मेघापासूनिअवधारा॥सू

र्यापर्यंतखरा॥ व्यापुनीअसे॥ ८॥ तिसराउ

द्वस्कंद॥सूर्यापासूनिविशद॥ चंद्रमापर्यंत

भेद॥ ओळखावा॥ ९॥ महस्कंदचवथा॥ चं

द्रमंडळापासूनितत्वता॥नक्षत्रपर्यंतपद्मा ४३

तां॥विस्तारलाजो॥१०॥ विवस्कंदपांचवा॥

नक्षत्रापासूनिजाणावा ॥ शनीपर्यंतबरवा ॥वि
स्तारलाजो ॥ ११॥ षष्ठमपरास्कंद ॥ शनीपासूनि
त्याचावेध॥सप्तऋषीपर्यंतभेद॥प्रसिद्धजाणावा
१२॥ परीवाहस्कंदसातवा ॥ सप्तऋषीपासूनि-
रूढावा ॥ ध्रुवपर्यंतजाणावा॥ मिथोनिअसे ॥
१३॥ अंतःकरणातोविष्णु॥ चंद्रमातोमन॥ बुद्धि
कमलासन॥हिरण्यगर्भाचा ॥१४॥चित्ततोना
रायण॥ अहंकारगोरीरमण ॥ एवंपंचवीसतत्त

वि त्याचागुण॥ लिंगदेहप्रभूत॥ १५॥ हेंसूक्ष्म- पू
४४ भूतांचेंदळवाडें॥ लिंगदेहईश्वराचेंपुढें॥ न
थापिविषयसुखनातुडे॥ स्थूलदेहाविण॥ १६
॥ नयास्थूलदेहाचेंनिर्माण॥ नाहींपंचकृतभू
तिविण॥ ह्मणूनिभूताचेंपंचीकरण॥ देवेंआ
रंभिलें॥ १७ एकेकभूतपंचधाकीजे॥ पांचाहि
पांचांठाईमेळविजे॥ हापंचीकृतप्रकारबोलि ४४
जे॥ वेदांतशास्त्रीं॥ १८॥ नोपंचीकृतप्रकार॥

करिता झाला जगदीश्वर ॥ ते थोंचा सांगिजेल निर्धार ॥ तो ऐकजस्र ॥ १९ ॥ सर्वेश्वरें अवलोकिलें ॥ गगन पंचधा विभागिलें ॥ ते अंतःकरणरूपें राहिलें ॥ आपणपेंची ॥ २० ॥ व्यानांशें वायूसी ॥ श्रोत्रांशें तेजासी ॥ वाचा आपीं शब्द पृथ्वीसी ॥ गगन मिश्र्लें झालें ॥ २१ ॥ पवन मनोरूपें ॥ आकाशीं समर्पे ॥ समानांशें आपणपें ॥ अधिष्ठिता झाला ॥ २२ ॥ त्वचांशें पावकीं ॥

वि. पाणीइंद्रियेंउदकीं ॥ स्पर्शांशेंपृथ्वीयेसिकीं ॥ वा पू.
४५ यूमिळतां झाला ॥ २३ ॥ तेजबुध्याकारें ॥ आका
शींसंचरे ॥ पवनीप्रवेशेबारे ॥ उदानरूपें ॥ २४ ॥
चक्षुरूपेंराहिले आपणपां ॥ पादेंद्रियमिळा-
लेंआपा ॥ रूपांशेंपृथ्वीसिपा ॥ तेजमिळतेंझा
लें ॥ २५ ॥ उदकाचित्तांशें ॥ आकाशींप्रवेशे ॥
पवनीसमरसें ॥ प्राणरूपें ॥ २६ ॥ जिव्हांशेंते ४५
जासी ॥ आपणपांस्थिरावलेंशिश्नेसी ॥ रसां

शिएथ्वीसी ॥ आपमिळतें झालें ॥ २७ ॥ अहं
कारें धरणी ॥ प्रवेशली गगनीं ॥ अपानरूपें पव
नीं ॥ मिळती झाली ॥ २८ ॥ घ्राणेंद्रियें तेजासीमि
ळाली ॥ गुदेंद्रियें आपासी प्रवेशली ॥ गंधरूपें
निजस्थानीं राहिली ॥ धरित्री हे ॥ २९ ॥ यापरी
पंचीकृतें ॥ स्थूलपंचमहाभूतें ॥ गुणकर्मधर्म
सहितें ॥ निपजतीं झालीं ॥ ३० ॥ कवण भूताचे
कवण ॥ कर्मधर्मगुण ॥ ते सांगेन विवंचुन ॥

वि· ऐकपांतूं॥ ३१॥ सच्छिद्रताहाधर्म॥ अवकाश पु·
४६ प्रधानकर्म॥ शब्दगुणबुझवर्म॥ आकाशींचें
३२॥ शब्दस्पर्शहेगुण॥ चांचल्यताहाधर्मजा
ण॥ वहनादिककर्मकारण॥ वायूचेंपें॥ ३३॥
शब्दस्पर्शरूप॥ हे तेजींगुणत्रयाचाआरोप
॥ उष्णत्वहाधर्मदेख॥ कर्मपचनादिक॥ ३४
॥ शब्दस्पर्शरूपरस॥ आपींहेगुणसमरस॥ ४६
द्रवत्वधर्मबहुवस॥ क्लेदनादिक॥ ३५॥ शब्द

स्पर्शरूपरसगंध॥ हेगुणपृथ्वीचेप्रसिद्ध॥
कठिणत्वधर्मकर्मस्वतःसिद्ध॥ धारणादिक
॥३६॥ कारणभूतांचेगुण॥ कार्यानुरूपवर्त
तीजाण॥ जेसेंजळींचेंसाईपण॥ वर्तेतरंगा
सवें॥ ३७॥ एकैकभूतींएकएक॥ विशेषगु
णमुख्यनायक॥ अन्यभूतांचेआगंतुक॥ व
र्ततीकारणलें॥ ३८॥ शब्दगुणअसेआका-
शीं॥ ह्मणूनिवेद्यश्रोत्रेंद्रियासी॥ गगनापा

सूनिजन्मवायूसी॥ म्हणूनिद्विगुणतो॥३९
॥शब्दशर्परूपहेगुणतेजासी॥ म्हणूनिवे-
घश्रोत्रत्वचाचक्षूसी॥ तेजापासावजन्मज
लासी॥तेंचतुर्गुणगा॥४०॥शब्दस्पर्शरूप
रसहेगुण॥आपासिह्मणूनिदृश्यपण॥-
श्रोत्रत्वचाचक्षाजिव्हाजाण॥जळासीगा
॥४१॥उदकापासूनिजन्मली॥ह्मणूनिगुण
पंचकेंआर्थिली॥इंद्रियपंचकासीवेधज्ञा-

ली॥ धरित्रीहे॥ ४२॥ आपुलेनिइच्छामा
त्रें॥ पंचभूतेंविचित्रें॥ कालऊनिरसतन्मा
त्रें॥ कर्दमकेला॥ ४३॥ असोहींस्थूलमहा-
भूतें॥ सर्वेश्वरें केलींपंचीकृतें॥ मगस्थूलदे
ह अनंतें॥ निर्मिलाकेसा॥ ४४॥ महातेजाचे-
नीप्रभावें॥ कर्दमशोषिलास्वभावें॥ मगनि
र्मिलेंदेहभावें॥ ब्रह्मांडहें॥ ४५॥ देवतामय
लिंगदेह॥ तयाचेंस्थूलशरीरग्रह॥ ह्मणूनि

वि· देवेंअवयवसमूह॥ रचिलेंब्रह्मांडहें ॥ ४६॥ स- पू·
४८ प्तपाताळश्रीचरण॥ तेथेंत्रिविक्रमाचेंअधिष्ठा
न॥ तेथींचीविवंचनासांगेन॥ तेऐकपालूं॥ ४७
॥ सातवेंपाताळतेंतळ॥ विराट्पुरुषांचेंपादत
ळ॥ प्रपदतेंरसातळ॥ जाणावेंपें॥ ४८॥ गुल्
फद्वयतेंमहातल॥ पोटरीयातलातल॥ सुत
लतेंजानुयुगल॥ विश्वरूपाचें॥ ४९॥ वितल ४८
आणिअतल॥ हेंजाणावेंऊरुयुगल॥ कटिप्र

देशांतमहीतल ॥ वोळरवावें ॥ ५० ॥ तृणवृक्ष
गुल्मलता ॥ त्यारोमावलीसमस्ता ॥ गंगादि
नानासरिता ॥ त्यानाडिचक्रें ॥ ५१ ॥ समही
सागर ॥ तेंदेवाचेंउदर ॥ तेथेंवडवानळतेंज
ठर ॥ वह्नीजाणावा ५२ नाभिस्थानतेंनभमं
डळ ॥ ज्योतिर्लोकतेंवक्षस्थळ ॥ महर्लोककंठ
नाळ ॥ विराटाचें ॥ ५३ ॥ जनोलोकतेंवदन ॥ त
पोलोकतेंललाटस्थान ॥ मस्तकब्रह्मपूर्ण ॥ स

उदकादशोत्तर॥ धडाडीतवैश्वानर॥ तयादश
गुणसमीर॥ आवरणागा॥ ६३॥ तयादशगुण
अधिक॥ बाहेरीनभाचाकंचुक॥ नभादशगुण
कौतुक॥ अहंकाराचें॥ ६४॥ अहंकारदशगुण
॥ महत्तत्वाचेंपांघुरण॥ ऐसे हेंसप्तावरण॥
ब्रह्मांडपैं॥ ६५॥ जैसासप्तकचुकपिंड॥ तैसें-
चिहेंब्रह्मांड॥ ह्मणूनिउभयांचेकोंड॥ ऐकसारि
खें॥ ६६॥ ऐसियाब्रह्मांडएकदाटी॥ उपजेमा

यादेवीच्यापोटीं ॥ असोहेतत्वसृष्टीपरिपाटी
॥ तुजनिरूपिलीहे ॥ ६७ ॥ हेंब्रह्मांडस्थूलशरी
र ॥ अष्टधाप्रकृतीचाविस्तार ॥ तेथेंसृष्टिरचनें
चाउभार ॥ तेजागृतीअवस्था ॥ ६८ ॥ स्थूलदे
हब्रह्मांड ॥ सृष्टिअवस्थाप्रचंड ॥ यादोहोंचा
अभिमानीअखंड ॥ जोब्रह्मासृष्टिकर्ता ॥ ६९
॥ प्रणवाचीप्रथममात्रा ॥ अकाराक्षरजेंपवि
त्र ॥ यादोहींचेचरित्र ॥ तेचिबोलतसे ॥ ७० ॥

वि· हिरण्यगर्भाख्यलिंगदेह ॥ जेथेंहरीपितामह ॥ पू·
५१ तेथेंस्थितीअवस्थानिःसंदेह ॥ स्वप्नबोलिजे ॥७१
॥हिरण्यगर्भस्थितीअवस्था॥ यादोहींचाअभि
मानीभोक्ता॥जोविष्णुतारीबुडतां॥ भवसागरीं
॥७२॥ यात्रयातेंअसेबोलत ॥ प्रणवींचाउकार
जोविख्यात॥ द्वितीयमात्राऐसासंकेत॥ तेथें-
बोलिजे॥७३॥ देवाचाकारणदेहप्रकृति॥जेथें ५१
महाप्रळयसुषुप्ति॥ यादोहींचाअभिमानीगोरी

पती ॥ तेथें बोलिजे ॥ ७४ ॥ यानिहींचा उच्चार ॥ क
रीं त्रितीयमात्रा मकार ॥ असो समकल हि ॐकार ॥
विस्तार झाला ॥ ७५ ॥ विराट् हिरण्यगर्भ माया ॥
हे सर्वेश्वरा वेदेह त्रय ॥ उत्पत्ति स्थिति प्रलय ॥
अवस्था त्रय पैं ॥ ७६ ॥ ब्रह्मा विष्णु महेश्वर ॥ हे
अभिमानी स्फुरवर ॥ अकार उकार मकार ॥ मा
त्रा त्रय हे ॥ ७७ ॥ रज सत्व तम हे गुणत्रय ॥ प्रण
वाचें पाद त्रय ॥ असो हे उभवणी मायामय ॥ जे

णोरचिली॥ ७८॥ हेकारणरूपउपाधि॥ सर्वेश्वरीं
वर्तेविशुद्धि॥ केवळब्रह्मविशुद्धि॥ ते आथीचि-
ना॥ ७९॥ ह्माकारणोपाधिमिश्रित॥ निरूपलाश
बळतत्पदार्थ॥ श्रीमुकुंदमुनीत्वंपदार्थ॥ आतां
सांगिजेल॥ ८०॥ ॥इतिश्रीमद्विवेक
सिंधौसृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसंवादेईश्वरतनुत्रय
कथनंनामचतुर्थप्रकरणंसमाप्तम्॥ ४॥ ॥
॥ ७॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ तंवबोलिलाशिष्यांन्वारा-
णा॥ जिव ईश्वरब्रह्मांचेंलक्षण॥ राउळेंनिरू-
पिलेंपूर्ण॥ मजकृपाबुद्धी॥ १॥ आतांजीवस्तृ-
ष्टीचाकथा॥ सांगावीश्रीगुरुनाथा॥ माझीफि
टेसंदेहव्यथा॥ आत्मविषयींची॥ २॥ ऐसीशि
ष्याचीविनवणी॥ श्रीगुरुराजेंऐकुनी॥ मगप्रे
मभावेंआलिंगुनी॥ बोलताझाला॥ ३॥ बारेनु
झेंप्रश्नें॥ झालेंमुखाचेंपारणें॥ ऐकसावधानप

कि ५३

णे॥ बोलिजेलज्जें॥ ४॥ ह्मांगाआपुलाअलंकार ॥ चोरवकरीजोसोनार॥ तयाचाउपकार॥ नवि सरिजेपैं॥ ५॥ तैसेंआपुलेंनिजस्वरुप॥ तुवां-स्मरविलेंदेख॥ जेंस्फुरलेंउन्मेष॥ मजईश्वरावि षयीं॥ ६॥ घरोघरींटकमकाह्मानी॥ एकपुसेए कचारवाणी॥ तयाब्रह्मस्वरुपाचीशिराणी॥ हत देवासिगा॥ ७॥ आत्मयांचेंपरिज्ञान॥ हेंतत्प दार्थशोधन॥ एतदर्थंसंन्यासादिकसाधन॥ श्रु

पू ५३

तीबोलिजे ॥ ८ ॥ तत्पदार्थ ईश्वरें विण ॥ त्वंप-
दार्थ नाहीं वर्तन ॥ ह्मणून पुनरपि कथन ॥ ऐक
तत्पदींचें ॥ ९ ॥ जो परमात्मा महाविष्णु ॥ आ
दिपुरुष भगवान्नु ॥ जो सच्चिदानंदतन्नु ॥ पू-
र्वी निरूपिला ॥ १० ॥ जो सर्वात्मा सर्वसाक्षि ॥
सर्वेश्वर सर्वकुक्षिं ॥ जो कांहींच नुपेक्षी ॥ नि
ज भक्तातें ॥ ११ ॥ जो देवा आर्धी लाघवी ॥ ना-
हीं नेब्रह्मगोल दारवबी ॥ गेलें ह्मणो निलप-

वी॥जेथिचेंतेथें॥१२॥जयासीकानावीण-
ऐकिजे॥डोळ्यावीणदेखिजे॥जिव्हेवीणचा
खिजे॥सर्वरसातें॥१३॥पायांवीणसर्वचाल
णें॥हातांवीणदेणेघेणे॥जयाजीवातेंउद्धर
णें॥इच्छामात्रें॥१४॥जोजवळीचीपरीअ
तिदुरी॥दूरस्थपरीजीवाभीतरी॥जयाचीस
त्तानिजव्यापारीं॥वर्तेइंद्रियग्राम॥१५॥मति
ग्रामीअवभासक॥जैसातरणीचएक॥तोस

र्वजीवांप्रकाशक॥ परमात्मा चिद्रूपें॥ १६॥ तो
विशाबलतत्पदार्थ॥ ज्ञानविग्रह अमूर्त॥ स
र्वव्यापकपरीमूर्तिमंत॥ भक्तकारणे॥ १७ ॥
नटनाट्याधरितां॥ आपणयातेंन भुलेसर्व-
था॥ तैसेनानाअवतारघेतां॥ न भुलेस्वस्वरू
प॥ १८॥ सगुणरूपमायिक॥ ऐसें मानुनियां
देख॥ जेनभजती कौतुक॥ तेमूढ जाणावे १९
सांगसंपादितां त्वोषलेपणे॥ नटासीदाजेति

अलंकारभूषणे॥सोंगमिथ्यापरीपावणें॥नटा पू·
सीचिअर्पिती॥२०॥तेसेंकीरमायिकअवतरण
॥तेथेंकाजेजेंभजन॥तेंहोयसमर्पण॥जगदीश्व
रीं॥२१॥ह्मणूनिसर्वेश्वराचेंभजन॥कांहींचन
व्हेअप्रमाण॥जेंभक्तासीकैवल्यसाधन॥ज्ञा
नद्वारें॥२२॥श्रवणकीर्तनस्मरण॥पादसेवन
अर्चनवंदन॥दास्यसख्यआत्मनिवेदन॥हे ५५
भक्तिनवविधापैं॥२३॥नवलक्षणभजनें॥

सर्वेश्वर आरंभलेपणें॥ ज्ञानदेउनी बंधनें॥
तोडी निजसेवकाचीं॥ २४॥ तो देव परमात्मा
॥ ब्रह्म होइना जीवात्मा॥ प्रपंचगाईचा अना
त्मा॥ तो देव कैसेनि ह्मणावा॥ २५॥ ब्रह्म तो ई
श्वर कां न ह्मणावा॥ ऐसा साक्षेपी बोल ऐकावा॥
तत्वत: अद्वैत परं जाणावा॥ भेद औपाधिक॥
२६॥ अहंताममता प्रयत्नरहित॥ इच्छादिश
क्तिचक्रें विवर्जित॥ तें ब्रह्म तूं आधीं चततत्वता॥

वि॰ ॥ईश्वरकेसेनिगा॥ २७॥ इच्छादिशक्तिचक्रांसि पू॰
५६ नियंता॥जोसृष्टिस्थितिसंव्हारकरिता॥ षड्गुणे
श्वर्याचाअधिष्ठिता॥तोईश्वरजाणावा॥ २८॥
जोअविद्याकामकर्मेवेष्टित॥ अज्ञानवशेंस्वरू
पभुलत॥जोसुखदुःखेंव्याकुलित॥ तोईश्व-
रकैसेनिगा॥ २९ ॥जीवासीतत्वज्ञानाविण॥
नाहींभवबंधच्छेदन॥तीकरावीसोडवण॥ ई- ५६
श्वरेंचिकीं॥ ३०॥ब्रह्मतत्वनिर्गुणनिराकार॥

तेथेंनाहींउपदेशाव्यहार॥ अविद्येजीवतेअनी
श्वर॥स्वयेंआज्ञानियें॥ ३१॥नरल्यानेंबुडता
नारावा॥प्रबुद्धनिद्रिस्थचेववावा॥ तेवींनित्य
मुक्तप्रभूनेंसोडवावा॥जीवसंघहा॥ ३२॥अ
विद्याकारबंधमिथ्या॥ परीजीवासीपडियेस-
त्या॥जैसास्वप्नीचालटकाव्यवस्था॥ परीनि
द्रिस्थासीसाचहोय॥ ३३॥ अविद्याबंधनसा
चहीतें॥ नरीज्ञानाचेनिकालेरतें॥ देवासीथो

चि रसायासपडते॥ बंधमोक्षाचे॥ ३४॥ तोचि- पू
५७ अज्ञानकेसें॥ केवळनाहींतोचिआभासे॥ शु
द्धचैतन्याळाविलेंपिसें॥जीवदशेचें॥ ३५॥
तयाअज्ञानाचीस्थिती॥जोओळखेगानिगु
ती॥ तयातेंनबांधीहेसंसृती॥ ह्मणूनिऐक-
तूं॥ ३६॥ जोशक्तिशक्राचागोसावी॥ सत्यसं
कल्पमायावी॥ अपारजीवसृष्टिहोवावी॥ ऐ ५७
सेंचिंतिताझाला॥ ३७॥ प्रपंचानुसंधानकरि

तां॥ किंचित्स्वरूपीं झाली दुश्चित्तता॥ तेथें उठलिया अनंता॥ अज्ञानशक्ति॥ ३८॥ स्वरूपीं दुश्चितपण॥ हेंचि अज्ञानाचें लक्षण॥ जेणें चैतन्यासी भरे अवतरण॥ अहंतेचें ३९ अवयव हस्तपादादिक॥ एका देहाचे जैसे अनेक॥ तैसें अज्ञान संगें देख॥ अनेक संख्या॥ ४०॥ एकाच बुद्धीच्या अनेक वृत्ति॥ तेवीं मायेच्या अनेक शक्ति॥ जाणिवे नेणिवेच्या प्रतीति॥

जगप्रसिद्धकीं॥ ४१॥ मायादेवीचागोसावी
॥ ज्ञानशक्तिमायावी॥ प्रविष्टझालीयाजीवात्म
भावीं॥ तेंचिबोलिजे॥ ४२॥ जेसामुख्य एकसवि
ता॥ प्रतिबिंबांसीतरीअनेकता॥ तैसीईश्वरीं
असे अनेकइंतता॥ उपाधिभेदें॥ ४३॥ जेवीं-
मुख्यसूर्यमंडळ॥ तेंअसेनिश्चळ॥ प्रतिबिंब
सूर्यतेंव्याकुळ॥ तरंगवशें॥ ४४॥ तैसेंनित्यानं
दभरित॥ ईश्वरअसेवर्तत॥ जीवसंगेंव्याकु

ळहोत॥ अज्ञानवशें॥ ४५॥ तळीचेंपाणीअ
सेतसेंचिअसे॥ तदंशातरंगांसीजन्ममरण-
दिसे॥ तैसादेवपरीविनासे॥ जीवसगेंहा॥ ४६
॥ तरंगाचाजन्ममरणी॥ जेवींनघेइजेपाणी
तैसाजीवधर्माचीघाणी॥ ईश्वरांनलगे॥ ४७
॥ पाणियासीकाजेवेगळें॥ तरंगचिनाहींकवणि
येकाळें॥ परीतरंगधर्मतेजळें॥ त्याजिळेंचिकीं
४८ तैसेंपरमात्म्याचियासत्तें॥ सकळजीवअ

वि· सतीवर्तत॥ परीजीवधर्मेंकदाचित॥ तघेपा- पू·
५९ जेती॥ ४९॥ आतांअसोहेशब्दरचना॥ चेत
न्यें अधिष्ठितांअज्ञान॥ तत्क्षणींविपरितज्ञा-
न ॥ तेथेंचिआभासलें॥ ५०॥ रज्जुविषयींजे
अज्ञान॥ तयासिद्रष्टाचिअधिष्ठान॥ सर्पाका
रेंविपरितज्ञान॥ उठिलेंतेथेंचिपें॥ ५१॥ ह्म
णूनिअज्ञानअन्यथाज्ञान॥ उभयासीचेत- ५९
न्यअधिष्ठान॥ जडवर्गासीस्वतंत्रपण॥ तेठा

ईंचनाहीं ॥ ५२ ॥ रज्जु आपणानेंनेणें ॥ नाहीं
सर्पाकारजाणणें ॥ म्हणूनि अज्ञान अन्यथा-
ज्ञानें ॥ अजर्ढ़ीं आत्मरूपीं ॥ ५३ ॥ सूर्यरश्मीचेंमे
घहोनी ॥ तेसूर्यातेंचिआवरनी ॥ परीसूर्यातेंदि
वसातेंलोपूंनशकती ॥ दिवसपणातें ॥ ५४ ॥ ते
सें आपुलिया अधिष्ठानातें ॥ अज्ञान आवरी
आत्मयातें ॥ साक्षित्वलक्षणीप्रकाशातें ॥ कव
णनिवारी ॥ ५५ ॥ आत्माआपपायांतेंकीरनें-

वि॰ णे॥ परीसर्वांतें साक्षित्वें जाणे॥ हें निवारावें कवणें पू॰
६९ ॥ विचारींपां॥ ५६॥ अज्ञान अविद्या आवरिका
॥ विपरितज्ञानविक्षेपिका॥ ह्या द्विविधा संसा
रदायका॥ जीवात्मयासी॥ ५७॥ अविद्याप्रकृ
तीचा प्रवेश॥ म्हणूनि प्रकृति ऐसा निर्देश॥ जी
वपरमपुरुषाचा अंश॥ म्हणूनि पुरुष तो॥ ५८
॥ स्वरूपपरिपूर्णत्वाकारणें॥ परमपुरुष ऐसें ६९
बोलणें॥ हें बृहदारण्यकातें पुसणें॥ नामनि

र्वचन ॥ ५९ ॥ स्थूळदेहतों त्रिपुर ॥ तेथें जीव
निद्रिस्थ निरंतर ॥ ह्मणूनि तो पुरुष हें उत्तर
॥ व्याकर्णसिद्ध ॥ ६० ॥ ऐसी प्रकृति पुरुषांची द्वं
द्वें ॥ उठली अनादिसिद्धें ॥ हें भगवद्गीतेंत गो
विंदें ॥ निरूपिलें असे ॥ ६१ ॥ ब्रह्म तें तव नित्य
शुद्ध ॥ ब्रह्मविवर्त अनादि शुद्ध ॥ मायामय जी
वसृष्टि विविध ॥ ते हि अनादीची ॥ ६२ ॥ निरू
पिलें जें अज्ञान ॥ तें जीवाचें देहकारण ॥ असो

हें व्यालें अन्यथाज्ञान॥ लिंगदेहातें॥६३॥ अ
विद्यादर्पणीप्रतिबिंबत॥ प्रविष्टजीवस्वरूपें
अनंत॥ हिरण्यगर्भ तेथें संचरत॥ लिंगरूपें॥
६४॥ सूर्यदर्पणीप्रतिबिंबतां॥ सरसीच चाले
प्रकाशता॥ तैसा लिंगदेह प्रकटतां॥ विलंबन
लगे॥६५॥ निर्विषय प्रथमस्फुरण॥ तें जाणा
वें अंतःकरण॥ संकल्पविकल्पात्मक मन॥
ओळखावें पैं॥६६॥ स्फुरत पदार्थाचा आका

र॥ तेथींचाकीजेनिर्धार॥ ऐसानिश्चयात्मक
वृत्यंकुर॥ तेबुद्धिजाणावी॥ ६७॥ चित्तचेतव्य
लक्षण॥ जेंवृत्तीचेंस्फुरण॥ अनुसंधानात्म
कजाण॥ चित्तरूपें॥ ६८॥ देहीं अहंभावातेंउ
ठवी॥ पदार्थममतेतेंधरवी॥ तोअहंकारजी
वातेंभोगवी॥ सुखदुःखातें॥ ६९॥ प्रकृतिपु
रुषांचासमयोगीं॥ अंतःकरणपंचकाचाअंगीं
॥स्फुरतीयेचंचळतेचावेगीं॥ झालेपंचप्राण॥

॥ ७०॥ कवणप्राणाचें कवण॥ कैसें स्वरूप लक्ष
ण॥ कवण व्यापार कवण स्थान॥ तें जाणावें पैं
॥ ७१॥ आपादतलमस्तक देहातें॥ व्यापूनि-
भोगी सुक्तरसातें॥ देहींचिया सर्व नाडींतें॥ व्या
पिलें व्यानें॥ ७२॥ समान नाभिदेशीं वसे॥ परी
देहाचे सर्वसंधीं पैसे॥ तेणें लवती आपैसें॥ ह
स्तपादादिक॥ ७३॥ उदानाचें कंठस्थान मंदि
र॥ करी इच्छादि व्यापार॥ स्वप्नदावी नानावि

कार॥ निद्रिस्थासी॥ ७४॥ अपानासिगुदस्था
नीबैसणें॥ सदा अधोगतीचालणें॥ मलमू
त्रविसर्गकरणें॥ व्यापारतयाचा॥ ७५॥ ना
सामार्गेप्राणासी॥ रिघनिघ॥ प्रवेशनिर्गमाची
लगबग॥ क्षुधातृषेचीलगसग॥ होयतयाचेनी
॥ ७६॥ अंतःकरणावृत्तिशब्दोन्मुख॥ तेंश्रोत्रें
द्रियओळख॥ तयातेंकर्णरंध्रातेंबैसिक॥ ते
थूनिघेईशब्दातें॥ ७७॥ स्पर्शविषयातेंनिव

वि· डिती॥जेमनाचियावृत्ति॥तेंत्वगिंद्रियऐशी प्र·
६३ स्थिती॥ ओळखावी॥ ७८॥ जोवृत्तिबुद्धिचा
पोटीं॥रूपग्रहणोन्मुखउठी॥तेंचक्षुडोळ्या-
चेगाठी॥ बैसूनि घेरूपातें॥७९॥रसग्रहणो-
न्मुखचित्तवृत्ति॥तेचिनर्तकींमिरवती॥सु
खरंगींहोयनाचती॥रसभावें॥८०॥ अहंका
रगजाचाकुंभस्थानीं॥घ्राणमुक्ताफळझालें ६३
रूपाणी॥गंधप्रकाशाचीफुलावणी॥तेनासा

पुटीं॥८१॥शब्दें बोलूंपाहाती॥जेअंतःकर-
णवृत्ती॥तेवागेंद्रियेंमुखेंकरिती॥बोलेंमा
तृकाक्षरीं॥८२॥मनीचीएकवासना॥करी
हातोपादानकल्पना॥व्यापारार्थहोती आरो
हण॥पाणींद्रियेंकरिती॥८३॥बुद्धीचावृत्ति
विशेष॥अध्वसंक्रमणदोषउन्मेष॥होउनी
गगनासन्मुख॥चेष्टवीनचरणातें॥८४॥आ
त्मयाकृष्णाचाघरीं॥ज्ञालाचित्तरुक्मिणीचा

वि॰ उदरीं॥शिश्नमन्मथाचीचाडधरी॥रतिसुखरव पु॰
६४ ची॥८५॥अहंकारबीजाचाअंकुर॥करूंपाहेम
ळोत्सर्गव्यापार॥गुदस्थानींबैसूनिनिर्धार॥वा
युइंद्रियेंकरी॥८६॥अंतःकरणपंचकवृत्ति॥
शब्दाविषयाकारस्फुरती॥तेचिपंचविषयवो
ळजेती॥लिंगदेहाचे॥८७॥एवंपंचवीसक
ळांचा॥सूक्ष्मदेहजीवाचा॥हिरण्यगर्भतेथीं ६४
चा॥अधिदैवतपैं॥८८॥इंद्रियेंसर्वेश्वराचीं

॥ तों अधिदेवतें जीवाचीं॥ हें जाणावीं विवंचनातें यांचीं॥ अधिभूतसहित॥ ८९॥ अध्यात्म अंतःकरण॥ अधिभूत निर्विकल्पस्फुरण॥ तेयांचें अधिदेवत जाण॥ वैकुंठनाथ॥ ९०॥ मन अध्यात्म निश्चित॥ मंतव्य अधिभूत॥ चंद्रमा अधिदेवत॥ जाणावें पें॥ ९१॥ बुद्धि अध्यात्म जेथ॥ बोद्धव्य अधिभूत तेथ॥ ब्रह्मा अधिदेवत॥ जाणावें पें॥ ९२॥ चित्त अध्यात्म

कि· जेय॥ चेतव्यअधिभूत॥ब्रह्माअधिदेवत पू·
६५· ॥जाणावेंपैं॥१३॥ हंकारअध्यात्मजेय॥अ
हंकृतत्वअधिभूत॥श्रीरुद्रअधिदेवत॥नि
रंतरपैं॥१४॥श्रोत्रअध्यात्मजेय॥श्रोत-
व्यअधिभूत॥दिशाअधिदेवत॥सर्वथैव
गा॥१५॥त्वचाअध्यात्मजेय॥स्पर्शत्वअ-
धिभूत॥वायुअधिदेवत॥प्रसिद्धजाणावा ६५
॥१६॥चक्षुअध्यात्मजेय॥दृष्टत्वअधिभू-

त॥ सूर्यअधिदैवत॥ विख्यातपैं॥ ९७॥ जि
ह्वेंद्रिय अध्यात्मजेथ॥ रसयितव्य अधिभूत
॥ वरुण अधिदैवत॥ ओळखावेंपैं॥ ९८॥ घ्रा
णेंद्रियअध्यात्मजेथ॥ गंधित्वअधिभूत॥ अ
श्विनौदेवअ धिदैवत॥ विख्यातपैं॥ ९९॥ वा
चा अध्यात्मजेथ॥ वक्तव्यअधिभूत॥ विश्वेदे
वअधिदैवत॥ जाणावेंपैं॥ १००॥ पाणींद्रिय
अध्यात्मजेथ॥ गृहीतृत्वअधिभूत॥ इंद्रअ-

धिदेवत॥निभ्रांतपें॥ १०१॥ पादेंद्रियअध्या-
त्मजेथ॥गंतव्यअधिभूत॥त्रिविक्रमअधिदे
दैवत॥बुझावेंगा॥ २॥उपस्थेंद्रियअध्यात्मजे
थं॥ आनंदयितव्यअधिभूत॥ प्रजापतिआ-
धिदेवत॥जाणावेंगा॥ ३॥ पायुअध्यात्मजे-
थ॥विसर्गत्वअधिभूत॥ नैर्ऋती आधिदेवत
प्रसिद्धजाणावें॥ ४॥ अज्ञानअध्यात्मजेथ॥
विकारयितव्यअधिभूत॥पुरुषआधिदेवत॥

निभ्रांतपैं ५ जडत्वकारणप्राणासी॥ तेवींचवि
षयपंचकासी॥ अध्यात्मादिकनयासी॥ वि-
भागनाहीं॥ ६॥ आणीकएककौतुक॥ ह्यालिं
गदेहजाणपुर्यष्टक॥ एकाग्रहोऊनिऐक॥ नि
रूपिजेला॥ ७॥ अविद्याकामकर्म॥ हेंपुरत्रय
ऐसेंवर्म॥ अंतःकरणपंचकनाम॥ चतुःपुराचें
॥ ८॥ ज्ञानेंद्रियाचेंपंचक॥ तेंपाचवेंपुरसम्य
क॥ षष्ठपुर ओळख॥ कर्मेंद्रियेंपंच॥ ९॥ पंच-

प्राणपुरस्सातवें॥विषयपंचकतें आठवें॥हें पु
र्याष्टकजाणावें॥महानुभवीं॥१०॥द्रष्ट्याचें द्र
ष्टेपण॥तेंचिपुर्याष्टकाचें दहन॥जाह्लाळियानि
रसेबंधन॥जीवात्मयाचें॥११॥ असोहाशब्द
विस्तार॥सांगितलालिंगदेहविचार॥ आतां
स्थूळदेहाचाविस्तार॥ म्हणेमुकुंदराज॥ १२॥
॥ ॥इतिश्रीमद्विवे॰जीववैभवकरणंनाम
पंचमप्रकरणंसमाप्तम्॥ ५॥ ॥ध॥

श्रीगणेशायनमः ॥ अनादिअज्ञानेंभ्रमला ॥ जी
वलिंगशरीरींअवतरला ॥ शुभाशुभकर्मींबांध
ला ॥ जाहालापरवश ॥ १ ॥ पुण्यपापाचेंफळ ॥
सुखदुःखपावतकेवळ ॥ स्वर्गनरकअतिचळ
॥ भोगीकर्मवशें ॥ २ ॥ मनुष्यदेहपाउनी ॥ स-
त्यअसत्यकर्मेंआचरुनी ॥ संसारींपावेनाना
योनी ॥ श्वानशूकरादिक ॥ ३ ॥ पुण्याचेनिअ
धिकपणें ॥ आदिस्वर्गसुखभोगणे ॥ पापाचा

अधिकपणें॥निरयासिआर्थी॥ ४॥अधिक
कर्मतेंफळभोगित॥पुण्यपापसमतुल्यकरित
॥मनुष्ययोनीपावत॥जननीचेगर्भी॥ ५॥आ
धींपितृदेहींसंचरे॥कोणीजीवश्वासरंध्रें॥श्र
वणीएकजळपानद्वारें॥हेकर्माधीन॥ ६॥कोणी
एकदृष्टीसारिसा॥धान्यावरीपडेअष्टदशा॥ली
नहोयमाजीअन्नरसा॥षाड्गुधासिगा॥ ७॥सु
षुम्निचियामाळिका॥मूर्ध्दशापाऊनिसाम्य-

का॥ अन्नरसासारिसा एका॥ पडनी पितृदेहीं ॥८॥ जठराग्नीचेनि संपर्कें॥ षड्धातूचेनि परि पाकें॥ पावती सरेनी सम्यकें॥ शुक्रदशेतें॥ ९॥ पंचभूतांचे धान्ये निपजे॥ तयातें अन्नरस बो लिजे॥ अन्नरसाचें शुक्र जाणिजे॥ पंचभूता त्मक॥१०॥ प्राणापानाचेनि बळें॥ योनिमुखीं पितृरेत उसळे॥ तेथें लिंगदेह मिळे॥ मनोमेळें ११॥ पितयाचें रेत॥ आणि मातेचें शोणित॥

वि. जननीचेगर्भींहोयनिश्चित॥ ऋतुकाळीं॥१२ पृ.
६९ जरींआधकपितयाचेंरेत॥उणेंहोयमातेचें-
शोणित॥ तरींपुत्रनिपजेनिभ्रांत॥जननीचे
गर्भीं॥१३॥स्त्रीरक्ताचेनिआगळेपणें॥ कुमा
रीसीनिपजणें॥शुक्रशोणिताचेनीसमत्वपणें
॥नपुंसकहोणेंपैं॥१४॥पितयाचेरेतापासूनि
यां॥तिनिधातुसाररवियां॥ अस्थिशिरामज्जा ६९
ऐथियां॥नावेंनिपजतीपैं॥१५॥मातेचेशो-

णिताचिया॥ तिनिधातुसाररचिया॥ त्वचामांसरक्तऐसिया॥ जननीचेगर्भी॥ १६॥ ऐसास्थूळदेहजीवाचा॥ निपजेसाहाधातूंचा॥ षट्कोशिकनामयाचें॥ ऐसेंबोलिजे॥ १७॥ असोहाशुक्रशोणिताचामेळ॥ एकअहोरात्रेंहोयनिश्चळ॥ पांचअहोरात्रेंस्फदाळ॥ बुद्बुदाकार १८॥ पक्षदिवसींअंडाकार॥ मासानिपजेशिर॥ भुजावक्षस्थळअधिचार॥ होयदोमासीं॥ १९

वि· तीं मासीं उदर कटी पृष्ठि ॥ चौथ्या समग्र पाद सृष्टि पु·
॥ पांचव्या अस्ति शिरांची दाटी ॥ गर्भासी होय ॥
२० ॥ षण्मासीं त्वचा रोम ॥ सातव्या नखें केंश द्द
म ॥ तेव्हांच प्रकटती चित्त धर्म ॥ स्मरणादिक ॥
२१ ॥ पुढील दो मासीं अति शोच्यता ॥ नंव गर्भा
सी उठली प्रसूत व्यथा ॥ भगातोपावे मूर्च्छागत
॥ बाहेर पडे ॥ २२ ॥ व्यथेचेनी अति भरें ॥ जा-
तिस्मरत्व विसरे ॥ कोहं कोहं दीर्घस्वरें ॥ रूद

न करी ॥ २३ ॥ ऐसा पंचीकृत पंचभूतांचा ॥ स्थू
लदेह जीवात्मयाचा ॥ कवण अंश कवण भूतां
चा ॥ ते तूं ऐकपां ॥ २४ ॥ रोम आणि त्वचा मांस
॥ अस्थि नाडी कठिनांश ॥ पंचीकृत पृथ्वीचे सा
भास ॥ जाणावे पैं ॥ २५ ॥ लाळ मूत्र शोणित ॥
मज्जा आणि पांचवें रेत ॥ हे द्रव्यांश आपाचे स
तत ॥ स्थूलशरीरीं ॥ २६ ॥ क्षुधा आणि तृषा नि
द्रा ॥ आलस्य संगप शिष्येंद्रा ॥ हे उष्णांश बुझस

मुद्रा॥तेजाचेंपें॥२७॥ धावनवलनआकुंचन
॥पसरणआणिनिरोधन॥हेचलनांशपांचाहि
जाण॥ पंचीकृतवायूचे॥२८॥ कामक्रोधशोक
मोहभय॥हेव्यापकांशपाहें॥पंचीकृतनभाचे
निःसंशय॥जाणस्थूलशरीरीं॥२९॥ ऐसेंहेंस्थू
लशरीर॥लिंगदेहाचेंबिढार॥ तेथेंअसतीष
ड्विकार॥ तेंएकपांतूं॥३०॥ प्रथमविकारजाय
ते॥ दुजाअस्तिनिसराविवर्धते॥ तृतीयविपरि

णमतेपंचमअपक्षीयते॥ साहावाविनश्यति
हे॥ ३१॥ ॥ अथश्रुत्यर्थः॥ ॥जा
यतेह्मणजेनहोउनीहोणे॥ अस्तिह्मणजेन
सूनिअसणे॥ विवर्धतेह्मणजेपावणे॥ अभि
वृद्धितें॥ ३२॥ विपरिणमतेतेंतारुण्य॥ अप-
क्षीयतेंवार्धक्यपण॥ विनश्यतिम्हणजेमरण
॥ षड्वीकारहे॥ ३३॥ निरूपिलेसाहाहिविकार
॥ इहींयुक्तस्थूलशरीर॥ तेथेंजागृतीनिरंतर॥

वि· अवस्थावर्तें॥ ३४॥ स्थूलदेहजागृतीवस्था॥ या पू·
७२ दोहींचा अभिमानी विश्वनिरुता॥ यातिहिंस-
आकारव्यवस्था॥ पुढेंजाणावी॥ ३५॥ नेत्रस्था
नभोगस्थूल॥ रजोगुणषड्विधमेळ॥ प्राणवाचा
आद्यचरणसकळ॥ ऐसेंबुझावें॥ ३६॥ प्रणवा
चाप्रथमचरण॥ हाषड्विधपेंगुण॥ तेथींचा अ-
र्थकेसाकथण॥ तोअवधारींजो॥ ३७॥ पंचीकृ ७२
तभूतांविण॥ नाहींपिंडब्रह्मांडाचेंवर्तन॥ उत्प

त्तिजागृतिजाण॥ तिहींविणनाहीं॥ ३८॥उत्प
त्तिजागृतिविण॥ ब्रह्माविश्वअभिमानीकव-
ण॥ तिहींविणआकारहेखुण॥ बोलूंविनये॥
३९॥ हेंसकळहिनाहीं॥ तेथेंनेणस्थानतेंकाय
॥स्थूळभोगतोही॥ अघटमान॥ ४०॥स्जोगु
णाचेनिअभावें॥ मागीलकांहींचिनसंभवे॥ह्म
णूनिसकळहिजाणावे॥ प्रथमचरण॥ ४१॥जी
वाचेंलिंगशरीर॥ तेंस्वभावस्थेचेंबिढार॥ तें-

वि जसअभिमानीनिरंतर॥ तयादोहींचापें॥ ४२ पृ

७३ ॥तेंजसस्वप्नावस्थालिंगशरीर॥ यातिहींउपका

रविस्तार॥ कंठस्थानतेंमंदिर॥ यात्रितयांचें॥

४३॥ सुखदुःखनिश्चित॥ तेथेंभोगप्रविक्त॥

सत्वगुणअसेप्रसवत॥ ययापंचकातें॥ ४४॥

तेणेंसीसहितशब्दक॥ जोलिंगदेहप्रभौतिक॥

द्वितीयचरणऐसीव्याख्या॥ बुझप्रणवाची॥ ७३

४५॥ प्रणवाचाद्वितीयचरण॥ केसेनिहासम

त्तगुण ॥ ऐसीसाक्षेपींयुक्तीचीखुण ॥ नेऐकपा
नूं ॥ ४६ ॥ नघडेसूक्ष्मभूतांविण ॥ हिरण्यगर्भलिं
गदेहाचेंवर्तन ॥ तीहांविणकैंचेंसंभवन ॥ स्थिति
स्वप्नावस्थेची ॥ ४७ ॥ जेथेंस्थितिअवस्थाचिनाहीं
॥ तेथेंअभिमानीकवणाचाकाई ॥ म्हणूनिविष्णु
तैजसदोघेही ॥ अभिमानीकैसे ॥ ४८ ॥ तिहींवि-
णकंठस्थानासीयोग ॥ नाहींप्रविक्तभोग ॥ तेथें
सत्वगुणाचाप्रसंग ॥ केविंबोलावा ॥ ४९ ॥ येणें-

वि॰ समस्तेवीणसर्वज्ञा॥ नाहींद्वितीयचरणऐसीसं पू॰
७४ ज्ञा॥ ह्मणूनितोचितोअवज्ञा॥ कवणेकरावी॥
५०॥ अज्ञानकारणशरीर॥ तेंसुषुप्तीचेंक्रीडा
मंदिर॥ तयादोहींचानिरंतर॥ प्राज्ञअभिमा-
नी॥ ५१॥ प्रज्ञासुषुप्तिअज्ञान॥ हेंतृतीयकार
ण॥ तयासीहृदयस्थान॥ जाणपैंगा॥ ५२॥ आ
नंदभोगहृदयींचा॥ हाविस्तारतमोगुणाचा॥ ७४
तृतीयचरणप्रणवींचा ॥ हेंसकळहिगा॥

५३॥ हें सकळहि तृतीयचरण॥ हा अर्थ केवीं हो
य अघटमान॥ ऐशा आक्षेपीं जाण॥ सांगिजे
लजें॥ ५४॥ प्रसिद्ध महामायेविण॥ नाहीं मा
आविद्येचें अधिष्ठान॥ प्रळयसुषुप्ति अवस्था
रुद्र प्राज्ञ॥ अभिमानी हे कवणासि पां॥ ५५ ॥
जरी अभाव या त्रितयासी॥ तरी कारण ही संज्ञा
कवणासी॥ नेथें हृदयस्थान हें कायसी॥ इहींवि
ण॥ ५६॥ जेथें प्रळयसुषुप्ति अवस्थाच नाहीं॥

तेथें अभिमानी कवणाचें सांग काई ॥ तरी रुद्र म्हणे
ज्ञ हे दोघेही ॥ अभिमानी कैसे ॥ ५७ ॥ तिन्हीं अ-
भिमानीविण ॥ या समस्तांची असंभावना ॥ आ
नंदाभास भोगतो कवण ॥ तेथें न मो गुणकेंचा ॥
५८ ॥ येणे षाड्गुण्यें विण ॥ तृतीय चरण बोलिजे कव
ण ॥ म्हणूनि तोंचि तें हें अप्रमाण ॥ काहींच न व्हे
॥ ५९ ॥ एवं मिनी मात्रा प्रणवाचिया ॥ प्रपंचाका
रिं विस्तारलिया ॥ ऐसी श्रुती अथर्वण शाखेचिया

बोलत असती॥ ६०॥ एवं स्थूललिंगकारण॥
हें जीवाचे देहत्रय जाण॥ जागृती स्वप्न सुषुप्ति
पूर्ण॥ अवस्थात्रय गा॥ ६१॥ विश्व तैजस प्राज्ञ॥
अभिमानी ये सर्वज्ञ॥ अकार उकार मकार ही सं
ज्ञा॥ मात्रात्रय गा॥ ६२॥ नयन कंठ हृदय॥ हें
अवस्थेचें स्थानत्रय॥ स्थूल प्रविक्त आनंद ज्ञे
य॥ भोगत्रय पें॥ ६३॥ रज सत्व तम हे गुण॥ अ
विद्येचे प्रसिद्ध जाण॥ अविद्या द्वितीय चरण॥

कि॰ तीनी प्रणवाचे॥ ६४॥ असोहे सुषुप्ति अज्ञाना पृ॰
७६ ची॥ जागृती स्वप्नही अवस्था अन्यथाज्ञानाची
॥ ऐसी संसृती अविद्येची॥ जीवात्मयासी॥ ६५
॥ जीवासी अविद्यासाधारण॥ ते संसारासी का
रण॥ नानायोनी संसरण॥ तिर्यचे नि आंगें॥
६६॥ एकचि अवस्थे आंत॥ गुणत्रया एकमात
॥ जेणे नानायोनी सीहेत॥ कर्मद्वारें॥ ६७॥ गु ७६
णत्रयाची वृत्ती॥ सारखाचे ष्टे चित्तवृत्ति॥ म

गइंद्रियेव्यापारकरिती॥ चित्तानुसारें॥ ६८॥
सत्वगुणचित्तिंप्रकटे॥ तेवेळींपुण्यवासना
उठे॥ इंद्रियेंकरिआदटें॥ परहोतीप्रशांत ६९
॥ निपजतीकर्मेंसात्विकें॥ जींउत्तमयोनीदा-
यकें॥ नियेपुरवितीकौतुकें॥ स्वर्गसुख॥ ७०॥ र
जोगुणउठेचित्तीं॥ तेवेळीअभिळाषींपावेस्थिती
॥ मगइंद्रियेप्रवर्तती॥ विषयोद्यमी॥ ७१॥ कर्मे
निपजतीराजसें॥ जीवविषयांचेअध्यासें॥ रजो

वि॰ योनिकर्मवशें॥पावेअनुक्रमे॥७२॥चित्तींतमो पू॰
७७ गुणाहोयअवतार॥तेवेळींउठेक्रोधज्वर॥पापवा
सनेचेंअभ्यंतर॥वर्तेइंद्रियग्रामी॥७३॥कर्मेंनि
पजतीनामसें॥तेंनिरयहोतीआपैसें॥मूढयो
नींतकर्मवशें॥जीवजन्मपावे॥७४॥जेवेळींजो
गुणउठी॥तोयेरादोहींतेंआणितळवटीं॥येथें
विषयपरिपाठी॥तेसर्वथानाहीं॥७५॥हेंगुण ७७
त्रयाचेंबंधन॥जीवासिपडिलेंगहन॥तंवन-

त्तुकेजन्ममरण॥ कल्पकोटी॥७६॥ हीचरण
त्रयाचीव्यारव्या॥हीत्रिगुणसृष्टीअसंरव्य॥जे
थेंमहाप्रळयसंरव्या॥नाहींस्वस्वरूपीं॥७७॥
जंवजीवासीमळिनदशा॥तंवन त्तुकेगर्भवा
सा॥ आणिअटकेस्वयंप्रकाशा॥तुर्याभूमिपें
॥७८॥नेतुर्यादशाकेसी॥तुजनिरूपिजेलऐ
सी॥तरीअवधाननिजमानसीं॥दृढकरावें॥
७९॥स्वरूपाचेंअनुसंधान॥तेचिदेहमहाका

वि· रया॥ तेथेंतुर्याअवस्थाजाण॥सर्वसाक्षिणि॥ पू·
७८ ८०॥ तोंचिसाक्षित्वआइक॥ तुजसांगिजेलकौ
तुक॥ जेणेंतरलेजनकादिक॥ भवसागरीं॥८१
मीजागृतीनास्वप्न॥ सुषुप्तिनाकवणकल्पना
॥हें अवस्थात्रयमीना॥ मजआर्थी॥८२॥मी
ललनालिंगदेह॥ अज्ञाननातत्कार्यमोह॥नि
र्विकारविदेह॥ परमात्मामी॥८३॥मीविश्व ७८
नातैजस॥ प्राज्ञतोहिपरवश॥ हेअभिमानी॥

मीउदास॥ अभिमानशून्य॥ ८४॥ नयनकंठ
हृदय॥ मजनाहींस्थानत्रय॥स्थानमानरहि
तअद्वय॥ तेंपरब्रह्ममी॥ ८५॥मीस्थूलनाप्र-
विक्त॥ आनंदनोव्हेंसूक्ष्म॥ असोहेमीनागु
णातीत॥परब्रह्ममी॥ ८६॥यापरीस्वरूपातें
॥स्वयेंबुझणेंनिरुतें॥ नयेअवस्थातुर्यतें॥ बुझी
जस॥ ८७॥ तुर्येचीपरीपक्कता॥ तेचिउन्मनी
अवस्था॥निंबोळियासमधुरता॥जेसीपक्कद

वि· शो॥८८॥तुर्यातेंशुद्धवासना॥तेथेंहेविकडवट पृ·
७९ पण॥उन्मनीबुझनिर्वासना॥ह्मणूनिगोडने॥
८९॥जैसीसाखरउदकांविरे॥परीतेयाचीमधु
रताउरे॥तैसीतुर्यास्वरूपांसुरे॥तेउन्मनीगा॥९०
अवस्थापांचविनानास्ति॥ऐसीहेवेदश्रुती॥ह्म
णूनितुर्याचीप्राप्ति॥तेउन्मनीकीं॥९१॥त
त्वंपदार्थाचेंशोधनिक॥तेणेजाह्यलेंसार्थक॥ ७९
तदात्मातोशिष्यटिळका॥बुझउत्तराधिं॥९२

असोहीअवस्थातुर्या॥ आणिशरीरमायाम
य॥ तेथींचाअभिमानीनिश्चय॥ तोप्रत्यगा-
त्मा॥ १३॥ हेतुर्यागामेत्रा॥ प्रणवांचीअर्धमा
त्रा॥ यांचेस्थानपवित्रा॥ ब्रह्मरंध्र॥ १४॥ आ
नंदाभासभोग॥ यासाहांचासमयोग॥ ऐसा
निपजलाप्रसंग॥ शुद्धसत्वें॥ १५॥ यासमस्ता
चागुण॥ प्रणवाचाप्रथमचरण॥ स्वरूपींनिर्गु
ण॥ नदात्मक॥ १६॥ प्रणवाचेनिचतुर्थचरणे

हेंसर्वकेसोनिह्नोणे॥ ऐशीआक्षेपींशमहाणे॥ पू॰
आईकतूं॥ १७॥ गुणसाम्यव्यतिरेकें॥ महामा
याआत्मज्ञाननावेंकि देखे॥ तरीसर्वसाक्षि
त्वतुर्यांकें॥ अवस्थाद्वयगा॥ १८॥ याअवस्थे
चेंनिसंबंधें॥ अभिमानियेंणेशब्दें॥ परमात्मा
प्रत्यगात्माद्विविधें॥ नावेंपरब्रह्मासचकीं॥
१९॥ नभासेजेंमहामाया॥ तेंकेंचेंसाक्षित्वआ ८०
णितुर्या॥ नीवीणपरमात्माप्रत्यगात्मा॥ अ-

भिमानीकैंचे ॥ १०० ॥ येणेपूर्वोक्तेंविण ॥ कवण
चेंमूर्धिस्थान ॥ आनंदाभासभोगकवण ॥ चो
लेविगा ॥ १०१ ॥ येणेंशुद्धपंचकेंविण ॥ शुद्धस-
त्वाचाविस्तारतोकवण ॥ ह्मणूनह्माचतुर्थचर
ण ॥ प्रणवाचार्पें ॥ २ ॥ जेथेंवर्णाचानाहींउच्चार
जेथेंव्यक्तीचानाहींसंचार ॥ ह्मणूनिअर्धमात्रा
ऐसानिर्धार ॥ जाणतूंची ॥ ३ ॥ नथापिचतुर्थच
रण ॥ येणेंशब्देंबोलिजेतियोगिजन ॥ तेथेंपर

मात्माचिसगुण ॥ निरूपिजेपें ॥ ४ ॥ मगनादा
सीहोयविश्रांती ॥ मायेसीहोयउपशांति ॥ तेवे
ळींउरेकेवळज्ञप्ति ॥ ब्रह्मसत्तामात्रजें ॥ ५ ॥ अ
सोयामहाकारणव्यतिरिक्त ॥ कांहींचनाहींका
र्यजात ॥ ह्मणूनिप्रपंचासीभिन्नत्व ॥ नाहींप
रब्रह्मीं ॥ ६ ॥ परब्रह्माचियासत्ते ॥ कारणप्रपंचा-
सीअस्तित्व ॥ तेणेंहोयवेद्यमानत्व ॥ सूक्ष्मप्र
पंचासी ॥ ७ ॥ सूक्ष्मप्रपंचाविण ॥ स्थूलप्रपं

चासीनाहींवर्तन॥ म्हणूनिकार्यचिकारण॥
जाणयेणेन्यायें॥ ८॥ म्हणूनिअकारतोचिउ
कार॥ उकारतोचिमकार॥ मकारतोचिओंका
र॥ परमात्माचिपें॥ ९॥ ऐसेंआपणपेंबुझे॥
तोचिपरमात्माबोलिजे॥ ब्रह्मसाक्षात्कारपा
विजे॥ तेणोचिपें॥ १०॥ असोहेईश्वरोपाधिस
मष्टि॥ जीवोपाधिबोलिजेव्यष्टि॥ ऐसीव्यष्टि
समष्टीचीगोष्टी॥ तेंपादत्रयपें॥ ११॥ एवंशब

ळत्वंपदार्थ॥ प्रणवाचेंपादत्रययथार्थ॥अर्ध
मात्राशोधिल्यायंकार्थ॥होतीअसिपदीं॥
१२॥तोशोधनक्रमकेसा॥ ऐसेंह्मणसीगाव-
त्सा॥ तरीउत्तरार्धीस्वेच्छा॥ बुझसीतूं॥१३॥
ऐसीश्रीगुरूचीवाणी॥ ऐकोनिशिष्यशिरोम
णी॥करिताझालाविनवणी॥ श्रीमुकंदराज-
ह्मणे॥१४॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकासिं
धोसृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसंवादेस्थूळदेहकथ

नपूर्वकसमस्तप्रणवार्द्धविवरणंनामषष्ठ-
प्रकरणंसमाप्तम्॥ ६॥ ॥श्रीगुरु
नाथार्पणमस्तु॥ ॥शुभंभवतु॥
॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥

श्रीगणेशायनमः॥ जयजयश्रीगुरुनाथा॥
माझियाप्रश्नाचीकथा॥राउळेंनिरूपिलीस
मस्ता॥ अनु क्रमेजी॥१॥ मायाअविद्यातें

आरिसे॥ तेथें प्रतिबिंब ब्रह्म आपेसें॥ ते जीवे-
श्वर ऐसें॥ देवेचि बोलिलें॥ २॥ परब्रह्म स्वसं
वेद्य॥ जें जीवेश्वरां वंद्य॥ तेथूनि उठती माया अ
विद्या॥ विवर्तरूपें॥ ३॥ येथें आक्षेप असे थो
र॥ मुख्य बिंबा होय आकार॥ जैसा प्रतिबिंबा
चा आडंबर॥ दिसे रसदर्पणी॥ ४॥ निराका
र ब्रह्मासी॥ प्रतिबिंबाचा कुटी कायसी॥ तरी
या आक्षेपासी॥ उत्तर दीजे स्वामियां॥ ५॥ ऐं-

साशिष्याचासंदेह॥ ऐकूनिउठिलास्नेह॥ मग
सर्वज्ञाचाराव॥ बोलेश्रीगुरुनाथ॥६॥ बिंब
प्रतिबिंबन्याय॥ तेथींचाबुझसीअभिप्राय
॥तेवेळींतुझाआक्षेपवावो॥ तूंचिह्मणसी॥
७॥निराकारनिराभासे॥ बिंबप्रतिबिंबकाय
सें॥ हेंवाक्यतुझेंअनारिसें॥ केविंह्मणावें॥८
॥तथापिमायातेसाभास॥ अविद्यातेहीनदं-
श॥ उभयांचेंलक्षणअनारस्य॥ नव्हेस्फूर्ति

रूपें॥९॥आपणपेंअवलोकितां॥ब्रह्मीस्फुरेपू
र्णअहंता॥म्हणूनिमायेसीसाभासता॥असे-
निषां॥१०॥अज्ञानपूर्वकअन्यथाज्ञान॥ऐसें
अविद्येचेंलक्षण॥म्हणूनितेहीसाभासखुण
॥बोलिजेवेदांतीं॥११॥पांचहीदर्शनेंजंबुकें
॥वेदांतसिंव्हाचेहाकें॥ऐकूनिह्मणतीराखें॥
भजलोंजी॥१२॥पांचहीदर्शनें॥परस्परेंक
रितासाजणें॥वेदांताचेनिभ्यालेपणें॥ऐसेंग

मे॥ १३॥ पांचही दर्शनें झंझार॥ हो वेदांतासि
साजे बाडिवार॥ जो एकांगवीर॥ ख्याति वादि
यां॥ १४॥ ह्मणूनि वेदांतें बोलावें॥ तें चि साच
मानावें॥ येरतें सोडावें॥ पाषंडमत॥ १५॥ वे
दांताच्या एकदेशी॥ वर्तननैय्यायिकवैशेषिकां
सी॥ तां पूर्वपक्ष वेदांतासी॥ ह्मणूनि सांडावी
॥ १६॥ वेदांतावियापूर्वभागातें॥ भास्करप्रका
रें बोळतें॥ चित्तशुद्धीसी हे मूळतें॥ परसिद्धांत

वि· नव्हती ॥ १७ ॥ वेदांगत्वप्रमाणे ॥ होतीकां रहीं पू·
८५ दर्शनें ॥ परीसाधनेंचिसाध्यकवणें ॥ बोलिजे
ल ॥ १८ ॥ तैसेंबहिरंगसाधन ॥ जेवींतृप्तीसी
नव्हेकारण ॥ तैसेंमुक्तिविषयींअप्रमाण ॥ क
र्मकांडहें ॥ १९ ॥ येरेंदर्शनेंसमस्तें ॥ वेदबाह्य·
म्हणूनिकुमतें ॥ वेदार्थाचातत्वार्थवेदांतें ॥ बो
लावागा ॥ २० ॥ असोहेमायाअविद्येचेंलक्ष ८५
ण ॥ जेथेंनाहींसाकारपण ॥ परसाभासप·

णाचाखुण॥ तेअनारसीनव्हे॥ २१॥ एक-
स्वरूपोन्मुखस्फुरण॥ दुसरीतेविपरितक-
ल्पनाजाण॥ नरीचेद्यत्वेंसाभासपण॥ नेबो
लूंविनये॥२२॥ ब्रह्मकीरनिराभास॥ परीमा
याअविद्यासाभास॥ म्हणूनितेथेंउठतीप्र-
तिभास॥ परब्रह्मींचे॥ २३॥ शुद्धचैतन्यावि
ण॥ नाहींमायाअविद्येचेंस्फुरण॥ म्हणूनि
त्यांसीअधिष्ठान॥ नेंचिकांग॥२४॥जेथेंमा

वि· याअविद्यास्फुरे॥ तेथेंचैतन्यासीआधिसं मू·
८६ चरे॥ तेणेंबाणयातेंबारे॥ कवणदारवंवीपा
२५॥ मायाअविद्याचियाअवभासा॥ चैतन्या
सउठेसरिसा॥ तेथंप्रतिबिंबऐसा॥ शब्दबो
लिजे॥ २६॥ घटमठासारिसें॥ निरालंबगग
नप्रवेशे॥ तेंघटाकाशमठाकाशऐसें॥ नाव
ठविलें॥ २७॥ हांगातुझियावासना॥ स्फूर्ति ८६
येतक्षणीअधिष्ठिजेचैतन्या॥ तेसेंमाया

अविद्याचेष्टना ॥ ब्रह्मअधिष्ठी ॥ २८ ॥ मा
याअविद्याकारंसाभास ॥ नेथेंअनुभाविजे
ब्रह्मनिराभास ॥ जेणेंवसविजेवोस ॥ वा-
सनात्मकहें ॥ २९ ॥ अगापरब्रह्मनव्हेशून्य
॥ तेंजाणशुद्धचैतन्य ॥ म्हणूनिजाणतीतेथ
न्य ॥ निराभासज्जरी ॥ ३० ॥ बिंबस्थानीब्रह्मउप
भिजे ॥ प्रतिबिंबजीवेश्वरबोलिजे ॥ ह्याबिंबप्र-
तिबिंबन्यायज्जाणिजे ॥ वेदांतशास्त्रीं ॥ ३१ ॥

वि· परब्रह्मींनाहींबिंब॥ तेथेंकाय प्रतिबिंब॥ पू·
८७ तथापिजोदृष्टांतडंब॥बुझावयादोष॥ ३२॥जो
साध्यविकळ॥तोदृष्टांतनव्हेनिर्मळ॥ अहोप्र
सादकेसाधवळ॥ कृष्णाकागजैसा॥३३॥ एवं
मायीकदोष॥दृष्टांतासी ओळख॥ इहींवर्जि
तदूषितनेमूर्ख॥ शास्त्रबाह्यमुर्खपें॥ ३४॥
शास्त्रबाह्यदूषण॥ दृष्टांतासीदेतीमुर्खजन ८७
॥तयादृष्टांताखंडन॥ तेणोचिन्यायें॥ ३५॥

मुखश्लेष्मानेजडलें॥ अ स्थिमांसेंसकळभर लें॥ तयापिचंद्रासीउपमिलें॥ तेंदूषणकाई॥ ३६॥ पूर्णचंद्रासीवर्तुळता॥ आणिअसोनिनि र्विकल्पता॥ ह्मणूनिउपमीजेवक्ता॥ पूर्णचं द्रेसी॥ ३७॥ अगाएकदेशीदृष्टांत॥ दृष्टांतकी रअसेवर्तत॥ ह्मणूनिशास्त्रबाह्यवितर्क॥ वं नकरींपां॥ ३८॥ कवणाप्रमाणासीआंत॥ शा स्त्रेंबोलिजेदृष्टांत॥ ऐसीनेणतीमात॥ तेंदु-

षितकाई॥ ३९॥ कवणेंभूषणेंदूषणें॥ दृष्टांत
सीजोनेणें॥ तेणेंसींबोलणें॥ तेंविटंबनाचिकीं
॥ ४०॥ असोहेमायासंबंधें॥ तूंकिजीवेश्वरभे
दें॥ जाहालासिपूर्णविनोदें॥ विश्वाकारगा॥
४१॥ हेंतुझेंचिऐश्वर्य॥ तेंअनादिमायाकार्य
॥ तेमायातूंचिहेंआश्चर्य॥ नवलतुझें॥ ४२॥
राणेहोआपुल्यासखा॥ तुह्मीचझालेतिअ
सेखा॥ हेंतुह्मीचनोळखा॥ यासिकवणेंका

यकाजे॥ ४३॥ तुझियाविमायेगुंतले॥ अना-
दिलाघवेहेंनाथिलें॥ हेंतुजबंधनपडलें॥ व
ज्ररूप॥ ४४॥ जैसेंगगनीआभाळ॥ नातरीं
तरणीमृगजळ॥ तैसेंनाथिलेंआडजाळ॥ तु
जपडिलेंहें॥ ४५॥ निजव्यथाउपडे॥ जैसेंभें
डबापुडें॥ तैसेंकेलेंसिवडें॥ संसारेंतूं॥ ४६॥
तरंगावेनिआटोपें॥ समुद्रजरीवाशिपें॥ ना
तरींशेषहाकांपे॥ निजफुंकारीं॥ ४७॥

वि॰ आपुलीयेहाके॥ सिंहजैसावचके॥ नानरींज पू॰
८९ लधरथाके॥ निजगर्जनें॥ ४८॥ निजशक्तिचेनि
आडंबरें॥ तैसातूंस्फुल्लासिबारे॥ येरवींसक
ळहीकाररे॥ तूंचिब्रह्म॥ ४९॥ तरंगाचेनिब
डिवारें॥ समुद्रचिकीरस्फुरे॥ परीतरंगाचेनि
बिरारें॥ नघेपजेतो॥ ५०॥ तरंगआपणपें
योजी॥ तरीतोचिकीसमुद्रगाजी॥ ह्मणूनि ८९
देहायेवढेपणाचिवाजी॥ तुजनलगेपातूं॥

५१॥ देहायेवडेपण॥ हेंआत्मयासीबंधन॥
ह्मणूनिबुझ्झपरिपूर्ण॥ परब्रह्मतूं॥ ५२॥ दे
हाचेनि अध्यासें॥ आत्मयामीपणाचेंपिसें
लागलेंअनादिऐसें॥ ह्मणूनिसांडावें॥ ५३॥
अगासर्वही आपणव्हावें॥ अथवाकाहींच-
नव्हावें॥ कांहींचनहोऊनअसावें॥ नेणूंकाई
५४॥ कांहींचव्हावयापासाव॥ सर्वहीहोणेहें
बरवें॥ जेथेंसुखदुःखासीवेगळींच॥ अर्थाच

वि ना॥५५॥ आदिअंतीसाळीदेखिली॥ मध्यें पू
१० तृणाकारविस्तारली॥ परीसाळियेणेशब्दें बो
लिली॥ विबुधजनी॥५६॥ तैसें आदिअंतीं-
ब्रह्मचिअसे॥ मध्यें प्रपंचाकार भासे॥ परीस
र्वहीब्रह्मचिअसे॥ वेदीं बोलिजे॥५७॥ जो-
आपणब्रह्म झाला॥ तो प्रपंचातें विचारूं ला-
गला॥ तंव ब्रह्मचि प्रपंच देखिला॥ समूळ हा १०
॥५८॥ ब्रह्मवृक्षाचे पोटीं॥ प्रपंचफळ उठि-

ये व्हें देठीं ॥ तेथें ब्रह्म त्याची तुटी ॥ कां आणा-
वीगा ॥ ५९ ॥ हां गा साचें विण ॥ लटिकें नाहीं
ऐसें जाण ॥ तरी तें चि तें शाहाणे ॥ जाणावें कां
॥ ६० ॥ नव्हता तूं निराकार ॥ जगज्जीव ईश्वर
॥ ते तुझे चि अंकुर ॥ आनंदकंदा ॥ ६१ ॥ जया
बीजाचा अंकुर ॥ आणि तेथू निजो विस्तार ॥
सर्व हीं एक हा निर्धार ॥ विश्वविद तूं ॥ ६२ ॥
अहो अंगासी संलग्ने ॥ केशानखें अचेतनप

णे॥ तींचैतन्यासीवेगळीं कवणे॥निवडावींपां
॥६३॥तेसें अचेतनहेंनिखिल॥चैतन्यासीना
हींवेगळें॥ म्हणूनिब्रह्मचिकेवळ॥तूंचिएक
॥६४॥तंवशिष्येंविनविजे॥सर्वब्रह्म श्रुतिबो
लिजे॥तरींविषयसंगेंकांबुडिजे॥ भवसागरीं
॥६५॥ ऐशाआक्षेपाउत्तर॥बोलिजेलसुंदर
॥तेंऐकतूंचतुर॥अधिकारभेदें॥६६॥अद्वैत
बोधाविण॥विषयसंगेंपडेबंधन॥जैसेंनिज

शस्त्रेंमरण॥ स्त्रमितासिगा॥ ६७॥ जैसीपंथी
चीसिदोरी॥ वेगळीविटाळेंनानापरी॥ एक
त्वझालियाकुसरी॥ कायविटाळाची॥ ६८॥
देहादिकविषयजात॥ ब्रह्मचीकीरस मस्त
॥तथापित्यजितीविरक्त॥ नेतिनेतिसुखें ६९
॥जेजेवस्तुअनात्मा॥ तेतेत्यजावीमहात्मा॥
नरींस्वयंप्रकाशात्मा॥सहजचिभेटे॥ ७०॥
लवणपाणियांचाबांधा॥ हाकीरजगीप्रसि-

द्ध॥परीतृषार्थसेवितांशुद्ध॥मरणचिकां॥
७१॥जेसेंरायेणाचेंमातुकें॥आरोगितांकोतु
कें॥परीभीतरीलकडूतितुकें॥सांडितांकां॥
७२॥जेंपाणियाचेंलवण॥तृषार्थीकरीसेवन
॥तरींतृषेनिमित्तमरण॥नचुकेचिकां॥७३
॥जयाचीतृषावोळे॥उदकेंस्कसीतळे॥मग
लवणहोयअतिरसाळ॥जिव्हेंद्रियांसी॥७४
जेमहारोगेंसदोष॥तयांमिष्टान्नचिविष॥न

साभवरोगियांअशेष॥कुपथ्यहें॥७५॥हूं
पूनिसर्वस्वसांडावें॥ उत्तमविरक्तव्हावें॥ ई
श्वरातेंधरावें॥ अनन्यभावें॥७६॥करावावि
षयांचात्याग॥ धरावासाधूंचासंग॥रागद्वे
षाचाप्रसंग॥ घडूंनियावा॥७७॥वेदशा
स्त्रपुराण॥ साधुपुरखेंनिरूपण॥ तेंकरावेंश्र
वण॥विवेकदृष्टी॥७८॥विवेकावित्पत्तीस
कारण॥अन्यथानाहींसाधन॥जेंवेदांतश्र

कि वण॥ साधुसुखें॥७९॥ नित्यतो परमात्मा॥ पू
९२ अनित्यप्रपंच अनात्मा॥ हाविवेकबोलि
जेमहात्मा॥ वेदांतशास्त्रीं॥ ८०॥ भक्तिज्ञा
नवैराग्य॥ हेंश्रवणाचेंसौभाग्य॥ भवरोगि
यांसीआरोग्य॥ येणेंचिकीं॥ ८१॥ म्हणूनि
साधूंचेनिसुखें॥ श्रवणकरावेंविशेषें॥ आ
णिहीतप्रौढीनदेखें॥ विवेकार्थीपें॥ ८२॥ ९३
द्रव्यस्त्रीचेअभिलाषें॥ साधुनेणोकायसुं-

के॥ ह्मणूनि तयाचेनि मुखें॥ श्रवण न करावें
गा॥ ८३॥ जयारसाची आवडी॥ श्रोतयांचे
चित्तीं फुडी॥ वक्तातें चि बडबडी॥ अभिला
षेंपें॥ ८४॥ रसरंगीं बोलते॥ अभिलाषिती
जे वक्ते॥ महारसाळा तें॥ ते बहिर्मुखकां॥ ८५
॥ श्रोतयाचें चित्त बावरें॥ ते उतें चितोद्व्यापा
रें॥ तयाचें बोलणें बारे॥ काय करावें॥ ८६॥
वैसीक बोलते॥ घरोघरीं बोलती ह्मणे॥ भाट

नागरीकऐसेते॥ ओघरवावेगा॥ ८७॥ एका
चेनिरूपणऐकिजे॥ सिद्धस्वानुभावासुकि
जे॥ संदेहसागरींबुडिजे॥ नेंऐकूंनको॥ ८८
॥ साधुहोयभीडरवोर॥ तोचितयासीअपरा
धथोर॥ यथार्थसांडूनिउचार॥ जरीबोलेल
नो॥ ८९॥ रोगियासीअपथ्याचीचाड॥ वरी
वैद्यकरीभीड॥ तेथेंरोगनिवृत्तीचेंकोड॥ का
यकर्व्हयेइल॥ ९०॥ भक्तिज्ञानविरक्ति॥ जीं

येशास्त्रीं उपपादिती ॥ नीयेंबोलावींसंती ॥ यथार्थवादें ॥ ११ ॥ अगा शास्त्रें अनेकें ॥ असतीसंदेहकारकें ॥ परी अद्वैतप्रतिपादकें ॥ एकावींपां ॥ १२ ॥ अद्वैतशास्त्रश्रवणें ॥ इंद्रियें प्रत्यक्ष होती तेणें ॥ नरां ज्ञानाधिकारपावणें ॥ अनायासें ॥ १३ ॥ तत्वतः अद्वैतचिअसे ॥ द्वैतनाथिलेंचआभासे ॥ तेंमूढजनासीसाचऐसें ॥ वाटतसेपैं ॥ १४ ॥ मी अनंता भिन्न

वि· तोतेणेंसींमानितसेभिन्न॥ऐसेंअज्ञानवशमूढजन पू·
९५ उपतिष्ठतसे॥९५॥श्वानसूकराचियादृष्टि॥भिन्न
परस्परेंसृष्टि॥परीजाणतयाचीगोष्टी॥विस्म
य पें॥ ९६॥ आधीचिअनुचितमति॥तेंचि
गुरुउपदेशिती॥उभयांसीएकचिगती॥हें
प्रसिद्धकीं॥९७॥तथापिपूर्वाभ्यास॥अन्य-
थानाहींविश्वास॥तरीअद्वैतीप्रवेश॥केवीं ९८
घडे॥९८॥पूर्वाभ्यासबळें॥देखूनयांचीहृ-

ष्टीमावळे ॥ तेराजपंथसांडूनि आंधळे ॥ जा
तीअन्यमार्गे ॥ ९९ ॥ ह्मणूनितयाचे अनुचि
ता ॥ नमानावेंजाणता ॥ पूर्वकर्मेंस्वतंत्रता ॥
हेरतलेंचिकीं ॥ १०० ॥ द्वितीयाद्वैभयंभवति ॥
ऐसीहीबृहदारण्यकश्रुती ॥ द्वैतातेंअसोनि
द्विती ॥ ह्मणूनिसांडावेतें ॥ १ ॥ पूर्णपुण्याचे
निळबळाहें ॥ ईश्वराचेनिअनुग्रहें ॥ तुजला
धलेंअकस्मातहें ॥ ब्रह्मज्ञानगा ॥ २ ॥ कव-

वि॰ णएकउद्यमेंविण॥सहसादेखीनिधान॥तया पू॰
९६ चंदेवांसिकवण॥हेंचाकरी॥ ३॥ अगातुझेनि
देवें॥कवणासीउपमावें॥हेंसर्वज्ञतेव्हांवें॥त
यासीविसाजे॥ ४॥पूर्वजन्मीचायोगभ्रष्ट॥
आतांजगींतूंचिएकनिष्ठ॥योगसाम्राज्यशे
षपाट॥तुजविसाजे॥ ५॥जेसाकस्तुरीयेचा
नकोरा॥तेथेंपरिमळाचाउबारा॥तेसाज्ञानी ९६
शिष्यवरा॥जन्मलासितूं॥ ६॥ह्मंगासूर्याचा

प्रकाश॥ कवणेसीनकरीसहवास॥ परीसू-
र्यकांतासीबहुधस॥ प्रगटेचिकीं॥ ७॥असो
चंद्राचेकरण॥ विश्वातेंनिववितीकार॥ परी-
अमृताचेपाझर॥ चंद्रकांतीची॥ ८॥श्रीगु-
रूचियाकृपादृष्टी॥ तुजस्वरूपासीझालीभे
टी॥ ह्मणूनितुझीगोष्टी॥ नवलपें॥ ९॥देहा
दिकह्माप्रपंच॥ जीवासीमानलासाच॥ तोमु
मुक्षेंउंचनीच॥ निरसावागा॥ १०॥ स्विराम

वि· ध्येंगत॥जैसोंनिवडिजेघृत॥तैसेंचैतन्यसर्व
१७ गत॥निवडावेंपैं॥११॥तंवशिष्यांचाराणा॥
लागूनिश्रीगुरूचरणा॥मगकार्यविज्ञापना
॥करिताझाला॥१२॥गजकमलतंतुवेंबांधला
किंवायूबचकेधरिला॥तैसाआत्माआवरला
॥प्रपंचेंहा॥१३॥सूर्यतमातेंव्याला॥तेणेंचि
तोआवरला॥तैसाप्रपंचघडला॥आत्मया १७
माजी॥१४॥भिरूडलागेमणिस्तंभा॥कीं-

अग्नीसीचोळंबा।। तेंसीआत्मयासीभांबा।। अज्ञानाची।। १५।। आत्मास्वयंप्रकाश।। जेणे जनहोयडोळस।। तयाडोळयांडोळचस।। हें आश्चर्यजी।। १६।। परीराउळें निरूपिलें।। तें अनुभवासिआलें।। अज्ञानवृथाचिउठिलें।। नसूनिहें।। १७।। स्वरूपींदुश्चिनपण।। तेंचि फूटलेंअज्ञान।। जेणेआत्मास्वतंत्रपण।। निजविसरे।। १८।। राज्याचेनिहाळें।। जेसाराव-

ह्मारंबळे॥तेथेंजाणिवेचेंसोह्मळे॥अन्यमु
खें॥१९॥तैसेंनिजस्फुरणेंनिवाळेपणें॥आत्म
यासीस्वयेंचिभूषणें॥तेणेंचिअज्ञानें॥आव
रलातो॥२०॥जैसेंनिजमुखासीमूळ॥उदक
चिनिर्मळ॥तेथीलगोडीहिरूनिरवडुळ॥क
रीतयातें॥२१॥तैसीआत्मयाचाआंगी॥अ
ज्ञानशक्तितत्वांगी॥उठूनितयातेंआळंगी
॥तोनस्फटेचिजेसा॥२२॥तयेचेंनिआलं-

बें ॥ तोनयेसीनविसंबे ॥ आपणपेंकरीउ-
भे ॥ नयेसीतो ॥ २३ ॥ तयेच्यागुणीभुल्ला ॥
आपणपेंचिजाल्ला ॥ ऐसाघराचारमांडला ॥
दोघांतयां ॥ २४ ॥ तेसगुणवनिता ॥ तोनिर्गु
णभर्त्ता ॥ परीदोघांचिएकोपजीविता ॥ नव
लहेपैं ॥ २५ ॥ तेनातोओळखिवजे ॥ येरयेरां
होउनीअसिजे ॥ आतांकेसेनिस्फाटिजे ॥
आत्माजी ॥ २६ ॥ पुरुषाचेनिसंगेंसुंदर ॥

जाह्लातेगरोदर॥पंचवीसकुमर॥प्रसव-
तीझाली॥२७॥प्रकृतीयामिथ्यादृष्टी॥रचू-
निविविधभूतसृष्टी॥तोघररिघवणीपरिपा
ठी॥करिताझाला॥२८॥पुत्राचेंनिस्नेहेंमोटें
॥आपुलेंकांहींचनघटे॥नयेसीजेंगोमटें॥तें
विकरी॥२९॥तेजेथेंजेथेंजाय॥तोतियेवीण
नराहे॥ऐसापुत्रकळत्राचेनिमोहें॥वेष्टला
जी॥३०॥तयांचेंभरणपोषण॥करितांसंभवे

दूषण॥ तेणेंपावेजन्ममरण॥ नाथिलेंची॥ ३१
॥ तोस्वर्गनरकाहिंडे॥ मागुतांगर्भवासींपडे॥ प्र
कृतिसंगेंपवाडे॥ जीवात्मयासीजी॥ ३२॥ आ
स्तिलशिवत्वगेलें॥ नाथिलेंजीवत्वआलें॥ या
परीनेंबुडालें॥ भवसागरीं॥ ३३॥ मेलाचिमरून
लाहे॥ गेलाचिजाऊंनसाहे॥ झालाचीहोऊन
राहे॥ कर्मवशें॥ ३४॥ ऐसापरवश्यपावला॥
दुःखानळेंपोळला॥ संसारियाझाला॥ प्रकृ-

वि· तिसंगें ॥ ३५ ॥ ऐसिया जीवाचिया कोडी ॥ असं पू·
१०० तीसंसारबांदवडी ॥ त्याचियेस्फारिकेची प्रोढी ॥ दे
वेंदाखवावी ॥ ३६ ॥ हासंगत्यागकरावा ॥ संन्या
सउपदेशद्यावा ॥ बंधमोक्षकरावा ॥ जीवासिजी
॥ ३७ ॥ बाह्यकीरकुरकुटुंबसांडे ॥ परी अभ्यांत
रींघराचारमांडे ॥ तरीमासंन्यासयेणेबंडें ॥ संन्या
सनघडे ॥ ३८ ॥ जेथेंसूक्ष्मदेहनसंडे ॥ तेथेंअतःस्या १००
गनघडे ॥ तोसंन्यासनजोडे ॥ चतुरशी ॥ ३९ बाह्यकु

टुंबसंव्हारे॥ तयाचास्थूलदेहमरे॥ परीअंतः
कुटुंबनसंव्हारे॥ विवेकाविण॥ ४०॥ कुटुंब
कारविघडे॥ एतावतासंन्यासघडे॥ ह्मणूनि
असतांविहेंसांडे॥ तोसन्यासगा॥ ४१॥ तरीं
सर्वव्हान्यासावें॥ महावाक्यउपदेशावें॥ जीवा
तेंब्रह्मकरावें॥ तदात्मबोधें॥ ४२॥ तत्वतःजो
शिष॥ वृथाचिझालाजीव॥ तयासीत्याचाउ
गव॥ दाखवावी॥ ४३॥ प्रपंचवेरीमारावा॥

अथवाआपुलासाकरावा॥ क्षकाळहोऊंद्या
वा॥ ब्रह्मविद्येचा॥ ४४॥ ऐसेंशिष्येंविनविलें
॥तेथेंपूर्वार्धसंपलें॥ श्रीमुकुंदमुनिबोले॥
राजयोग॥ ४५॥ प्रणवपंचीकृतें॥ येथेंविस्त
रिलींसविस्तुतें॥ महावाक्यउपदेशग्रंथें॥ उत्तरा
र्धीं॥ ४६॥ शंकरोक्तिवरी॥ मीबोलिलोंचेरवरी
ह्मणूनिनिर्धाराचीचतुरीं॥ शास्त्रबुद्धी॥ ४७॥
असोयुक्तिचेनिप्रसंगें॥ शास्त्रातेंह्मणेउगें॥

नरीमाझेबोलवाउगे॥ कोंहोतील॥ ४८॥जे
सेंआपुलेंनिपवित्रपणें॥ लक्ष्मीसीआपि-
लेंउणें॥ ह्मणूनिनारायणें॥तुळसीवंदिजे
॥४९॥ विवेकसिंधुभीतरीं॥ मुमुक्षुअवगा
हनकरी॥ तयासीसेरवींश्रीहरी॥ भेटसाक्षा
त्कारीं॥ ५०॥विवेकसिंधूचींशब्दरत्नें॥कं
ठींधरिजेप्रयत्नें॥ तरींजनकाचेनिमहिमा-
नें॥ श्लाघ्यतापावे॥ ५१॥ अवणसमुद्रींचीं

मुक्तें॥भूषणेंकीरहोतीसमस्तें॥नरीभूषीत
यासीमुक्तत्वें॥विवेकसिंधूचेनी॥५२॥विवे
कसिंधूचेंपूर्वार्द्ध॥क्षीरसिंधूपासूनिअगाध
॥तेथेंनिर्गुणनिजबोध॥भेटेविष्णुरूपें॥५३
॥मजश्वासनिमेषाचाश्रम॥तेथेंकायसा या-
ग्रंथाचाउद्यम॥परीफळलामनोधर्म॥सद्देवां
चा॥५४॥नृसिंव्हाचाबल्लाळ॥त्याचाकुमर
जयंतपाळ॥तेणेकरविलाहारोळ॥ग्रंथरचने

चा॥ ५५॥ भगीरथाचेनिदैवयोगें॥ विश्वस्फ-
स्नातगंगे॥ तैसेंजयंतपाळाचेनिप्रसंगें॥ ज
गस्फुरिवयाहोय॥ ५६॥ म्याआपुलीवाणी॥ प
वित्रकेलीयायेरचनी॥ तेप्रीतिपावोपिनाक
पाणी॥ श्रीमुकुंदराजह्मणे॥ १५७॥ ॥
इतिश्रीमद्विवेकसिंधोसृष्टिक्रमेगुरुशिष्यसं
वादेसर्वब्रह्मइतिविवरणंनामसप्तमंप्रकर
णंसमाप्तम्॥ ७॥ ॥ छ॥ ॥ छ

इतिविवेकसिंधुपूर्वार्धसमाप्तम् ॥

अथविवेकासिंधुउत्तरार्द्धप्रारंभ

मुकुंदराज
शिष्यमंडळी

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगुरुसच्चिदानंदायनमः
॥ सांगितलेंग्रंथाचेंपूर्वार्ध ॥ जो अर्थपहातांअगा
ध ॥ नेथेंनिरूपिलेंविस्तुद्ध ॥ ब्रह्माचिविश्वाकारें
॥ १ ॥ वोळिलेप्रपंचरचन ॥ तेंउकलुलियाविण ॥
नपविजेपरमनिर्वाण ॥ केवळब्रह्मजें ॥ २ ॥ आ
तांम्हणोउत्तरार्ध ॥ विवेकसिंधूचेंप्रसिद्ध ॥ सांगि
जेलत्तरींसावध ॥ करीअंतःकरण ॥ ३ ॥ वेंदांत-
शास्त्रात्रिपदाव्याख्यान ॥ महांवाक्यविवरण ॥

श्रीमुकुंदमुनीकरण ॥ विवेकसिंधू ॥ ४ ॥ जेंश्र
द्धापूर्वकऐकतां ॥ निःशेषफिटेभवव्यथा ॥ आ
णिमुक्तिसायुज्यता ॥ पाविजेरोकडी ॥ ५ ॥ जेथें
महावाक्याचाविचार ॥ बोलिजेलस्वरूपाचानि
र्धार ॥ प्रपंचाचाउपसंव्हार ॥ जेथेंआत्यंतिक ॥
६ ॥ तेचीत्रिपदामहावाक्य ॥ जेणेंजीवेश्वराचेंऐ
क्य ॥ तयापदत्रयाचीव्याख्या ॥ निरूपिजेल ॥
७ ॥ तत्पदार्थपरमात्मा ॥ त्वंपदार्थजीवात्मा ॥ उ

भयासीतदात्मा ॥ बोलिजे असिपदीं ॥ ८ ॥ नोवि
नतत्पदार्थद्विविध ॥ शबल आणि शुद्ध ॥ त्वंपदा-
र्थतोहीतथाविध ॥ शबलशुद्धभेदें ॥ ९ ॥ जोमा
याशक्तिचक्रांचा अंगिकार ॥ जोकरीसृष्ट्यादिव्या
पार ॥ तोपरमात्मासर्वेश्वर ॥ शबलतत्पदार्थ ॥
१० ॥ मायोपाधीसीवेगळं ॥ निःप्रपंचनिर्मळ ॥ तें
परब्रह्मकेवळ ॥ शुद्धतत्पदार्थ ॥ ११ ॥ शरिरत्र-
यासीआवर्त ॥ अविद्याकामकर्मेंवेष्टित ॥ जेंचे

वि॰ मांगिजेलतरीमन ॥ एकाग्रकीजे ॥ २० ॥ तत्प उ
३ दार्थतोआत्माराम ॥ तोशोधितांनलगेश्रम ॥
ह्मणोनिआधीशोधनक्रम ॥ ऐक्यतेंलंपदाचें ॥
२१ ॥ जीवअज्ञानेंभ्रमला ॥ लिंगशरीरेंबांधिला
॥ स्थूलदेहआपणझाला ॥ पराधीन ॥ २२ ॥ तया
अधिकारियाजीवातें ॥ गुरूह्मणतीशिष्यातें ॥
स्थूलदेहनव्हसीऐसेंआपणातें ॥ जाणस्वानुभ ३
वें ॥ २३ ॥ स्थूलदेहातेंदेखतां ॥ तोतूंनव्हसीसर्वथा

जैसें घटातें पहातां ॥ चक्षु घटकैसेनी ॥ २४॥ द्र-
ष्टा दृश्याचा जाण ॥ नोतयापासूनविलक्षण ॥ हें
प्रसिद्ध उपपत्तिनेणें कवण ॥ स्वानुभवें ॥ २५॥ तूं
ऐसें म्हणसी ॥ चक्षुपासूनि भिन्नत्व घटासी ॥ हें
द्रष्टा दृश्याचें वैलक्षण्य चित्तासी ॥ मनीप्रत्यक्षसि
द्ध ॥ २६॥ आत्मातंव देहावेगळा नदिसे ॥ तरीं तो
विलक्षण कैसा असे ॥ हें बुझपां आपेसें ॥ दृष्टांत
मुखें ॥ २७॥ काष्ठीं असतां दाहक ॥ दृश्यकाष्ठा-

ज्ञेविंप्रकाशक॥ कार्ष्ठव्याप्यतोव्यापक॥ म्हणोनि
लक्षणजाणपा॥२८॥ तेवींदृश्यदेहाअसतां॥ द्द
ष्टयाआत्मयाविलक्षणता॥ हेंस्वानुभावेंबुझतां
॥सायासनलगे॥२९॥ देहनंवसाकार॥ तेथेंअ
सतीषड्विकार॥ आत्मस्वरूपनिर्विकार॥ नोदे
हकेसेनी॥ ३०॥ निद्रामरणावस्था॥ देहकांहींज
रांजाणतां॥ तरीआत्माम्हणोयेना॥ कांहींएक॥
३१॥ निद्रामरणातेंजाणत॥ आत्मास्वयंबोधेंअ

सेवर्तत ॥ ह्मणूनि देहीं असूनि देहातीत ॥ तोजा
णावा ॥ ३२ ॥ जन्मकाळींजन्मांतें ॥ स्थितिकाळीं-
स्थितीतें ॥ मरणकाळींमरणातें ॥ जडदेह केविं-
जाणें ॥ ३३ ॥ दृश्यासिद्रष्टेपण ॥ द्रष्ट्यासीदृश्य
केसेंनिहोणें ॥ म्हणूनीदेहचि आत्माबोलणें ॥ सां
डींनिभ्रांत ॥ ३४ ॥ स्थूळासी आत्मत्वेंमानित ॥
उठिलालोकचार्वाकसिद्धांत ॥ नयाचीप्रचिती-
निभ्रांत ॥ तुवांजिंकिलेंसी ॥ ३५ ॥ देहचिआत्मा

वि· बोलती।। प्रत्यक्षासीप्रमाणमानिती।। मरणाची उ·
५ मोक्षम्हणती।। हीनविवेकी।। ३६।। वेदशास्त्रपु
राणें।। जेंनमानितीप्रमाणें।। त्यांधीटवादियां
चीउक्तिकवणें।। साचमानावी।। ३७।। स्थूलदेह
जरींआत्मा।। तरींदेहव्हावाऐसेंकवणेंकेलेंकर्मा
।। देहानंतरसुखदुःखधर्मा।। भोगितोकवण।।
३८।। म्हणूनिआत्मयानलावींपिसेंदेहाचें।। तरीं ५
स्थूलदेहकवणद्रव्याडीचें।। तेंपंचीकृतपंचभू

नावें ॥ ऐसे जाणिजे तूं ॥ ३९ ॥ तीं पंचीकृत पंच
भूतें कैसी ॥ तुज सृष्टिक्रमीं निरूपिलीं ऐसीं ॥ न
याचे पंचवीस ओंशांसी ॥ देह ऐसें नाव झालें ॥ ४०
॥ तींतंव पंचीभूतें जडें ॥ नदंश आत्मा हें न घडे ॥ न
याचा देह हें दळवाडें ॥ तो आत्मा कैसेनी ॥ ४१ ॥
हा पिंड विचारितां ॥ आत्मा नव्हे सर्वथा ॥ नेथीं-
ची जागृती अवस्था ॥ तो आत्मा कैसेनी ॥ ४२ ॥
देहाभिमान पुरस्कारें ॥ ज्ञानेंद्रियांचेनि द्वारें ॥ बु

वि ॥ ड्डीसीबाह्येविषयांचेंज्ञानस्फुरे॥तेजागृतीजाणा
६ ॥ वी॥४३॥स्थूलदेह जागृतीवस्था॥यादोहींचाअ
भिमानीविश्वविचारिता॥आत्मानन्देंयेथेंउपप
त्तीअनंता॥असतीवेदांतशास्त्रीं॥४४॥स्थूल
देहजागृतीविश्व॥हारजोगुणाचाप्रपंचतुजदृश्य
॥नेत्रस्थानस्थूलभोगहे अदृश्य॥केविंहोसी॥
४५॥यास्थूलप्रपंचातें॥तूंजाणतअससीनिरुतें ॥ ६
ह्मणूनि अवलंबन साक्षीतूतें॥बोलिजेवेदांतीं॥

४६॥ एकतत्वव्यापकम्हणती॥ देहामध्येंएक-
स्थानीकल्पिती॥तेएककांहींचनेणती॥ खंडज्ञानी
जे॥ ४७॥ गुह्यस्थानीआधारकमळ॥ तेंरक्तवर्ण
चतुर्दळ॥ वंशंषंसंहींसोज्वळ॥ एकचिंतिती ४८
लिंगस्थानीस्वाधिष्ठान॥ तेंषट्दळपीतवर्ण॥ वंभं
मंयंरंलंअक्षरीं म्हणुन्हींतज्ञाण॥एकध्याती॥४९
॥नाभिस्थानींमणीपुरकमळ॥ तेंनीलवर्णदश-
दळ॥डंपास्तूनिफांकीतदेमोक्षफळ॥ एकचिंति-

ती ॥ ५० ॥ हृदयीं अनाहत कमळ ॥ तें अग्निवर्ण-
द्वादशदळ ॥ कंफसूनी ठं बीजीं करी झळाळ ॥ प्र
तिपत्तीं ॥ ५१ ॥ कंठीं जाणिजे विशुद्धचक्र ॥ तें षोड
शदळ अतिसूक्ष्म ॥ तेथें प्रतिपत्तीं षोडशस्वर ॥
अकारादिक ॥ ५२ ॥ भ्रूमध्यें अग्निचक्र कमळ ॥
तें विद्युद्वर्ण द्विदळ ॥ तेथें हं क्षं बीजीं अंकित देमो
क्षफळ ॥ एक म्हणती ॥ ५३ ॥ सबिंदु मातृका अ
क्षरीं अंकितें ॥ ऐसिया षड्चक्रें मिरवतें ॥ तेंचि

परमतत्वबोलतीतें ॥ हीनविवेकी ॥ ५४ ॥ षट्‌च-
क्रांवरतें ॥ सहस्रदलहाटांतें ॥ नानावर्णप्रकाशातें
॥ एकचिंतिती ॥ ५५ ॥ सप्तचक्राचें अंतराळ ॥ तें-
चि परमतत्वनिर्मळ ॥ ऐसें बोलती बरळ ॥ ते ज्ञान
हीन ॥ ५६ ॥ एक आधारीं बंद घालिती ॥ प्रसुप्तकुं-
डलिनीतें पवनें चेतविती ॥ षट्‌चक्रें भेदुनी नेती
ब्रह्मरंध्रासी ॥ ५७ ॥ तेथें अनाहतध्वनीचें नीवि-
काशें ॥ चित्तमहाशून्यसमरसें ॥ तेथें परमकळा

वि॰ प्रकाशे ॥ स्वयंज्योती ॥ ५८ ॥ एकमनपवनाचाग्रा उ॰
८ सकरिती ॥ तेतितकेनीच आनंदें फुंजती ॥ परीश्रु
तीनेणती ॥ परतत्वाची ॥ ५९ ॥ तूंउड्डियाननाजा
लंधरु ॥ कावरुनासूक्ष्माविवरू ॥ पूर्णनाब्रह्मरं-
ध्र ॥ नव्हेसीतूं ॥ ६० ॥ तूंमेरुनात्रिकुट ॥ तीनग्रं-
थिनाश्रीहट ॥ भ्रमरीगुंफानाकोल्हाट ॥ कैसेनीतूं
॥ ६१ ॥ तूंभाटिनाताळी ॥ उन्मनीनाआगियाळी ८
नादबिंदुरोळीं ॥ नव्हेसीतूं ॥ ६२ ॥ तूंरेचकनापूर

क॥ कुंभकनात्राहाटक॥ ययांसीतूं प्रवर्तक॥ त
रींतेंचितूंकेंसेनी॥ ६३॥ तूंमंत्रनी अनुष्ठान॥ धार
णानाध्यान॥ समाधीना आसन॥ तेंहितूंनव्हसी
॥ ६४॥ हेंदेहाचेंस्थानमान॥ तेंसकळहीखंडज्ञा
न॥ याद्दश्याचें परिज्ञान॥ तरीतेंचितूंकेवींहोसी
॥ ६५॥ जरीदेहचिअनित्य॥ तेथीचेंलयउत्पत्य
केविंसत्य॥ म्हणूनिसकळहिमिथ्यात्व॥ खंडज्ञा
न॥ ६६॥ जेंजें मनेंजाणिजे॥ तें दृश्य आत्माकेविं

होइजे ॥ हें सकळहि सांडूनि स्वयें अनुभविजे ॥ परमतत्व ॥ ६७॥ देहादिप्रपंचावेगळा साक्षित्वें ॥ सांडूनि देहसंबंधीक सकळतत्वें ॥ स्फुरवी या होईं स्वप्रकाशत्वें ॥ स्वस्वरूपी ॥ ६८॥ तुझें स्वरूप निर्विकार ॥ येथें नाहीं देहाचे षड्विकार ॥ आणि वर्णाश्रम कुळाचार ॥ तो कैंचा विकल्पाचा ॥ ६९॥ ऐसे निरर्थकरूप जाणूनी ॥ सत्य बोलिलों वचनीं ॥ चित्त देइजे मुनिजनीं ॥ श्रीमुकुंदराज म्हणे ॥ ७०

॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकसिंधोसंव्हारक्रमे-
गुरुशिष्यसंवादेस्थूलदेहनिरसनंनामप्रथम
प्रकरणंसमाप्तम्॥ ॥श्रीगुरुनाथार्पण
मस्तु॥ ॥शुभंभवतु॥ ॥ छ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ तंवशिष्यशिरोमणीबोलि
ले॥ वंदूनिश्रीगुरूचीपाउलें॥जेंस्थूलदेहबंध
नतोडिलें॥निकीयापरी॥१॥ देहबंदिशाळेपा-

कि सूनिस्फटलों ॥ देहादिप्रपंचसाक्षित्वपावलों ॥ उ
१० आतांकृतार्थझालों ॥ श्रीचरणप्रसादें ॥ २ ॥ तंव
बोलेश्रीगुरुनाथ ॥ जंवनव्हसीलिंगदेहातीत ॥
तंवनचुकेसंसृतिपंथ ॥ कदाचीपें ॥ ३ ॥ जंवलिंग
देहआवरणअसे ॥ तंवस्वस्वरूपनप्रकाशे ॥ ना
थिलेंअहंतेचेंपिसें ॥ शुद्धचैतन्यासी ॥ ४ ॥ घटाव
च्छिन्नघटाकाश ॥ घटासरिसेंहिंडेदाहीदिशा ॥ १०
तेविआत्मा यातायातीगर्भवासा ॥ पावेलिंग

देहासवें ॥ ५ ॥ जेविं सविता जळीं प्रतिबिंबित ॥
तरंगेंचांचल्यदशे पावत ॥ तेंविं आत्मा असे स्फ-
स्वदुःखभोगित ॥ लिंगदेहासंबंधें ॥ ६ ॥ अग्नी
लोहाचे संसर्गें जैसा ॥ घणाचे घाई पिटे तैसा ॥
आत्मा जन्ममरण पावे आपैसा ॥ आवर्त लिंगदे
हीं ॥ ७ ॥ तंव शुभाशुभकर्मीं वेष्टित ॥ चौऱ्यांशीं
लक्षयोनी भ्रमत ॥ जंव न होसी लिंगदेहातीत ॥
तंव मोक्ष केंचा ॥ ८ ॥ तरी तो लिंगदेह म्हणसी के

सा ॥ तुजनिरोपिलेंकाजेसा ॥ नयाचेनिरासेंप्र
काशे ॥ सस्वरूप ॥ ९ ॥ जोंसूक्ष्मभूताचा ॥ पंचवी
साकष्ठांचा ॥ वासनामयजीवाचा ॥ लिंगदेह ॥
१० ॥ निर्विषयप्रथमस्फुरण ॥ जेंमागांनिरूपि
लेंअंतःकरण ॥ तेंचिजरीतूंतत्साक्षीकवण ॥
तुजवांचूनियां ॥ ११ ॥ संकल्पाविकल्पासीआप
णयातें ॥ करणेनाहींनिरुतें ॥ तद्रूपमनातेंजाण
तें ॥ तेंचितूंकेसेनी ॥ १२ ॥ निश्चयनकरीनिश्च-

यातें।। आत्माप्रकाशनियातें।। तद्रूपदृश्यजाणों
बुद्धातें।। नेबुद्धीनूं केंसेनी।। १३।। बुद्धीच आत्मामा
नित।। उठिलेंतेंबोद्धमत्त।। तेंबुद्धिसाक्षित्वेंनिर्जि
न।। केलीतुवांची।। १४।। पूर्वानुभुलावें अनुसंधा
न।। तेंचित्तावेंचेतव्यलक्षण।। चित्तातेंच्वेववीनो
कवण।। तुजवाचूनियां।। १५।। देहाकारें आपण
आपणातेंमानित।। अभिमानलक्षणें अहंकारउ
ठवित।। नयांतअसूनिनयातेंजाणत।। तेंचितूं-

वि॰ केविंहोसी॥ १६॥ अहंसुखीअहंदुःखीयेणेंआ उ॰
१२ कारें॥ अहंतालक्षणवृत्तिस्फुरे॥ तेसविकारतु
ज्ञेनिआधारें॥ उठीजडग्रंथीं॥ १७॥ उत्पत्तीका
ळींउत्पत्तीतें॥ आभासकाळींआभासातें॥ वि
नाशकाळींविनाशातें॥ जाणताआत्मातूं॥ १८
॥ जैसापुष्पींचापरिमळ॥ पुष्पींअसूनिपुष्पावे
गळा॥ अहंकृतिसाक्षिआत्मानिर्मळ॥ तैसाजा १२
णावा॥ १९॥ अहंकारातेंआत्मत्वेंमानित॥ उठ

ळाजोनय्यायीकसिद्धांन ॥ नयातेंसाक्षित्वेंचि-
तूं ॥ जाणनासी ॥ २० ॥ कवणाऐसेंम्हणेल ॥ अहं
कारें आत्माप्रकाशन्ल ॥ नरींदृश्यानेंद्रष्ट्यातेंजा-
णिजेल ॥ हेंकेंविघडे ॥ २१ ॥ एवं अंतः करणपंच
काचंद्रष्टे ॥ नत्साक्षित्वेंचिभेटे ॥ नें आत्मस्वरूप
नेंटेंबोटें ॥ नंचिनतूं ॥ २२ ॥ प्राणअसतांदेहासि
जिणें ॥ कांतेंणेंचिवीणामरणें ॥ ह्मणूनिप्राण
चिआत्माबोलणें ॥ मूढजनांसी ॥ २३ ॥ आत्मा

वि॰ प्राणाचा द्रष्टा॥ नो प्राण आत्मा मनीं निकटा॥ न उ
१३ याचा थोरवा दंवो खटा॥ योगियांसी॥ २४॥ ज-
रीं प्राणचि आत्मा ह्मणणें॥ तरी सुषुप्त्यवस्थें त-
यासी कां नाहीं जाणणें॥ चोरीं चोरितां वस्त्रें भूष
णें॥ कां नेणेंचि तो॥ २५॥ जागृती आणि स्वप्नद
शे॥ प्राण जाणता ऐसें दिसे॥ परी आपणया आ
पण न प्रकाशे॥ अवस्थात्रयीं॥ २६॥ मी असें पिं १३
गळे इडे॥ ऐसें आपणयां तेणें नेणों कुडें॥ म्हणूनि प्रा

णचिहें आत्मानघडे ॥ निभ्रांतपैं ॥ २७ ॥ अपाना
सी अधोगती ॥ उदानासी कंठीं स्थिती ॥ समाना
सी नाभिकमळीं वस्ती ॥ तेथूनि पसरे सर्व संधीं ॥
२८ ॥ व्यान सर्वांगव्यापक ॥ आत्मा पंचप्राणांसी-
प्रकाशक ॥ ह्मणूनि अवस्थात्रयींतूंचि एक ॥ -
प्राणासी साक्षी ॥ २९ ॥ एवं प्राणपंचकातें जाण-
ना ॥ तूं प्राणपंचक नव्हेसी सर्वथा ॥ ह्मणूनि -
असो हें आतां ॥ इंद्रियें हि नव्हेसी ॥ ३० ॥ शब्दो-

वि न्मुखअंतःकरणवृत्ती ॥ तेंश्रोत्रेंद्रियतुजाचिआ- उ
१४ हेप्रतीती ॥ श्रोत्रद्रष्टाहेस्थिती ॥ केविंघडे ॥ ३१ ॥
स्पर्शाचेंग्रहणउन्मुख ॥ तेंचिमनत्वगिंद्रियबोध
ख ॥ तेंदृश्यतूंदृष्टादेख ॥ एककेंसेंनी होसी ॥ ३२
॥ रूपातेंनिवडिती ॥ जेचक्षुबुद्धीचीवृत्ती ॥ तया
नेंजाणेंनेज्ञप्ती ॥ तेंतूंचक्षुइंद्रियेंकेसेनी ॥ ३३ ॥
जिव्हेंद्रियाचीवृत्ती ॥ जेषड्रसातेंचाखिती ॥ तये १४
सिसाक्षिभूतसंवित्ती ॥ तेंरसनेंद्रियनव्हसीतूं ॥

३४॥ अहंकाराचीवृत्तिविशेष॥जोगंधग्रहणो
न्मुख॥तयाघ्राणेंद्रियांचाअवभासक॥तूंघ्राणें
द्रियेंकेंसेनी॥३५॥शब्दस्पर्शरूपरसगंध॥यां
सीजाणतातूंचैतन्यशुद्ध॥हेंविषयपंचकजड
तूंशुध्धबुद्ध॥विषयातीत॥३६॥शब्दानेंबोलं
पाहात॥जोअंतःकरणाचावृत्तांत॥तयाक्रिया
त्मकवाचेआणित॥तूंद्रष्टेपणेंची॥३७॥तेवद
नीस्फूर्तीकरी॥मगबोलेमातृकाक्षरीं॥तेतुजद

वि· श्यबेखरीं॥ द्रष्टेपणेची॥ ३८॥ वेखरीनिरासप्र उ·
१५ संगें॥ मध्यमाहीनिरसावीलागे॥ तेंउद्भवेबुद्धि
चेनिसंगें॥ नादरूप॥ ३९॥ मनाचेनिआकारें॥
ध्वनीरूपपश्यंतिस्फुरे॥ पाहातांतत्वनिर्धारें॥
तियेवेगळाचितूं॥ ४०॥ जीवात्मयांचेंप्रथमस्फु
रण॥ तेंपरेयाचेंचेंलक्षण॥ निरूपिलेंजेंअंतः
करण॥ तेंचितेजाणावी॥ ४१॥ ऐसाचतुर्विध १५
वाचेतें देखता॥ तूंवाचानव्हेसीसर्वथा॥ ती

तेह्रीं प्रकाशिता ॥ तूंचि एक ॥ ४२ ॥ मनाचा स्फूर्त्यं
कुर ॥ करूं पाहे स्पर्श विषयव्यापार ॥ तया प्राणें-
द्रियांचा दातार ॥ तें तूं केविं होसी ॥ ४३ ॥ बुद्धी वृ
त्तीचा फांटा ॥ धावों पाहे रूपाचा वाटा ॥ तया पदें-
द्रियांचा द्रष्टा ॥ तया वेगळा चि तूं ॥ ४४ ॥ चित्ता
चा स्फूर्त्यंकुर ॥ करूं पाहे रति विषयव्यापार ॥ तया
शिश्नेंद्रियांचा द्रष्टा निर्विकार ॥ तो तूं वेगळा ची
॥ ४५ ॥ अहंकाराचा स्फूर्ति विभाग ॥ करूं पाहे म

वि ञोत्सर्ग ॥ नयापायुरिंद्रियाचा साक्षी निःसंग ॥ न उ
१६ हूं लक्षणतूं ॥ ४६ ॥ ऐसें अवयव पंचवीस ॥ लिंग
देहाचे साभास ॥ ते दृश्य तूं द्रष्टा निराभास ॥ वस्तु
लिंगातीत ॥ ४७ ॥ स्वप्नावस्थेचें लक्षण ॥ ऐकतु
ज सांगेन ॥ जेणें तुझसी वेगळेपण ॥ सस्वरूपाचें
४८ ॥ जागृति दशे मनें भोगिलें ॥ तें विषय जड स
रलें ॥ अभ्यासरूप ठसावलें ॥ तें स्वप्न बोलिजे ॥ १६
४९ ॥ द्रष्टा श्रोता आश्रय अभ्यास ॥ साचची सारि

खा आभास ।। फुलसरे परी उरे वास ।। डाहाळिये
जेवीं ।। ५० ।। कांकापूर करंडी नलावेंचें ।। परंतु तेथी
ळवासन वेचे ।। ऐसें स्वभावस्थेचें ।। जाणिजे स्फ
५१ ।। निद्राकाळीं बुद्धीचा माथां ।। बैसे जागृतीच
उलथा ।। नेयासनामयस्वभावस्था ।। तुज दृश्य
पें ।। ५२ ।। जरीं लिंगदेह नव्हसी ।। तरी स्वभाव-
स्था केवीं होसी ।। तियातें प्रकाशितोसीं ।। निज
प्रकाशें ।। ५३ ।। लिंगदेहस्वभावस्था ।। यादोहीं

 त्राअभिमानीतैजसभोक्ता॥ तयांसात्विकअ
 हंकारातेंजाणता॥ नयावेगळाचितूं॥५४॥ कं
ठस्थानभोगप्रविक्त॥ यादोहींसीतूंव्यतिरिक्त
॥यासत्वकार्यापंचविधानीत॥ तत्त्वासित्वेंची
॥५५॥ जैसाकांप्रसिद्धदाहक॥ लोहींअसूनि
लोहाप्रकाशक॥ तैसातूंलिंगदेहाआभासक॥
निजप्रकाशें॥५६॥ चुंबकसान्निधानमात्रें॥
लोहभ्रमतसेविचित्रें॥ तैसातूंअकर्तेनस्वतं

त्रें॥ वेष्टेजडलिंगदेह॥ ५७॥ श्रवणाशब्दऐक
णें॥ त्वचेसीस्पर्शघेणे॥ नेत्रांरूपातेंदेखणें॥ तु
झेनीपरीतुजनाहीं॥ ५८॥ जिव्हेरसातेंचाखणें
॥ घ्राणेपरिमळघेणे॥ तुझेनीपरीतुजनाहींकर
णे॥ इंद्रियव्यापार॥ ५९॥ वाचेसीबोलणे॥ हा
तांसादेणेंघेणे॥ पायांसीचालणे॥ होयतुझेनी
६०॥ शिस्नासीरतिसुखभोगणे॥ पायूसीमलो
त्सर्गकरणे॥ तूंअकर्ताव्यापारेंयेणें॥ केवीलिं

वि पसी ॥ ६१ ॥ मनासीमंतव्य ॥ बुद्धीसीबोद्धव्य ॥ उ
१८ अहंतेसीअहंतव्य ॥ अकर्तेनतुवांची ॥ ६२ ॥ चे
तव्यचित्ताचें ॥ निर्विकल्पस्फुरणअंतःकरणा-
चें ॥ हेंसन्निधानफळआत्मयाचें ॥ परीतोअ-
तीत ॥ ६३ ॥ जंवतुजनाहींस्वरूपाचानिर्धार ॥
तंवआपणपांकल्पिसीइंद्रियव्यापार ॥ शुभाशु
भकर्मीवेष्टिलासंसार ॥ नाथिलाची ॥ ६४ ॥ अ १८
तांतुवांइष्टेनआपणपेंजाणितलें ॥ तंवदेहद-

यनिरसलें॥ वेद्यत्व अविद्यामय देखिलें॥ ह्म
णवोनीची॥ ६५॥ अविद्येसी असतां अनित्य
त्व॥ पूर्वींचि इयेसी मिथ्यत्व॥ तत्कार्य देहद्वया अ
नित्यत्व॥ तें सांगावें चि न लगे॥ ६६॥ स्वर्गेंद्रि-
यांचेनि द्वारें॥ जीवां पुण्यें पापविस्तारें॥ तयासि
प्रबोधें चि मायश्चित्त बारें॥ येरें काज नाहीं॥ ६७
तैसें देहद्वयाचेनिमित्तें॥ कर्में घडती सदसंतें
नीं जळती समस्तें॥ तत्साक्षित्वें ची॥ ६८॥ आ

वि तां असोहायुक्तिप्रसंग ॥ जाहालायालिंगदे गु.
५९ हाचाभंग ॥ चुकेस्वर्गनर्काचामार्ग ॥ स्वभावेंची
६९ ॥ देहद्वयाचाद्रष्टा ॥ नवचेशुभाशुभकर्म
न्वियावाटा ॥ म्हणूनिविलक्षणसाक्षीस्फुटा
॥ तूतेंह्मणिपे ॥ ७० ॥ ॥ इतिश्रीमद्वि
वेकसिंधौसंहारक्रमेगुरुशिष्यसंवादेलिंगदे
हनिरसनंनामद्वितीयप्रकरणंसमाप्तम् ॥ २ ५९
छ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ देहद्वय।तेंदेखना॥देह
द्वयनव्हसीसर्वथा॥तेणेंतुझेंनिरसलेंतत्व
ता॥विपरीतज्ञान॥१॥जेंदेहद्वयातेंव्यालें
देहद्वयमीऐसेंजेणेंभुलविलें॥तेंअन्यथा
ज्ञाननिरसलें॥विलक्षणसाक्षीचें॥२॥निर
सलेंअन्यथाज्ञान॥तेथीचेंनिरसलेंनवगुण
॥तेंचिवेकेसेंकवण॥सांगिजेल॥३॥बुद्धिसु
खदुःखभय त्न॥इच्छाद्वेषसंस्कारण॥पुण्य

वि पापहेनवगुण॥बोलिजेती॥ ४॥ यांचाविना- उ
२० शह्माचिमोक्ष॥ऐसावैशेषिकाचापक्ष॥परीअ
ज्ञाननिरासावीणनव्हेअपरोक्ष॥ आत्मसाक्षा
त्कार॥ ५॥ आत्मयासीदेहद्वयबंधन॥ नयाअ
ज्ञानचिमूळकारण॥ ह्मणूनिअज्ञाननिवृत्ती
विण॥ मोक्षकेंचा॥ ६॥ जंवअज्ञाननफिटे॥
तंवसंसारनिशेषनतुटे॥ विपरीतज्ञानाचाकों २०
बफुटे॥ मागुताह्मणुनी॥ ७॥ तयाअत्मयाचें

अज्ञान ॥ फिटावयाना हीं साधन ॥ एकस्वस्व
रूपज्ञान ॥ वांचोनियां ॥ ८ ॥ जेणें स्वरूपज्ञान
नप्रकाशे ॥ तेंचि अज्ञान जाणिजे केसें ॥ ऐसें-
म्हणसी तरी पुसों प्रसंगवशें ॥ तें सांगपां तूं ॥ ९
देहद्वयासी विलक्षण ॥ तो तूं सांगपां आपणाक
वण ॥ जो स्थूलसूक्ष्म प्रपंचाचा जाण ॥ तूंचि ए
क ॥ १० ॥ देहद्वयातीत हे जाणिव ॥ ने तुझिया प्र
काशाची बाटीव ॥ तरी अमुकाची मी स्वयमेव ॥

वि नोसांगकवणातूं ॥११॥ ऐसेंबोलिलेश्रीगुरुना उ
२१ य॥तंवशिष्यझालाविचारस्थित॥म्हणेदेहद्व
यातीत॥तोमीकवण॥१२॥मीपृथ्वीनाजळ
॥तेजनाअनिळ॥आकाशनानिर्मळ॥तेंहीं-
मीनव्हे॥१३॥यास्थूलभूतांचेअंश॥निरूपिले
जेदृश्यपंचवीस॥तेमीनव्हेअस्थिमांस॥रक्त-
भूतिक॥१४॥सूक्ष्मभूतांचेंदळवाडें॥जेणेंलिं २१
गदेहअन्यथाघडे॥तेमीनव्हेफुडें॥नोमीकव

णा ॥ १५ ॥ नव्हें मी पंचप्राण ॥ जें मज दृश्य मान
॥ विषयपंचक तें अन्य ॥ मज विपासाच ॥ १६ ॥
ज्ञानेंद्रियपंचक मज दृश्य ॥ कर्मेंद्रियें नव्हे मी अ
वश्य ॥ अंतःकरण तें प्रकाश्य ॥ मी प्रकाशक १७
॥ मन मनाचा व्यापार ॥ बुद्धि बुद्धीचा निर्धार ॥
चित्त चित्ताचा विचार ॥ तो मी नव्हे ॥ १८ ॥ नव्हें
मी अहंकार ॥ आणि अहंतेचा व्यापार ॥ तया-
चाहि ज्ञातार ॥ तो मी वेगळाची ॥ १९ ॥ स्थूल

देहाचीआकारता॥लिंगदेहाचीसत्ता॥यादो
२२ हींतेमीजाणता॥नव्हेंमीविपरीतज्ञान॥२०
॥मीसाकारनासाभास॥देहद्वयाचाद्रष्टामी
उदास॥तोमीकवणहानाहींप्रकाश॥माझा
मजची॥२१॥ऐसेंशिष्येंविचारिलें॥मगश्री
गुरूतेंविनविलें॥जीमजचिमीचोरिलें॥तेंप्र
काशीजेजी॥२२॥यासर्वातेंनाणें॥तोमीअ २२
पणयांतेंनेणें॥तोमातेंमजभेटवणें॥श्रीगु-

रुराया॥ २३॥ आतां श्रीगुरुनाथ बोले॥ तुवां आपुलें देह द्वय जाणितलें॥ परी अज्ञान नाहीं निरसलें॥ आत्मविषयींचें॥ २४॥ तूं आपण यातें जाणतचि नेणसी॥ हेंचि मूळ अज्ञानासी॥ नाथिलें अज्ञान वाहातोसी॥ निजमस्त कीं॥ २५॥ मीनेणें आपणातें॥ आहे मित्या-अज्ञानातें जाणतें॥ म्हणूनि अज्ञानासी अधिष्ठान निरुतें॥ जाणे आप आपणातें आपणची

वे· ॥२७॥साचारज्जुआश्रयसर्पासी॥परीलटिका उ·
३ सर्पआश्रयरज्जुसी॥ मिथ्याभूतअज्ञानतुजरु
पासी॥ आश्रयकेंविंघडे॥ २८॥मीआपणया
नेणें॥ऐसेंअज्ञानासीनाहींम्हणणें॥ म्हणू
निसत्यरूपातुजधरणें॥अज्ञानासीपें॥ २९॥
सांडनिस्थूलसूक्ष्मप्रपंचातें॥पाहूंगेलासीनिः
प्रपंचद्रष्टयातें॥ तंववर्णव्यक्तीरहितनिराळं २३
बातें॥पाहातांभांबावलासी॥३०॥येन्हवीं-

कीरतूं येथेंचि असती ॥ नाथिलें अज्ञान जाणोन
चि कवळलासी ॥ जें कां मी ने णें ऐसें जाणतोसी ॥
तें तूं सांग कवण ॥ ३१ ॥ जैसें उदक बाबुळीतें व्या
लें ॥ परी तयातें चि कवळिलें ॥ तैसें अज्ञानें आ
वरिलें ॥ तुझें निजस्वरूप ॥ ३२ ॥ स्थूलसूक्ष्मदेह-
द्वयातें ॥ आणि विपरीत ज्ञानातें ॥ अज्ञान चि प्र-
सवलें तयातें ॥ म्हणूनि कारण बोलिजे ॥ ३३ ॥ जें
अज्ञान तुझें कारण देह ॥ तें तूं नव्हसी निःसंदेह ॥

तूंअज्ञानसाक्षीविदेह॥परमस्वरूप॥३४॥मी
आपणयातेंनेणेंम्हणत॥नयानेणनयातेंअस
सीजाणत॥म्हणूनिद्रष्टादृश्यातीत॥तूंचिनिभ्रां
तपें॥३५॥मीनेणेंऐसेंवायांचिम्हणसी॥जेंकांमी
नेणेंऐसेंजाणतकवळलासी॥तरीजाणणेंचि-
तूंहोसी॥नेणनेमिथ्यारूप॥३६॥जाणणेंतेंज्ञा
न॥नेणनेंतेंअज्ञान॥ज्ञानाचेंतूंलेसीअलंकर-
ण॥मिथ्याअज्ञानाचें॥३७॥असोहेंअज्ञानन

कें सत्य ॥ नरी विपरित ज्ञान अशेष अनित्य ॥
तत्कार्य देहद्वय मिथ्याभूत ॥ सर्वथैव गा ॥ ३८ ॥
तुज कारण देह अज्ञान ॥ तेथें सुषुप्तीचें अधि-
ष्ठान ॥ तें चि सुषुप्तिकीं लक्षण ॥ तें आईक पां तूं
॥ ३९ ॥ जागृती आणि स्वप्नदशे ॥ भोगिलें इंद्रिय
व्यापारान्वें नि अभ्यासें ॥ वेधिलें मन अज्ञानीं उ
पसंव्हार नसे ॥ ते सुषुप्ति बोलिजे ॥ ४० ॥ दशेस
हित इंद्रियांसी ॥ आणि अंतःकरणचतुष्टयासी

वि ॥ विपरित ज्ञानें लीन होय माजी अज्ञानासी उ.
२५ ॥ नेसक्षुप्ति जाण ॥ ४१ ॥ सुषुप्ति माजी असोनि
सुषुप्तीतें ॥ तूं जाणत आहेसी तयेनें पावेते ॥
प्रबोधें सांगतोसी तयातें ॥ तत्साक्षित्वेंची ॥ ४२
ह्मणोनि सुषुप्ती नातुज ॥ तियेतें जाणणें वेगळें
बुझ ॥ अवस्थात्रय बुद्धीसी सहज ॥ तूं तया वेग
ळाची ॥ ४३ ॥ कारणदेह सुषुप्त्यवस्था ॥ यादो २५
होचा जो अभिमान धरिता ॥ तया प्राज्ञ अहंका

बुझसीतूं ॥ ५१ ॥ ॥ इतिश्रीमद्विवे-
कसिंधुसंहारकमेगुरुशिष्यसंवादेकारणदे
हनिरसनंनामतृतीयप्रकरणंसमाप्तम् ॥ ३
॥ ॥ श्रीगुरुसच्चिदानंदार्पणमस्तु ॥
॥ शुभंभवतु ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ मीनिरामयनिर्गुण ॥ गु
णसाक्षिचैतन्यघन ॥ ऐसेंस्वरूपाचेंअनुसं-

धान॥ नेंहितूंनक्लेसी॥ १॥ तुजस्वरूपाचेंअ
नुसंधान॥ तोतुझादेहमहाकारण॥ तयाचा
द्रष्टाकवण॥ तुजवांच नियां॥ २॥ तुझादेहम
हाकारण॥ नेथेंतुर्यावस्थानेंजाण॥ तियेचेंसं
गिजेलक्षण॥ तेंएकपांतूं॥ ३॥ त्रिविधदेह-
त्रिविधअवस्था॥ तिनीस्थानेंतिनीगुणात्रिवि
धभोक्ता॥ याप्रपंचाचीतत्त्वसाक्षित्वेंजाणेअव
स्था॥ तेतुर्याजाणावी॥ ४॥ अविद्येचियागुण

शतेंजाणता॥ तोतूं वेगळाची॥ ४४॥ प्राज्ञआ
नंदभोगहृदयस्थान॥याचेंतुजआहेज्ञान॥ हे
पंचविधतमोगुण॥रचनाकेसेनी॥ ४५॥ एवं
स्थूललिंगकारणयातें॥ जागृतीस्वप्नसुषुप्तिनें
अवस्थात्रयातें॥ जाणताआत्मातूं॥ ४६॥ स्थू
लप्रविक्तआनंदभोगत्रयातें॥ नयनहृदयकंठ
स्थानयातें॥सत्वरजतमोगुणत्रयातें॥जाण
ताआत्मातूं॥ ४७॥ अविद्येविद्यागुणत्रयाचें

वि· ॥दव्ववाडेंनिरूपिलेंप्रपंचाचें॥ तूंद्रष्टाअशेषा उ·
२७ चें॥ म्हणूनिआश्रयसाक्षी॥ ४८॥ आवघेचि
यागुणात्रयाची॥उभवणीउभवलीप्रपंचाची
॥हेंनेणिजेतवकांहींची॥संस्रृतीनचुके॥४९
आतांतुझेंमलिनत्वफिटलें॥ शुद्धआत्मत्वला
धलें॥गुणत्रयबंधनतुटलें॥आश्रयसाक्षीचें
॥५०॥ हेंसर्वनव्हेनासर्वांतें॥निराकारनिरा- २७
भासातेंजाणतें॥ त्यानिरालंबाआपणयातें॥

त्रयातें ॥ तूंजाणतोसिनिरुतें ॥ तयेतत्साक्षि-
त्वतुर्यतें ॥ तेंतुर्याकेविंहोसी ॥ ५ ॥ महाकारण
देहतुर्यावस्था ॥ यादोहोंचाअभिमान प्रत्य-
गात्मानिरुता ॥ तोहिसांगिजेलव्यवस्था ॥ नेऐ
कतूं ॥ ६ ॥ अविद्यामयप्रपंच ॥ तोमिथ्यामींद्र
ष्टासाच ॥ म्हणूनिप्रवंचनव्होनिर्वेच ॥ माझाम
जची ॥ ७ ॥ जेंनित्यनिर्मळ ॥ परब्रह्मकेवळ ॥ तें
मीहेअभिमानीसकळ ॥ तोप्रत्यगात्मा ॥ ८ ॥

नि· ह्याप्रत्यगात्माअभिमानी॥ तूंनव्हसीतुजदृ- उ·
२८ श्यलक्षणूनी॥ आनंदाभासभोगमूर्धिस्थानी॥
नव्हसीतूं॥ ९॥ जोशुद्धसत्वगुणआविद्येचा॥
ह्यापंचविधप्रपंचतयाचा॥ तूंद्रष्टयाअशेषा
चा॥ स्वयंप्रकाश॥ १०॥ शुद्धह्याप्रपंचाघासा-
व॥ वेगळ्याजालासीसर्वथैव॥ निरालंबसाक्षि
स्वयमेव॥ तोचितूंपैं॥ ११॥ तूंनिर्गुणनिराकार २८
॥परब्रह्मनिराधार॥ जेथेंनाहींपारावार॥ तेंस्व

रूपतूं॥ १२॥ शून्यातें आत्मत्वें मानित॥ उठिलें
जें क्षपणकमत॥ तें तुवां जिंकिलें निष्ज्ञान॥ स्वा
नुभवेंचि॥ १३॥ अत्यंत जो अभाव॥ तो चि शू
न्याचा स्वभाव॥ ह्मणोनि हें बोलणेंची वाव॥
खंडज्ञान॥ १४॥ कांहींच नाहीं तें शून्य॥ तयातें
जाणतें शुद्ध चैतन्य॥ तें सर्वकाळीं विद्यमान॥
असतचि असे॥ १५॥ शून्य नेणे शून्यातें॥ आ
त्मा प्रकाशी तयातें॥ जो देखे या अशेषातें॥ तो शू

न्यकेसागा॥ १६॥ शून्यासाररेवंचिअसे॥परी
शून्यनव्हेतेंअनारिसें॥ आपणापेंआपणप्र-
काशे॥स्वानुभवें॥१७॥ असोननुचतुष्टयय
परी॥ तूंसकळजीवशरीरीं॥प्रकाशशीबाम्भी
नरी॥ देहचतुष्टयातें॥१८॥ जीवाचेंदेहचतुष्ट
य॥ द्रष्टासीतुजज्ञेय॥ तूंशुद्धचैतन्य अप्रमेय
॥तेंचितूंकेविंहोसी॥१९॥जैशातुझियाचारी
अवस्था॥नयांचीतूंजाणसीव्यवस्था॥तेसीस

कळजीवांचियासाम्यता॥जाणताआत्मातूं
२०॥ तुझियाचेंअभिमानीयाचेपरी॥सकळ
जीवअभिमानियांभीतरीं॥ असूनितत्वता-
निर्धारी॥ साक्षिभूततूं॥ २१॥ तुझियाअभि
मानियाचेंजैसें॥ भोगचतुष्टय दृश्यऐसें॥स
कळभोगजाणशीप्रकाशें॥ आपुलेनिपें॥ २२
॥जैसीतुझियाअवस्थांचींचारीस्थानें॥तूंजा
णसीआपुलेंनिज्ञानें॥तैसींसर्वांअवस्थांचीं

वि स्थानमानें ॥ जाणतातूंचिएक ॥ २३ ॥ एवंसर्व उ
३० भूतींअसूनी ॥ सकळइंद्रियांतेंअधिष्ठुनी ॥
सर्वप्रकाशकआत्मातूंजवांचुनी ॥ कवणाअ
से ॥ २४ ॥ तंवविनवीशिष्यशिरोमणी ॥ सर्व
आत्माएकयेथेंउपपत्तिकवणी ॥ अन्याचेंसु
खदुःखअन्यी ॥ देखूंयेईजेना ॥ २५ ॥ मजस
कळइंद्रियसाक्षित्वघडे ॥ परीभिन्नात्मयाचें ३०
साक्षित्वनघडे ॥ जेंअन्यस्थानीचावृत्तांतजा

णणेंनाहींफुडें ॥ ह्मणूनिस्वामी ॥ २६ ॥ मग-
श्रीगुरूनाथबोलिजे ॥ अभिन्न आत्मयाअ
नेकत्वआरोपिजें ॥ एकमुख्यगगन अशिजे
॥ जेविंअनेकघटीं ॥ २७ ॥ नातरींमुख्यएक-
बिंबविना ॥ अनेकसरोवरींप्रतिबिंबना ॥ ए
कचिपावेअनेकता ॥ उपाधिभेदें ॥ २८ ॥ नेंप्र
तिबिंबदिनमणीअनेक ॥ जलचांचल्येंव्या
कुळकवणएक ॥ नयामध्येंनिश्चळपरी भिन्न

त्मक॥नव्हतीतत्वतांपैं॥ २९॥मुख्यबिंबींचांच
ल्यअसतें॥ तरीसकळप्रतिबिंबांउमटतें॥ ह्म
णूनिउपाधिभेदेंनाहींतें॥ आरोपितीबिंबासी
॥ ३०॥ तैसाएकचिगोसावी॥ अविद्यालक्षण
मायावी॥ आभासलेपणेंजीवात्मभावी॥ दिसे
अनेकरूपलें॥ ३१॥ कर्मनिर्मितसुखदुःख
॥ हेंलिंगदेहाचेंचर्मदेख॥लिंगोपाधिचैतन्यीं
नाहींअसेदेख॥ तयाआरोपितीपैं॥ ३२॥ जा

याजीवांचीलिंगशरीरें॥ कर्में अर्जितस्थूळदेह
द्वारें॥तींतदुपाधीजीवभोगितीनिर्धारें॥सुख
दुःखेंपें॥ २३॥म्हणूनिअन्याचेंसुखदुःख॥अ
न्यासिनाहींनिःशेष॥नयाबंधमोक्षदेख॥स्वा
र्जितानुसार॥ २४॥ आणितुवांआक्षेपकेला
॥सर्वभूतींअसेएकला॥तरींअन्यस्थानींवृ
त्तांतवितला॥तोम्याकानेंएिजे॥ २५॥ तरींये
विषयींएकउत्तर॥ करूनमनएकाग्र॥संदेह

पेक्षदेखणे॥सर्वत्रअसूनिसर्वांतेंप्रकाशणे॥
निजप्रकाशें॥४३॥जेंइंद्रियसापेक्षज्ञान॥तें
तयाचेंअनुक्रमेंज्ञानकींअज्ञान॥नातरीअन्य
थाज्ञान॥उठीभ्रांतरूपें॥४४॥तैसेंनव्हेआ-
त्मयाचेंद्रष्टेपण॥तेथेंनलगेमनचक्षुरादिसा
धन॥तयासचेतनपण॥तत्सन्निधानमात्रें
॥४५॥आत्मयासीकर्मदेखणेनाअदेखणें
॥आणिअन्यथाहिदेखणे॥याचित्तधर्मातें-

सर्वज्ञपणे॥जाणता आत्मा तूं॥ ४६॥ अहंता ममता प्रयत्नरहिता॥ सूर्य डोळ्यातें प्रकाशविता॥ सकळरूपातें असे दाविता॥ निजप्रकाशें॥ ४७॥ तैसा तूं आत्मा सर्व इंद्रियांतें॥ चैतन्य प्रकाशी विषयांतें॥ अहंताममताभावरहितें॥ स्वस्वरूपें करूनी॥ ४८॥ जैसा कां अवच्छिन्न॥ जडलोहातें अचेष्टन॥ स्वयें चेष्टना चेष्टुन॥ दीर्घचित्तो॥ ४९॥ तैसा आत्मा चेष्टना चेष्ट

वी॥ कांहींकरीनाकरवी॥ स्वयेंभोगिनाभोग
वी॥ विषयजात॥ ५०॥ परीतुझेंचियासत्तें॥
इंद्रियेंचेष्टतीनिष्कांतें॥ परीस्वतंत्रनव्हतीत
त्वता॥ निजव्यापारीं॥ ५१॥ कार्यकारणकर्तृ
त्व॥ तेथेंविषयप्रकृतिहेतुत्व॥ तुजसुखदुः
खादिभोक्तृत्व॥ तेंप्रकृतिसंबंधें॥ ५२॥ तूंस
र्वोपधींविनिर्मुक्त॥ केवळचैतन्यपरमतत्त्व॥
तुज सुखदुःखादिभोक्तृत्व॥ नाहींसर्वथा॥

५३॥ तैसें तुझिया सत्तेविण॥ न घडे इंद्रियांचें चेष्टन॥ म्हणूनि नाथिलें द्रष्टेपण॥ तुज आरोपिलें॥ ५४॥ जंव होय दृश्याचें स्फुरण॥ तंव तुज नाथिलें आरोपिलें द्रष्टेपण॥ दृश्यनिरासीं परम निर्वाण॥ तूं शुद्ध बुद्ध॥ ५५॥ तूं दृश्य ना दर्शन॥ न तत्वतः नाहीं द्रष्टेपण॥ तूं सत्तामात्र निरंजन॥ ज्ञप्तिरूप॥ ५६॥ आतां असो हा युक्तिपंथ॥ सकळ जीवत्वं पदार्थ॥ शोधिलिया

वि. उरेपरमार्थ॥तोस्वयंसाक्षीतूं॥५७॥एवंत्वंप उ
१५ दार्थाचेंशोधन॥जेणेहोयजीवत्वनिरसन॥प्र
कटेसम्यक्आत्मज्ञान॥अपरोक्षजें॥५८॥धु
ळीमाजीलसोनेंजेसें॥वेगळेपणेंनदिसे॥तें
निवडूंजाणेंजेसें॥झारियाचिपें॥५९॥तोदृ
श्यधुळीतेंसांडी॥प्रकाशवंतसोनेंनिवडी॥या
चिपरीपरवडी॥बुझावेंस्वस्वरूप॥६०॥याप ३५
रीविवेकजळीं॥धुऊनिदेहादिप्रपंचधुळी॥

स्वयंप्रकाशझळाळीं ॥ भेटे आत्महेम ॥ ६१ ॥ फे
डूनि केव्ह्याची साळडी ॥ भोगिजे केवळ रस गो-
डी ॥ तेचीं मायाक कंचुकी निवडी ॥ घेपां स्वस्व
रूप ॥ ६२ ॥ ॥ इतिश्रीमद्विवेकसिंधो
सद्धारक्रमे गुरुशिष्यसंवादे महाकारणदेह-
निरशनंनामचतुर्थप्रकरणंसमाप्तम् ॥ ४ ॥
श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु ॥ ॥ ॥
॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥

कि ३६

श्रीगणेशायनमः॥ आतांअसोहायुक्तिवाद॥ उ

जंवस्फुरेइश्वरेंसीभेद॥तंवनस्फटेसंबंध॥जो

मिथ्याहेंतेंसीं॥१॥ म्हणूनितत्पदार्थाचेंशोधन

॥सांगिजेलकाजेअवधान॥जेथेंभेटेआनंद

घन॥केवळब्रह्मजें॥२॥जीवात्मयाचेपरी॥

ननूचतुष्टयअसेईश्वरीं॥ होयतयाच्याउपसं

व्हारीं॥तत्पदार्थशोधन॥३॥तामसअहंका ३६

रजनितें॥पंचीकृतपंचमहाभूतें॥तज्जनित

ब्रह्मांड तें॥ तोपरमात्माकैसेनी॥ ४॥ ब्रह्मांड
स्थूलशरीर॥ पूर्वीनिरूपिलेंसविस्तर॥ तेंदृ-
श्यविकार॥ ईश्वरकैसेनी॥ ५॥ ब्रह्मांडींची-
सृष्टीअवस्था॥ तोपरमात्मानव्हेसर्वथा॥ जा
णेतेथींचीव्यवस्था॥ तोपरमात्मापैं॥ ६॥ अ
भिमानीजोब्रह्मांडीचा॥ आणिसृष्टीअवस्थे
चा॥ ब्रह्मानिर्मिताविश्वाचा॥ तोहेपरमात्मा
॥ ७॥ ब्रह्माराजसअहंकार॥ म्हणूनिनव्हेस

वैश्वर॥ तो चालवी सृष्टिव्यापार॥ पराधीन उ॰
पणें॥ ८॥ तरी पंचीकृतपंचभूतांचें॥ सूक्ष्मदे
ह ईश्वराचें॥ परमात्मा नव्हे साचें॥ दृश्यरूपणू
नी॥ ९॥ विष्णु अंतःकरण॥ चंद्रमा तो मन॥
चित्त नारायण॥ ईश्वराचें॥ १०॥ बुद्धी विरंची
ची॥ अहंता रुद्र साची॥ जाणें स्वरूपें यांची॥ तो
परमात्मा॥ ११॥ श्रोत्र दिशा त्वचा पवन॥ च ३७
क्षुः सूर्य जिव्हा वरुण॥ घ्राण अश्विनौ देवह॥

इंद्रियगण॥ ईश्वरनव्हे॥ १२॥ वाचावन्हिपाणि
सुरेश॥ पादवामनशिश्नप्रजेश॥ वायुनिर्ऋति
ह्नेंपरेश॥ केविंघडे॥ १३॥ व्यानसमानउदान॥
प्राणआणिअपान॥ परमात्मायाविलक्षण॥
दृश्यलक्षणूनी॥ १४॥ लिंगदेहाचेपंचविषय॥
अतिजडभूतमय॥ परमात्मातोनिर्विषय॥ प
रमतत्वपें॥ १५॥ एवंदृश्यपंचवीस॥ त्रिवि-
धअहंकाराचाअंश॥ तोअहंकृतीसाभास॥

वि
३८

नव्हेपरमात्मा॥१६॥असोहालिंगदेह॥स्वस्व
रूपतेंविदेह॥तेथेंस्थितिअवस्थानिःसंदेह॥नव्हे
परमात्मा॥१७॥सूक्ष्मदेहस्थितीअवस्था॥वि
ष्णूअभिमानीयेथेंसर्वथा॥तोपरमात्माहेकथा
॥असंबद्धपें॥१८॥विष्णुसात्विकअहंकार॥क
रीरूपाचाआकार॥आणिचालवीसृष्टीव्या
पार॥पराधीनपणें॥१९॥विष्णुतोअंतःकरण
वैकुंठनयाचेंस्थान॥परमात्मातोपूर्ण॥चैतन्य

ॐ

३८

शुद्ध॥ २०॥ विष्णु करी स्थिति व्यापार॥ सृष्टि-
संव्हारी अनीश्वर॥ तो परमात्मा निर्विकार॥
विष्णु हें न घडे॥ २१॥ माया कारण शरीर॥ ईश्व-
र नव्हे तो विचार॥ तो दृष्टांतें दृश्य साकार॥ छ्न-
पूनि पें॥ २२॥ जियेचा महत्त्व अहंकार॥ व्याली
ब्रह्मा विष्णु महेश्वर॥ ते माया सर्वेश्वर॥ न घडे
पैं॥ २३॥ मी ब्रह्म आयेणें आकारें॥ अभिमान दृ
तिस्फुरे॥ तें अव्यक्त ईश्वर॥ केवीं घडे॥ २४॥

वि· कारणदेहअव्याकृत॥प्रळयअवस्थावर्तेतेथ उ·
३९ ॥परमात्मयासीनिश्चिन॥तेंनाहींचपें॥२५॥
अव्याकृतप्रळयाचा॥रुद्रअभिमानीतेथींचा
॥तोपरमात्माहेचर्चा॥अघटमान॥२६॥रुद्र
अहंकारतामस॥अंतींजगाचाकरीनाश॥तो
परमात्माउदास॥निराभिमानी॥२७॥रुद्र-
तयाचाव्यापारी॥योजीअसेसंहारी॥सृष्टिस्थि ३९
-तीचानिर्धारीं॥तोस्वतंत्रनव्हे॥२८॥तोपर-

त्मामायाची ॥ हरिहरब्रह्मादिकांचा गोसांवी ॥ मायागुणत्रयाचे नावीं ॥ केविं बोळावातो ॥ ॥२९॥ तंव शिष्य बोले वचन ॥ जीमीनेणें प्रळ याचे लक्षण ॥ तेथींचें विशुद्ध ज्ञान ॥ निरूपावें ॥३०॥ मग बोले कृपासिंधू ॥ सद्गुरू पूर्णबोध ॥ प्रळय तो पंचविध ॥ असे जाणतूं ॥ ३१॥ द्विविध होय पिंडी ॥ द्विविध तें ब्रह्मांडी ॥ पांचव्याची फुडा फुडी ॥ होय मोक्षदशे ॥ ३२॥ प्रतिदिनी होय

वि· देंनदीन॥जोजाणसुषुप्तिकाळींलीन॥देहद्व ड·
४० यसंव्हारेम्हणउन॥तोप्रळयम्हणिजे॥३३॥
स्थूळदेहाचेंमरण॥तोमहाप्रळयजाण॥हेंप्र-
ळयद्वयाचेंलक्षण॥पिंडींजाणावें॥३४॥चतु-
र्युगाचेंसहस्र॥तोब्रह्मयाचाएकदिवस॥तेथें
रात्रीहीजाणजस॥तेणेंचिमानें॥३५॥जोब्र
ह्मयाचादिनांत॥तोदीनजायकल्पांत॥तेंब्रा- ४०
ह्मीमायेसीआंत॥संव्हारेलोकत्रय॥३६॥तें-

द्वादशार्कतपती ॥ महामेघवर्षती ॥ तिन्हीलो कअल्पावती ॥ प्रळयोदकीं ॥ ३७ ॥ तेंस्थूलदेह निमाला ॥ लिंगदेहकांरउरला ॥ तेंहीबुडाला ॥ अ ज्ञानसमुद्रीं ॥ ३८ ॥ जीवसुषुप्तियापरी ॥ देनंदी नसंव्हारी ॥ तेंलीनहोतीकारणशरीरीं ॥ निज कर्मेंसहित ॥ ३९ ॥ देनंदिनप्रळयकाळीं ॥ ब्राह्मी मायामांदुसजळीं ॥ जेथेंजीवरत्नेंसांटवलीं ॥ चौंभूतग्रामिचीं ॥ ४० ॥ यापरीरात्रीचिया ॥ स

वि ह्मयुगचौकडिया ॥ समाधीमाजीगेलिया ॥ उ
४१ चतुराननासी ॥ ४१ ॥ मगसमाधीविसर्जुनी
॥ लयोदकातेंग्रासूनी ॥ चौभूतग्रामिचीउभ
वणी ॥ ब्रह्मारचिताझाला ॥ ४२ ॥ जयाचाआरं
भजेसा ॥ तोजीवसृजिलातेसा ॥ दैनंदिनप्रलय
ऐसा ॥ तुजनिरूपिला ॥ ४३ ॥ महाप्रलयतोए
क ॥ तुजसांगिजेलकौतुक ॥ तेथेंसंव्हारतिब्र- ४१
ह्मादिक ॥ ब्रंह्मांडासहित ॥ ४४ ॥ शतवर्षेंअ

नाचष्टि॥ तेथें संव्हारेजीवसृष्टी॥ नयाचीपरी
पाठी॥ नपती द्वादशादित्य॥ ४५॥ नयाशेषा
चेमुखानळें॥ पेटनीससहीपाताळें॥ द्वादशा
र्कनव्हाचेनी तेजाळें॥ जळती लोकसमस्त ४६
॥ मगशतभरीसंवत्सर॥ संवर्तकादिजळधर
॥ वर्षतीनिरंतर॥ मुसळधारीं॥ ४७॥ ब्रह्मां-
डरवोडीआतळें॥ तें प्रळयोदकींविराले॥ ते
थें भूतजातसंव्हारलें॥ सृष्टिसरिसेंची॥ ४८

वि मगमेघुडेंचिरालें॥ तेथेंप्रचंडतेजप्रकटलें॥ उ
४२ तेणेंतेजेंनिःशेषशोषिलें॥प्रळयोदक॥ ४९॥
चंडानिलेंझडपिलें॥तेंतेजहीमावळलें॥तेथें
वायूतेंग्रासिलें॥महदाकाशें॥ ५०॥ तेतन्मा-
त्रासहित॥महदाकाशातेंग्रासित॥ वेळनल
वीचीअहंता॥नभोगुणरूपा॥ ५१॥ नामस
अहंकाराचाग्रास॥करीअहंकारराजस॥त ४२
यातेंगिळितांनलगेआयास॥सात्विकासी॥

५२॥ पंचज्ञानेंद्रियें॥ पंचप्राणकर्मेंद्रियें॥ हीं
राजसअहंकाराचीं कार्यें॥ निमर्ती तयांसरि
सी॥ ५३॥ अंतःकरणपंचकतें॥ जोप्रसवला
तयातें॥ तयासात्विकअहंकारातें॥ ग्रासीम
हत्तत्व॥ ५४॥ तेंदेवताचक्रनिमालें॥ संव्हा
रतेंसीसंव्हारिलें॥ महत्तत्वातेंग्रासिलें॥ मा
यादेवी॥ ५५॥ तेगुणक्षोभिणीमाया॥ महा
मायसेंसीजायविलया॥ तेहीमायाहीलया॥

वि॰ गुणसाम्यींजाय॥ ५६॥ तेवेळींपरमपुरुष॥सां उ॰
४३ डीमीब्रह्मऐसाउन्मेष॥ प्रकृतिलोपींनिर्दोष॥
होयपरब्रह्म॥५७॥ इच्छाज्ञानक्रियादिक॥ श
क्तिचक्रेंजीअनेक॥ तींउपसंहरती॥निःशंक॥
मूळमायेसरसीं॥५८॥ पंचविधभूतग्रामींचे
॥जेसमूहजीवांचे॥ तेउदरींगुणसाम्याचे॥अ
धिष्ठुनीवर्तती॥५९॥ जेकर्मपंचकेंलिंपले॥ ४३
अज्ञानेंमुसावले॥ तेस्फटकेसीमुकले॥ आः

त्मज्ञानाविण॥ ६०॥ जेंसावटबीजीं समस्त॥ प्र
पंचगुणसाम्या आंत॥ अशेषसामावत॥ हरपों
निजाय॥ ६१॥ तेंगुणसाम्यस्वरूपिंमुरे॥ मगके
वळब्रह्मचिउरे॥ मातीवेंडिखळविरे॥ जेविंम
हासमुद्रीं॥ ६२॥ ऐसाप्रळयनिरूपिला॥ मगप्र
पंचकेसाउठिला॥ तुजसृष्टिक्रमीसांगितला॥
जयापरी॥ ६३॥ आतांसांगिजेलआत्यंतिक॥
जोप्रळयसकौतुक॥ येथेंसंव्हारकर्ताएक॥ अ

न्यनाहीं॥६४॥जेसारज्जुसर्पआभासे॥नोवि उ॰
वेकेंचिनिरसे॥तेणेवीणननासे॥ कांहींचजो
॥६५॥जेसास्वरूपींमिथ्यारोप॥जोउठिलाभ्रां
तिसर्प॥नयातेंफेडितावि वे कदीप॥नमभाये
तें॥६६॥स्वप्नींचियावैरियातें॥आणिकना
हींवधीतें॥नोप्रबोधेंचिनिरुतें॥मरणपावे॥
॥६७॥तेसामायादिउदित॥जोप्रपंचमिथ्या-
भूत॥नोस्वरूपविवेकेंक्षणांत॥हरपूनिजा-

य॥ ६८॥ ह्मा प्रपंच निजाकारें॥ असतचि संव्हा
रे॥ जेविं मृगजळाचे निपुरें॥ मिथ्या होइजे ६९
ना तरी घृताची पुतळी॥ अवयवाकारें घडली॥
आकार असूनि मिथ्या झाली॥ तें घृतचि अ-
से॥ ७०॥ तैसा ब्रह्मीं जगदाकार॥ जो विवर्त उठि
ला अपार॥ तो मिथ्याचि ह्मा निर्धार॥ ब्रह्माचि-
साच असे॥ ७१॥ सर्व असतां सर्व निमालें॥ के
वळ ब्रह्मचि उरलें॥ ऐसें संव्हारण केलें॥ विवे-

वि॰ केंअत्यांतिक॥७२॥म्हणूनिहाअशेष॥प्रपंच उ॰
४५ बंधननिःशंक॥उपसंव्हारेंतोप्रळयदेख॥आ
त्यंतिक॥७३॥महाप्रळयतोअनारिसा॥तेथें
संव्हारेंस्थूलऐसा॥परीभवदायकअसा॥उरे
अज्ञान॥७४॥तेथेंलिंगदेहननिमे॥नजळती
शुभाशुभकर्में॥म्हणूनितुकर्ताजन्मकर्में॥
जीवासीपैं॥७५॥असोहाप्रपंचाकार॥तुज ४५
निरूपिलासंव्हार॥आतांमोक्षाचाविचार॥

प्रवर्तूं दिजे ॥ ७६ ॥ जे गुणप्रधान माया ॥ ते का
रणदेह शिष्यराया ॥ तेथींचिया महाप्रळया ॥
नयेनावस्फुषुप्ति ॥ ७७ ॥ रुद्र तेथींचा अभिमा
नी ॥ तो परमात्मा होय केसेनी ॥ हें गुणत्रयाचें
कार्य म्हणूनी ॥ तो वेगळा नी ॥ ७८ ॥ ब्रह्मांड हि
रण्यगर्भमाया ॥ सृष्टिस्थिती महाप्रळया ॥ ब्र
ह्मा हरिहर कार्या ॥ मायागुणाचे ॥ ७९ ॥ माया
गुणत्रयाची कथा ॥ ते मिथ्या ऐसी व्यवस्था ॥

वि॰ परमात्माजाणतत्वता॥तोसर्वसाक्षी॥ ८०॥ उ॰
४६ ॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकसिंधोसंज्ञारत्ना
मेगुरुशिष्यसंवादेईश्वरतनुत्रयपूर्वकनिरशनं
नामपंचमप्रकरणंसमाप्तम्॥ ५॥ ॥
श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥शुभंभ-
वतु॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ४६

श्रीगणेशायनमः॥ ब्रह्माकारें आद्यस्फुरण॥ जेंज्ञानपूर्णतालक्षण॥ तेंचितनुमहाकारण ॥जगदीश्वरीं॥ १॥ ज्ञानविग्रहहाईश्वर॥ हासर्व शास्त्रांचानिर्धार॥ नयाज्ञानाचाज्ञातार॥तो चितोकेंसेनी॥ २॥ हेमहामायापरशक्ति॥ ईश्व रींचीमूलप्रकृती॥ तियेनेंजाणतास्वयंज्योती ॥तोपरब्रह्मपुरुष॥ ३॥ तोसमस्तमायेचागो सांवी॥ सत्तामात्रेंसर्वातेंजीववी॥ ब्रह्मादिकां

वि तेंचेष्टवी॥सृष्ट्यादिव्यापारीं॥ ४॥ तींअनादिघ उ
४७ रोतें॥ व्याळींप्रपंचातें॥नसांडितीएकमेकांतें॥
आतपच्छायाजैसी॥ ५॥एकेवीणएकनाहीं॥
हेंनवलप्रमेयपाहीं॥तयेमाजीअसूनिनाहीं॥
वेगळाचीतो॥६॥तेप्रकाशकतोप्रकाशक॥ते
वेद्यतोवेदक॥तेज्ञेयतोज्ञापक॥सर्वसाक्षी॥
७॥हेमूळ प्रकृतीमिथ्या॥तत्कार्यविश्वकें- ४७
चेंसत्य॥ तेथींचीयाथातथ्या॥विवेचनासांगि

जेल॥ ८॥ मायासत् ना असत्॥ नव्हे ते सदसत
॥ सदसद्विलक्षणता॥ बोलूं विनये॥ ९॥ माया
भिन्नाभिन्न॥ भिन्नाभिन्नविलक्षण॥ नव्हे तें
भिन्नाभिन्न॥ ते कांहींच नव्हे॥ १०॥ माया नव्हे
सावयव॥ नव्हे ते निरवयव॥ नव्हे उभयांस संभ
व॥ नव्हे उभयातीत॥ ११॥ मायासत्कां नम्हणा
वी॥ हे भ्रांति चित्तिं न धरावी॥ सत् तरी असावी
॥ जैसी तैसी॥ १२॥ सत् शब्दें बोलिजे आस्तित्व

ता ॥ कालत्रयीं अबाधिता ॥ मायादेवीसी तत्व
ता ॥ तें अघटमान ॥ १३ ॥ जरी माया सत ॥ तरी
कालत्रयीं अबाधित ॥ तरीं देखतसो निरसत ॥
स्वानुभवें ॥ १४ ॥ नहोतां मायोपसंव्हार ॥ केंवी
ब्रम्हीं साक्षात्कार ॥ हा स्वानुभवें निर्धार ॥ होय
योगींद्रासी ॥ १५ ॥ माया होकां असत ॥ हें बोल
णेंचि असंगत ॥ तें न भासे कदाचित ॥ जैसा वं
ध्यापुत्र ॥ १६ ॥ माया निवृत्ति कारणें ॥ वेदशास्त्रें

बोलिलीं साधनें ॥ तरी तयें अप्रयोजनें ॥ प्रति-
भासती ॥ १७ ॥ म्हणूनि न व्हे असत् सत ॥ जरीं
म्हणावी सदसत ॥ जरीं विरुद्ध धर्मासी ऐक्यता-
॥ हें अघटमान ॥ १८ ॥ सत् तें न व्हे असत ॥ अस
त् तें केंसें नि सत ॥ जैसें स्वस्कंदारोहण वृथा ॥ अ
संबद्धपें ॥ १९ ॥ मायासदसद्विलक्षण ॥ ऐसें-
बोलसी वचन ॥ तरी तें अघटमान ॥ सर्वथैव ॥
२० ॥ असत्याविलक्षणा नसे ॥ न सत्याविल

वि क्षणअसे॥यादोहींविलक्षणनसेदिसो॥व- उ
४९ स्तुकवणीचापैं॥२१॥ तरींमायाभिन्नह्मणी
जती॥तरींचैतन्यावीणकेवीस्फुरती॥तेब्र-
ह्मीचीनिजप्रकृती॥तरींभिन्नकेंसी॥२२॥जैं
सीचंद्राचीकळा॥नव्हेचंद्रासीवेगळा॥तैसी
ब्रह्माग्नीचीज्वाळा॥तेणेसीभिन्नकेंसी २३
जरीह्मणसीमायाअभिन्न॥तरीहेंअप्रमा- ४९
णवचन॥जेंमायेचेंनिरसन॥होयस्वानुभ

वें ॥ २४ ॥ जैंमायाउपसंव्हारे ॥ तें अविनाश
ब्रह्मउरे ॥ नरीं अभिन्नयाउतरे ॥ नबोलें तूं
॥ २५ ॥ मायायापरीभिन्नाभिन्न ॥ हें बोलणें
चि अघटमान ॥ येथें उपपत्तिसांगेन ॥ ते ऐक
पां तूं ॥ २६ ॥ जें भिन्नतें नव्हे अभिन्न ॥ अभि-
न्नतें नव्हे भिन्न ॥ याविरुद्धधर्मासी अवस्था
न ॥ हें असंबद्धपें ॥ २७ ॥ भिन्नाभिन्नविल-
क्षण ॥ ऐसें मायेतें तूं नम्हण ॥ तेथींचीविवंच

वि· नासांगेन॥ ते अवधारिजे॥ २८॥ भिन्नावेग उ·
५० ळे अभिन्न॥ आणि अभिन्नावेगळे भिन्न॥
तरी उभयासी विलक्षण॥ माया केवीं घडे॥ २९
जरी माया म्हणसी सावयव॥ तरीं वारिंये यु-
क्तीची धांव॥ नयेसी अव्यक्त हें नाव॥ बोलि
जे वेदांतीं॥ ३०॥ इयेसी वर्ण ना व्याक्ति॥ रूप
नास्थिती॥ तरीं सावयव ऐसें बोलती॥ तेही ५०
नविवेकी॥ ३१॥ माया निरवयव बोलती॥

तेसर्वथाकांहींचनेणती॥ब्रह्माकारेंस्फुरती॥तरींनिरवयवकेसी॥३२॥निरवयवमाये पासाव॥जगकेसेंनिहोयसावयव॥इयेंउपपत्तीनव॥निरवयवनव्हे॥३३॥विरुद्धधर्म निरूपिलेतुज॥हेंमायेसीनाहीं ऐसेंबुझ॥माझीमाय परीवांझ॥हेंअसंबद्धरूपें॥३४॥जें होयसावयव॥तेंहोयनिरवयव॥निरवय वतेंसावयव॥केसेंनिहोय॥३५॥मायाउ-

भयांविलक्षण ॥ हें असंगतवचन ॥ याविरु
द्धधर्मासीभिन्न ॥ कांहींआथीचिना ॥ ३६ ॥
यापरीविकल्परचना ॥ माया कांहींचनिर्वच
ना ॥ ह्मणूनिहेअनिर्वचनीयजाण ॥ सर्व
काळीं ॥ ३७ ॥ जेदिसेअनिर्वचनीय ॥ तेंओ
ळखावीमिथ्यामय ॥ यायातथ्यइयेंचियें ॥
ऐसेंजाणानूं ॥ ३८ ॥ द्वादशविकल्पीकाल्पितां
॥ मृगजळासाजेवींअनिर्वचनियता ॥ तेसी

र मायाजाणतत्वता॥ मिथ्याभूतही॥ ३९॥ अ
निर्वच्चनीयदेखिली॥ यापरीमायानिर्वचिली
॥ जेमूलप्रकृतीबोलिली॥ सर्वेश्वरीं॥ ४०॥ ते
महामायादेहमहाकारण॥ सर्वेश्वराचेंजाण॥
तोनियेसीविलक्षण॥ केवळचेतन्यजें॥ ४१॥
महाकारणीअसेवर्तत॥ तेथेंसर्वसाक्षिलेंव्य
वस्थ॥ अभिमानीसर्वेश्वरतेथ॥ ऐसेंजाणानूं
॥ ४२॥ तोचिअभिमानकेसा॥ पूर्णब्रह्ममा-

वि ऐसा॥सर्वसाक्षित्वाचाठसा॥जेथेंबोलिजे॥ उ
५२ ४३॥हाचितत्पदार्थशबल॥तोपरमात्माकेव
ळ॥जयासीचोंदेहाचामळ॥मिथ्यारोप॥४४
॥स्वप्नदेहासीमिळूनिबंध॥प्रबोधींजेवींमि
थ्यासिद्ध॥तैसाचोंदेहांसीसंबंध॥परमात्म-
यासी॥४५॥हाचिशबलतत्पदार्थ॥शोधिलि
याउरेपरमार्थ॥तोविशुद्धहामथितार्थ॥तु- ५२
वांजाणिजसु॥४६॥घटाभावींघटाकाश॥तें

जेसें महदाकाश ॥ माया निरासीं स्वप्रकाश ॥
ब्रह्म परमात्म्याची ॥ ४७ ॥ ऐसें तत्पदार्थाचें शो
धन ॥ विस्तारें केलें कथन ॥ तें पुनरपी तुज सां
गेन ॥ आवांकुनी ॥ ४८ ॥ ब्रह्मांड हिरण्यग
र्भ पाया ॥ मूळ प्रकृती देह चतुष्टया ॥ परमात्म
तो अप्रमेय ॥ परब्रह्म पैं ॥ ४९ ॥ उत्पत्ति स्थिती
संव्हार ॥ सर्वसाक्षित्वव्यवहार ॥ याचों अवस्थे
चा ज्ञातार ॥ तो अवस्था केसेनी ॥ ५० ॥ ब्रह्मा-

वि· विष्णुमहेश्वर॥ आणिचौथासर्वेश्वर॥ हेसा उ·
५३ कारतोनिराकार॥ जाणपरमात्मा॥ ५१॥ एवं
मायागुणविस्तार॥ हाचतुर्विधव्यवहार॥ पर-
मात्मातोनिर्विकार॥ मायातीत॥ ५२॥ ईश्वरीं
सृष्ट्यादिकर्तृत्व॥ तेंमायागुणीआरोपित॥
परमात्मयासीतत्वता॥ तेंनघडेचिपैं॥ ५३॥
सृजीविश्वजरीतोमिथ्या॥ तरीसर्जनकेवीं ५३
सत्य॥ होयसृष्टीचेंयाथातथ्य॥ तेंहीमिथ्या

मूत॥ ५४॥ प्रतिपाल्यजें विश्वत्व॥ त्यासिज
र्शी मिथ्यात्व॥ तरीं ईश्वरीं प्रतिपालकत्व॥ के
विं घडे॥ ५५॥ जैसा वंध्येचा पुत्र॥ त्यासि हो
यजो वैंशत्रु॥ न यासी वधाचया चा मंत्र॥ नोत
वलटिकाचि कीं॥ ५६॥ तैसा प्रलयींसंव्हारे
प्रपंच॥ तो मिथ्या हा निर्वेच॥ तरीं संव्हारक
र्ता हा साच॥ केसेनी ह्मणावा॥ ५७॥ जरीं प्र
पंच साच होता॥ तरीं कैसेंनी संव्हारता॥ ह्मण

वि निअसत्यासीसत्यता ॥ साचनमानावी ॥ ५८ उ.
५४ मायाब्रह्मीचाविवर्त ॥ नोमिथाऐसासिद्धांत
॥ तत्कार्यप्रपंचअनित्य ॥ हेंकायबोलावें ५९
नियमपक्षींनियंतृत्व ॥ दृश्यपक्षींद्रष्टृत्व ॥ का
र्यपक्षींकारणत्व ॥ ऐसीस्थितीपैं ॥ ६० ॥ नेम
दृश्यकार्य ॥ गजमिथ्यामायामय ॥ तरीनियं
तृत्वादिऐश्वर्य ॥ ईश्वरींकेंसेंनी ॥ ६१ ॥ तरीस ५५
र्वहीमिथ्यात्व ॥ तरीसाचकेंसेंनिसाक्षित्व ॥

ह्मणॄनिमायीकईश्वरत्व ॥ नाहींपरमेश्वरासी
॥ ६२ ॥ रजश्चवळेंमायेचा ॥ विटाळनलगेसाचा
॥ तेपरब्रह्मनिःप्रपंच ॥ जाणशुद्धतत्पदार्थ
॥ ६३ ॥ स्वस्वरूपिविश्रांत ॥ जोपरमात्मानि
श्रांत ॥ तोचिशुद्धतत्पदार्थ ॥ जाणपरमात्मा
॥ ६४ ॥ दुसरेंपणातेंव्यालें ॥ तेंसरोवरोदक-
आटलें ॥ तेथेंप्रतिबिंबझालें ॥ मुख्यबिंबची
॥ ६५ ॥ ऐसीमायासंव्हारे ॥ तेंब्रह्मावेगळेंई-

कि ॥ श्वरत्वनुरे ॥ नरीब्रह्मीईश्वरत्वहीउतरे ॥ जाण उ.
५५ ॥ लुटिकेंची ॥ ६६ ॥ उसाचीं निपाडें सांडुनी ॥ जैसा
रसघेइजेगाळुनी ॥ तेवींमायिकरवोळ उतरूनी ॥
घेणेपरब्रह्म ॥ ६७ ॥ जेथें मनासहित ॥ वाचानि
वर्तलीयासमस्त ॥ परमात्मयासीतत्वता ॥ ते
निजस्वरूपपें ॥ ६८ ॥ एवंतत्पदार्थाचेंशोधन
विस्तारेंकेलेंकथन ॥ उभयलक्ष्यांशानेंसंघट ५५
न ॥ आतांसांगिजेल ॥ ६९ ॥ ॥ इतिश्री

षड्विवेकसिंधौसंव्हारक्रमेगुरुशिष्यसंवा
देमहाकारणदेहनिरसनपूर्वकंतत्पदार्थ-
शोधनंनामषष्ठंप्रकरणंसमाप्तम्॥ ६ ॥
॥श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥शुभंभ
वतु॥ ॥ छ॥ ॥छ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ जोमुनिराजमुकुंद॥
ज्ञानियांमाजीगोविंद॥स्वानुभवेंआनंदकं

वि
५६

द॥स्वयेंचितो॥ १॥ आतांयोजिजेलसायुज्य
ता॥ नेणोंपाविजेतत्वता॥ तेपरब्रह्मेसींनिष्प्र
नता॥ बोलिजेलमहांवाक्य॥ २॥ हेंसातवेंप्र
करण॥ महावाक्याचेंअंतःकरण॥ स्वयंज्यो
तीकारण॥ परमात्माची॥ ३॥ तत्पदार्थत्वंप
दार्थ॥ यादोहोंचाजोलक्ष्यार्थ॥ तयासीऐक्य
फलितार्थ॥ बोलिजेमहावाक्यें॥ ४॥ तत्‌श
ब्देंपूर्णचैतन्य॥ तेंचित्वंशब्देंपृथक्चैतन्य॥

उ
५६

जें बोलिजे पृथक् चैतन्य ॥ तें चि पूर्ण चैतन्य-
जाणिजे ॥ ५ ॥ ह्मणूनि ब्रह्म तूं होसी ॥ हा अ
र्थ महावाक्यासी ॥ तरी परमात्म्यासी ॥ तुज
ऐक्यपें ॥ ६ ॥ तंव शिष्य बोले वाक्य ॥ जी ईश्व
रेंसी मज ऐक्य ॥ अग्निसी होणे सख्य ॥ हीं वा
सीजा कैसेनी ॥ ७ ॥ तो व्यापक मी परिच्छिन्न
॥ तो स्वतंत्र मी पराधीन ॥ तो स्वामी मी सेवकज
न ॥ तरी ऐक्य कैसेनी ॥ ८ ॥ तो सृष्ट्यादि कार्य

कि ५७

कर्ता॥ मजनिरंतरशोच्यता॥ मीबांधलोंतो-
सोडविता॥ नरींतदात्माकैसेनी॥ ९॥ तोनियं
तासर्वेश्वर॥ मीनियम्यअनीश्वर॥ तोनित्य
मजसंसार॥ अनादिसिद्ध॥ १०॥ तोकर्मफल
दाता॥ मीकर्मफलभोक्ता॥ नरींईश्वरासीम
जऐक्यता॥ केसेनीजा॥ ११॥ मगबोलेकृपा
सिंधु॥ श्रीगुरुपूर्णबोधु॥ हागाउपाधिक
ल्पितभेदु॥ तत्त्वंपदार्थासी॥ १२॥ ऋवर्णलो

उ॰ ५७

हाचादर्पणी ॥ एकचिसुखवासीहोतीदोनी ॥
तैसेंअसंबंधेंमाया । अविद्येचेनी ॥ ब्रह्मचिजी
वेश्वर ॥ १३ ॥ मायोपाधिब्रह्मतोपरमात्मा ॥
अविद्योपाधिब्रह्मतोजीवात्मा ॥ उपाधिवि
रुद्धधर्मात्मा ॥ जीवेश्वरासी ॥ १४ ॥ तुवांबोलि
लेईश्वरगुण ॥ तेमायाआरोपितजाण ॥ पर
मात्मातोचिनिर्गुण ॥ ईश्वरस्वरूप ॥ १५ ॥ अ
विद्याकल्पितजीवधर्म ॥ तोमिथ्याऐसेंबुझप

वि· र्म॥ तत्वताजिवाचानिजधर्म॥ तेंकेवळब्रह्म उ·
५८ पें॥ १६॥ अविद्येचेंअनित्यत्व॥ आणिमाये
चेंमिथ्यात्व॥ हेंशोधिलियाअनिर्वचनीय-
त्व॥ प्रसंगेंकरूनी॥ १७॥ ईश्वरींईश्वरत्वमा
यिक॥ जीवींजीवत्वआविद्यक॥ उभयनिरा
सीं उरे एक॥ केवळब्रह्म॥ १८॥ जेंत्रिविधल-
क्षणातें॥ जोजाणतोनिरुतें॥ तोचिनिरसी ५८
भेदातें॥ येरांभेदभिन्न॥ १९॥ प्रथमतेजह

ल्लक्षणा ॥ दुसरी अजहल्लक्षणा ॥ जहदजह-
लक्षणा ॥ नेंनिसरीपें ॥ २० ॥ जहल्लक्षणा बो-
लिजे त्याग ॥ अजहल्लक्षणा अत्याग ॥ जहद
जहल्लक्षणा त्यागात्याग ॥ नो अत्याग ॥ २१ ॥
वाच्यांशत्यागावा जीवाचा ॥ लक्ष्यांश घ्यावा
नेथीचा ॥ वाच्यांश सांडिजे ईश्वराचा ॥ घेणें
शुद्धांश ॥ २२ ॥ शबलांश सांडिजे ॥ शुद्धांश
मांडिजे ॥ जहदजहल्लक्षणा बोलिजे ॥ वेदां

वि. नशास्त्रीं ॥ २३ ॥ जैसें फोलकट सांडिजे ॥ शु उ.
५९ द्धतांदूळ घेइजे ॥ तैसा उपाधि निरसिजे ॥ स्वी
कारिजे शुद्ध चैतन्य ॥ २४ ॥ म्हणूनि जहदजह
ल्लक्षणा ॥ हें महावाक्यीं प्रमाण ॥ इतर दोन्ही-
ह्लिलक्षणा ॥ तयांचें काज नाहीं ॥ २५ ॥ जो दंडि
येंबैसला ॥ तोचि घोडा आरूढला ॥ इनकेन
आनंद झाला ॥ ऐसें कोविंघडे ॥ २६ ॥ दंडियें घो ५९.
डा अन्य ॥ हें उपाधीचें लक्षण ॥ तो आपणापां

नव्हे भिन्न ॥ कांहींचजी ॥ २७ ॥ नानरीं काशि
ये भेटला ॥ तो चि अन्यदेशीं देखिला ॥ येनां
जातां काय भिन्न झाला ॥ आपणपातें ॥ २८
तो देशकाळ सांडुनी ॥ अन्यदेशकाळ त्यजुनी
॥ उभयतां एक चि जाणुनी ॥ जेसा भेद निरसे
॥ २९ ॥ तेसी ईश्वरींची निरसावि माया ॥ सर्व
ज्ञत्वादि तन् कार्या ॥ उरे मायातीत अद्वय ॥
परब्रह्मरूपें ॥ ३० ॥ जिवाचें निरसावें अज्ञान ॥

कार्येसहितविपरीतज्ञान॥ त्यजूनितदुपा-
धिलक्षण॥ हेधर्मनिरसावे॥ ३१॥ उरेजेंशुद्ध
चैतन्य॥ तेविंबोलिजेपृथक्चैतन्य॥ तेणेंसी
जाणअनन्य॥ ईश्वरस्वरूप॥ ३२॥ तयापृथ
क्चैतन्यासी॥ ऐक्यजेथेंपूर्णचैतन्यासी॥ जा
हालेभेदआपुलेनिरसी॥ एकरूपलें॥ ३३॥
जीवात्मापरमात्माएकहोइल॥ तेथेंदुसरेप
णकेसेंउरेल॥ आणिप्रदेशित्वनिमेल॥ तत्

क्षणीची॥ ३४॥ परमात्मा तंव नित्यानंद॥ तेथें नाहीं सुखदुःखें सी संबंध॥ तरी भिन्नत्वाचा अनुवाद॥ तेथें केविं घडे॥ ३५॥ आणि पूर्णचैतन्यासी॥ ऐक्य पृथक् चैतन्यासी॥ तें सद्रूप त्वें अपरोक्षत्वासी॥ ऐक्य सिद्धचि असे॥ ३६॥ परमात्मा जो वेगळा॥ तोचि जीवात्मा झाला॥ तेथें दुसरेपणें उरला॥ हें केविं घडे॥ ३७॥ जंव परमात्मस्वरूप नेणिजे॥ तंव

वि· दुसरेपण ऐसें कल्पिजे ॥ जीवात्म्यानें तें वि- ठ·
६१ होइजे ॥ तेथें परोक्ष केंचें ॥ ३८ ॥ घटाभा-
वीं घटाकाश ॥ मठाभावीं मठाकाश ॥ दोहोंच
ऐक्यीं महदाकाश ॥ तें अद्वयचि असे ॥ ३९ ॥
तैसें अविद्यामायेचे निरासीं ॥ ऐक्य होणें जी
वेश्वरासी ॥ ह्मणूनि जीवेश्वर भेदासी ॥ देति
ळांजुळी ॥ ४० ॥ एवं कार्योपाधी जीवात्मा ॥ का ६१
रणोपाधी परमात्मा ॥ उपाधी निरासीं तदा-

त्मा॥ स्वतःसिद्ध उभयांसी॥ अविद्याकार्यमा
याकारण॥ मिथ्यात्वदोहींचें निरसन॥ तेथें
जीवईश्वरासी ऐक्य जाण॥ नित्यसिद्धचि अ
से॥ ४२॥ तत्पदें ईश्वरब्रह्मासी॥ त्वंपदें जी
वब्रह्मासी॥ असिपदें जीवेश्वरब्रह्मासी॥ ऐ
क्यक्रियमाणजें॥ ४३॥ एवं महावाक्याचा अ
र्थ॥ तुज निरूपिला तत्त्वंपदार्थ॥ जेथें भेटे प
रमार्थ॥ नेटेंबोटें॥ ४४॥ कवण ऐसें ह्मणेल

॥महांवाक्यें ब्रह्म भेटेल॥ हें केसें निघडेल॥
अघटमान॥ ४५॥ जेथें वाचा निवर्तलीया॥
युक्ती खुंटलीया॥ हिंपुटी झालिया॥ चित्तवृ
त्ती॥ ४६॥ तें वाचे केसें बोलिजे॥ मनें नेणुनी
जाणिजे॥ स्वानुभवें अनुभविजे॥ परमतत्व
॥ ४७॥ बोलतां शास्त्रें झालीं वेडीं॥ वेदांतासी
पडे बोबडी॥ तेथें महावाक्यें फुडाफुडी॥ केविं ६२
होय॥ ४८॥ ऐसा ऐकतां आक्षेप॥ जंथें बोलि

जेलसाक्षेप ॥ तीनमानावाविकल्प ॥ येथिं
चाविषयीं ॥ ४९ ॥ ब्रह्मकीर अकथ्य ॥ तेंअ
सेयाथालथ्य ॥ परीनयेअनुभवपंथ ॥ गुरु
वाक्येंविण ॥ ५० ॥ नेतीमुरवेंअनुवादितां ॥
अनात्मनिरसितां ॥ वेदवाक्यासीप्रमाण-
ना ॥ ब्रह्मसाक्षात्कारीं ॥ ५१ ॥ तरींनेतीहाअ
र्थकेसा ॥ तुजनिरूपिजेलजैसा ॥ जेणेंउक
ळेआपैसा ॥ संसारधंदा ॥ ५२ ॥ जेंजेंमनेंजा

कि णिजे॥तेंतेंपरब्रह्मनव्हिजे॥मनातेंहिप्रका उ.
६३ शिजे॥प्रकाशेंजयाचेनी॥५३॥सर्वातेंमि-
थ्यालदेखिलें॥तेंज्ञानजयासीदृश्यझालें॥
तेथेंपरब्रह्मप्रकाशलें॥आपणपांची॥५४॥
असेअंधारीबुडाला॥तेणेंदीपउजळिला॥
तरीदीपेंतोदेखिला॥हेंनघडेचिकीं॥५५॥
येथेंदीपेंकायकेलें॥दृष्टीचेंतमफेडिलें॥ते ६३
थेंस्वयेंचिदेखिलें॥आपणयातें॥५६॥ते-

सेंदीपंचीणनिरुतें॥ जाणिजेजेविंआपणातें॥ नयादीपाहीजाणतें॥ आपणपांची॥ ५७॥ तैसें ज्ञानेंवीणस्वरूपा॥ नप्रकाशेआपणपां॥ तें अज्ञानवृत्तीदेखपां॥ ज्ञानेंचीकरूनी॥ ५८॥ ह्मणूनिज्ञानचीप्राण॥ हेंबोलणेंजरींअघट मान॥ नरींनघडेज्ञानेंविण॥ अज्ञाननिवृत्ति॥ ५९॥ नयाज्ञानातेंउपजवी॥ आत्मयातेंचें तवी॥ अज्ञानातेंदवडवी॥ श्रीगुरुवाक्य॥ ६०

तेंप्रमाणगुरुवाक्य॥जेंमहावाक्यासीऐक्य
॥येरअनर्थवाक्य॥ पाषंडजाण॥ ६१॥ महा
वाक्यश्रवणकाळीं॥उठलीज्ञानाचीज्वाळी
॥प्रज्वळेअज्ञानाचीहोळी॥ संसारसहित॥
६२॥ प्रपंचातेंनिरसूनी॥ परब्रह्मातेंपावुनी
॥ कृतार्थहोउनी॥मिरवेमहावाक्य॥ ६३॥अ
र्थींनिदर्शन॥ ऐकतुजसांगेन॥करूनीए
काग्रमन॥प्रीतिपूर्वक॥ ६४॥ दंडकारण्यींअ

सतां॥ मार्गमेळीं चालतां॥ पंथीं चियावनिता।
पुसतीसीतेतें॥ ६५॥ तापसांचियामांदियाळे
॥ पैलयेतातीमनोमेळें॥ तुजकारणउभेठेलें
॥ कल्पतरूसी॥ ६६॥ यांमाजीतुझाभ्रतार॥
कवणसांगेंनिर्धार॥ सफळहोईलसंसार॥
प्राणवल्लभे॥ ६७॥ त्याजयातेंदाखविती॥
तोनव्हेसीतेचापती॥ ह्मणूनिअसेनिरसिती
॥ नयेणेशब्दें॥ ६८॥ यापरीसमस्तां॥ नह्म

वि॰ णेसरलीसीता॥ रामदेखूनिआतां॥ तन्मय उ॰
६५ तापेंझाली॥ ६९॥ जेथेंन ह्मणूसरलें॥ तेथें-
येरीहींजाणितलें॥ सीतेनेंनसांगूनिसांगित
लें॥ प्राणनाथातें॥ ७०॥ यापरीउपनिषदें॥
प्रपंचातेंनेणवितीशब्दें॥ निरसूनिब्रह्मानं
दें॥ मुकींठेली॥ ७१॥ स्वरूपींविश्वआभा
सलें॥ तेंनाम्हणेमसरलें॥ जेथेंबोलणेंखुंटलें ६५
॥ तेंजाणपरब्रह्म॥ ७२॥ वेदनसांगूनसांगती

तेंयोगेश्वरनेणूनिजाणती॥ह्मणूनिवेदवा
कयंभयाणेहोनी॥ब्रह्मसाक्षात्कारी॥७३॥
जेथेंवेदांसीमुकेपण॥तेंअकथ्यवस्तूचेंक
थन॥तेंपरब्रह्मतूंजाण॥आपणपांची॥
७४॥वाक्येवीणअनेकविध॥दृष्टीपाहातां
अनेकभेद॥नेंनव्हेस्वरूपावबोध॥ऐसेंजा
णतूं॥७५॥ऐकूनिएकाचाहोयवेध॥परी
प्राप्तीविनानव्हेबोध॥नकरितांप्रपंचनि

वि· षेध॥ स्वरूपप्राप्तिकेंची॥ ७६॥ वेदान्तेंनी उ०
६६ समावेशें॥ विपरीतदृष्टिनासे॥ परीअज्ञा
ननिरसे॥ सुषुप्तिपरी॥ ७७॥ भवसहि·
तअज्ञानातें॥ ब्रह्मज्ञानविधुछितें॥ नया
तेंउपजवितें॥ श्रीगुरुवाक्य॥ ७८॥ ह्मणू
निमहावाक्यप्रमाण॥ ब्रह्मसाक्षात्कारीं का
रण॥ सकळप्रपंचाचेंनिरसन॥ होयजेणें ६६
॥ ७९॥ तेथेंकेवळब्रह्मचिउरे॥ असतांचिप्र

पंचविरे॥ अखंडवाक्यार्थस्फुरे॥ योगीज
नासी॥ ८०॥ अहंब्रास्मिब्रह्माहमस्मि॥
तेथींचा अर्थब्रह्मचिमी॥ ऐसे अन्वयव्य
तिरेकें ब्रह्मचिमी॥ ऐक्यबोलतीश्रुतिद्वय
॥८१॥ ऐसा अखंडार्थ॥ हाचिसमाधिसंप्र
ज्ञात॥ ऐसें बोले वेदांतसिद्धांत॥ बाह्याउ
भउनी॥ ८२॥ संप्रज्ञातसमाधिस्त॥ हरि
हरब्रह्मादीनित्ययुक्त॥ शुभाशुभकर्मातें

कि अलिप्त ॥ ब्रह्मावबोधें ॥ ८३ ॥ ज्ञानविग्रहीप- उ·
६७ रेश ॥ तयासीनाहींगुरूपदेश ॥ जोआदिगुरु
अविनाश ॥ ह्मणूनिनित्यमुक्ततो ॥ ८४ ॥ ईश्वरीं
चेंअंतःकरण ॥ ब्रह्मादिकतिघेजण ॥ तेहि
नित्यमुक्तजाण ॥ स्वयंबोधें ॥ ८५ ॥ तेमायो-
पाधितत्पदार्थ ॥ ह्मणूनिनमुक्तीपरमार्थ ॥
तरींतेनित्यमुक्तहाशब्दार्थ ॥ व्यर्थनह्मणा- ६७
वा ॥ ८६ ॥ पूर्वींजीवमगसुटती ॥ तेजीवन्मु

क्तबोलिजेती ॥ तयासीब्रह्मसंविती ॥ श्रीगु
रुप्रसादें ॥ ८७ ॥ उत्पन्नज्ञानीजेसनकादिक
॥ त्यांसिगुरुप्रसादेंस्फटिक ॥ जाह्लापूर्वज
न्मींदेख ॥ ज्ञानद्वारें ॥ ८८ ॥ अशेषप्रारब्धक
र्म ॥ तेणेंहोयदेहधर्म ॥ वदनंतरपुरेसीम ॥
यातायातीची ॥ ८९ ॥ जेदेहअसतांचिसुट
ले ॥ ह्मणूनिजीवन्मुक्तबोलिले ॥ परब्रह्म-
जाहले ॥ सच्चिदानंद ॥ ९० ॥ स्थूललिंगकार

णा। हें देहत्रयजीवासी बंधन॥ आणि कर्मप्र
यत्न॥ तें हीं जळे ज्ञानाग्नीनें॥ ११॥ जेसा वनी
वैश्वानर॥ पेटल्या करी तृणकाष्ठसंव्हार॥ ते
सा ज्ञानाग्नीनें संसारज्वर॥ जळे ब्रह्मवृंदाचा
॥ १२॥ अग्नीनें तृणकाष्ठ जाळिलें॥ तें अंगार
दशे उरलें॥ मग तें हि भस्म झालें॥ अवसरें क
रूनी॥ १३॥ तैसें ज्ञानाग्नीनें जाळिलें॥ देहत्र
यनिरसलें॥ परी मिथ्या सोपउरलें॥ दग्धप

ठन्यायें॥ १४॥ दग्धवस्त्रउरलेपण॥ तेंक-
रूनयेप्रावर्ण॥ साचासारिखेपण॥ परीतेंन
व्हेअनारिसें॥ १५॥ तेसादेहत्रयाचाठसा
॥ नव्हेचितोअनारिसा॥ परमात्मयासीफां
सा॥ पाडूंनशके॥ १६॥ जेसेंवुजाडियाचेंक
णवटें॥ क्षुधानिवृत्तिघटे॥ परशेतींवानव
टें॥ पिकूंनयें॥ १७॥ तेसाउरेइंद्रियआकार
॥ तेणेंघडेइंद्रियव्यापार॥ परीतयांसीनाहीं

वि संसार॥ कदांचीपें॥ ९८॥ जरीतूं ऐसें म्हण- रु
६१ सी॥ अभावझालिया अज्ञानासी॥ तरीपा-
नदेहत्रयासी॥ व्हावातत्क्षणी॥ ९९॥ जेथें
कारणसरे॥ तेथेंकार्यकेंचेंउरे॥ सूत्रनतूंर्व
उपसंव्हारें॥ तेथेंपटत्वकेंचें॥ १००॥ एथेंए
कउत्तर॥ करूनिमनएकाग्र॥ संदेहसाग-
राचापार॥ तेणेंपाविजे॥ १॥ धनुर्धरेंमोक ६१
ळिलें॥ कांहातालूनिसुटलें॥ तेंकर्मयेगेंज

सें धाविनलें॥ गगनमार्गें॥ २॥ नातरी कुला
लचक्राचा भंवरा॥ जैसा भोंवे गरगरां॥ तैसा
कर्मवेगाचा उतारा॥ जंव घरी असे॥ ३॥ जे
थें कर्माचा वेग सरे॥ तेथें धाव आपसयाची
पुरे॥ बुझणे येणें चि प्रकारें॥ देहस्थिती॥ ४
॥ प्रारब्धकर्माचेनि योगें॥ देह हूय धाऊं ला
गे॥ तें सरलेया राहे उगें॥ होय देहपात॥ ५
जैसा अंगारदशेचा वन्हि॥ अंगाराचा ग्रास

वि करूनी॥ निर्वाणस्वरूपींविसावुनि॥ जैसा उ
७० लीनहोय॥६॥ तैसाब्रह्मज्ञानहुताश॥ क-
रीदेहत्रयाचानाश॥ गिळूनिस्वसाक्षित्व
प्रकाश॥ लीनहोयस्वरूपीं॥७॥ हीसायो-
ज्यतामुक्ति॥ तुजसांगितलीनिगुती॥ तेथें
नाहींपुनरावृत्ति॥ कदांचापैं॥५०८॥ ॥
इतिश्रीमद्विवेकसिंधौसंव्हारक्रमेगुरु- ७०
शिष्यसंवादेजीवपरमात्मानदात्मऐक्य-

विवरणंनामसप्तमप्रकरणंसमाप्तम् ॥
॥७॥ ॥श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥
शुभंभवतु॥ ॥छ ॥छ॥

श्रीगणेशायनमः॥ सलोकतासमीपता
॥तिसरीस्वरूपता॥ यातीहीचामार्या॥ कां-
चीबाजेकाळाची॥१॥ चौथीसगुणासायु-

ज्यता॥ तेंहोजाणमायानिर्मिता॥ नरीयामु
क्तीचीआतां॥ ज्ञनेमानिसि॥ २॥ यामुक्ती
चेपरीबंधन॥ नचुकेपुनरागमन॥ जयवि-
जयासीसांगेपतन॥ तेंकवण ठायाहुनीझा
लें॥ ३॥ जेतुलेंआकारासीआलें॥ तेतुलेंमा
यामयह्मटलें॥ विनाशातेंपावलें॥ महाप्रल-
यीं॥ ४॥ जेथेंमायाचिसव्हारें॥ तेथेंलोककें
चाउरे॥ ह्मणूनिमुक्तिबारे॥ ज्ञनेसाचमा-

र्निसी॥५॥म्हणूनिनिर्गुणसायुज्य॥तेचिमुक्तिज्ञा
णपूज्य॥जेटाकावेदशोसाम्राज्य॥सांडिलेंपू-
र्वादिकीं॥६॥जैसाक्षीराब्धीचातरंग॥नहो-
तांआकारासीभंग॥क्षीराब्धीसीनाहींविभा
ग॥ऐक्यभावनेचा॥७॥तैसामृत्युनहोतांदे
हासी॥म्हणेसायुज्यताजीवन्मुक्तासी॥तरीं
देहपातझालियातयासी॥कायअन्यम्हणू-
येइल॥८॥तूंम्हणसीहाचिमोक्ष॥परीबंध

चिजाणसापेक्ष॥ तरीसाचभेदपक्ष॥ कोंनमा
नावा॥ ९॥ येथेंपरिहारसांगेन॥ जेंलटिकेंचि
बंधन॥ तेथेंमोक्षतोकवण॥ साचमानी॥ १०
॥ आत्मयासीजेंजेंबंधन॥ तेंतवप्रसिद्धचि-
अज्ञान॥ त्यासीतरीलटकेपण॥ विस्तारेंसां
गितलें॥ ११॥ जरीअज्ञानसाचहोतें॥ तरीकें
सेनीसंव्हारतें॥ महामोक्षतेणेंमतें॥ केवींघ
डे॥ १२॥ जेथेंमोक्षचिनाहीं॥ तेणेमतेंकाजका

ई॥ आतां असो कार्यत्रयीं॥ अज्ञानमिथ्या
॥१३॥ आणि कें जीं हीं बंधनें ॥ तीं ज्ञानोत्पत्ति
काळीं होती लीन ॥ तयासी सत्यत्व कवणें ॥
प्रकारें होइल॥ १४॥ ठाई चांची गांव नाहीं॥ ते
थें सिमा पुससी काई॥ म्हणूनि मोक्षाचि मिथ्या
पाहीं॥ आत्मयासी॥ १५॥ अविद्याकल्पित बं
धन॥ विद्याकाल्पित मोक्षसाधन॥ होती मि-
थ्यात्वें जाण॥ मायामयत्वची॥ १६॥ नित्यमु

 क्तजीवन्मुक्त॥ हे कडसणी॥ निभ्रांत॥ जे उपा
 धिभेद आरोपित॥ ह्मणोनियां॥ १७॥ जे येंमा
येसी मिथ्यात्व॥ तेथें साचें कैंचें इश्वरत्व॥ तरी
ईश्वरीं नित्यमुक्तत्व॥ तेंहीं लटिकें जाण॥ १८॥
प्रत्यक्चैतन्यजीवत्व॥ तरी तें अविद्याकल्पित
॥ तेथें जीवन्मुक्तत्व॥ तें हो लटिकेंचि॥ १९॥ जी
वेश्वरांसी अद्वयता॥ हें शबलपक्षीं कल्पितां॥
म्हणूनि सांडी भेदवार्ता॥ तूं सर्वथैव॥ २०॥

ऐसा वाचांचि करिसी विरोध॥ जरी ह्मणसी साच भेद॥ तरी तूं करीं पां अनुवाद॥ पुसिजे लजें॥ २१॥ भेद काय पारमार्थिक॥ किंवा तो औपाधिक॥ या दों हीं माजी पक्ष एक॥ अंगिकारिं पां॥ २२॥ जरी पारमार्थिक भेद॥ परमार्थतो अद्वयानंद॥ ऐसा श्रुतीचा संवाद॥ ह्म पूं निसांडी कुमत हें॥ २३॥ सबाह्याभ्यंतर ब्रह्म॥ एकमेवाद्वितीयं ब्रह्म॥ इत्यांतिक परमार्थाचें

वि वर्म॥ अद्वय बोलती॥ २४॥ नेह नानास्ति किं- उ·
७४ चन॥ ऐसें श्रुतीचें वचन॥ भेदातें करिती निर-
सन॥ तरी संतर्केसा॥ २५॥ वेदवाक्यासी विरु
द्ध॥ नोपक्षनव्हे प्रमाणसिद्ध॥ म्हणूनि भेदा
चा निषेध॥ करी स्वानुभव॥ २६॥ माया अवि
द्येचा निरासी॥ ब्रह्मचि होणें जीवेश्वरासी॥ त
रीं कवणें प्रकारें त्यासी॥ भेद उरेल॥ २७ म्हणूनि ७४
पारमार्थिक भेद॥ बोलतां थोर असे प्रमाद॥

तरीसांडिंहा मिथ्यावाद॥ जोविरुद्धश्रु तीसी
॥२८॥ जरीम्हणसी ओपाधिकभेद॥ तरीआ
मचाविपक्षहोयसिद्ध॥ एताद्दूषयींविषाद
॥आर्याचीना॥२९॥ मायोपाधिब्रह्मतोशिव
आविद्योपाधिब्रह्मतोजीव॥ आणिमायाअ
विद्येचास्वभाव॥ तोतंवमिथ्याभूत॥३०॥
एवंमिथ्यात्वउपाधीसी॥ उपाधिजनितभे
दासी॥ सत्यतहोयऐसी॥ युक्तीनघडे॥३१

वि॰ म्हणोनी ईश्वरेंसीं ॥ भेदमिथ्यासकळजीवांसी ॥ उ॰
७५ आणित्यापरब्रह्मासी ॥ लटिकाचिपैं ॥ ३२ ॥ ए
वंपंचविधभेदासी ॥ लीपीपुसिलीमिथ्यात्वेंसी
॥ ब्रह्मतें अद्वयचिपरियेसीं ॥ जाणआपणपें
ची ॥ ३३ ॥ तैसेंचिजीवेश्वरासी ॥ आणिपरब्रह्मे
सी ॥ याचिपरीपरस्परेंसी ॥ भेदमिथ्याचिपैं ॥
३४ ॥ यापरीस्थावरजंगमासी ॥ परस्परेंचेतन ७५
अचेतनासी ॥ भेदमायामयजाणसी ॥ सकळ

ळटिकाची ॥ ३५ ॥ आणी कसां गिजेळ उपप-
त्ता । जेणें भेदासी नांहोय निवृत्ती ॥ अद्वय-
स्वरूपाची स्थिती ॥ बुझसी आपसयां ची -
॥ ३६ ॥ भेदविनाशाची उत्तरावस्था ॥ भेदस-
त्ना असत् किंवा सदसत् ॥ इहीं पक्षीं विक-
ल्पित ॥ परी ळटिकाचि तो ॥ ३७ ॥ सत् तरी नि-
जाकारें असता ॥ किंवा विनाश पावता ॥ वि-
नाशाची उभयावस्था ॥ तो भेद काय ॥ ३८ ॥ -

निजाकारेंवर्तत॥ जरीं भेद होयसत्॥ तरीं दे
खअसेनासत्॥ आकारहा॥ ३९॥ विनाशातें
पावत॥ जरीभेद होयअसत्॥ तरींसाचची-
आमुचासिद्धांत॥ भेदसत्नह्मणावा॥ ४०॥
विनाशाचीउत्तरावस्था॥ तोभेदसत्हेंम्हण-
तां॥ तरीवंध्याकुमराचीसत्तता॥ साचकांन
मानावी॥४१॥म्हणूनिभेदसंतूहेंवचन॥ तिहींक
ल्पींनव्हेप्रमाण॥ द्वितीयपक्षींदूषण ॥ तेंअ

इकपांतूं ॥ ४२॥ असत्भेद बोलिजेत् ॥ नरीं-
स्वपक्षीं असे वर्तत ॥ प्रत्यक्ष देखिजती अस
त ॥ सत् ऐसा ॥ ४३॥ बोलनां सद्सत् भेद ॥ बो
लिजे स्ववाच्य विरोध ॥ ह्मणूं निसांडिं हा शब्द
॥ जो मिथ्या द्वैतेंसी ॥ ४४॥ कवणीया परीन-
निर्वचे ॥ नरी भेद मिथ्या हें साचें ॥ जैसें आडं
बर स्वप्न भेदाचें ॥ नाथिलेंची ॥ ४५॥ स्वप्न
सत्य ह्मणूं तरीं नसे ॥ असत्य म्हणूं तरीं आभा

वि से॥सदसत्‌विरोधीकींवसे॥ हें अघटमान॥ उ
७७ ४६॥ स्वप्नींनाहींनेंचिदिसे॥ परीनिंद्रिस्थासी
साचभासे॥तैसेंना शवंतपरिभासे॥ अज्ञा
नजनासी॥ ४७॥ आतांअसोहाविस्तार॥
जगजीवआणिइश्वर॥ हाअशेषमायिकव्यव
हार॥तोतंवलटिकाचिकीं॥ ४८॥ म्हणूनिस्व
जातीय॥याचिपरीविजातीय॥स्वगतभेद ७७
तृतीय॥नाहींकेवळब्रह्मीं॥ ४९॥स्वरूपींप्रपं

चस्वजाती ॥ नानात्वतो विजाती ॥ ह्या द्विविध-
भेद मिथ्या स्थिती ॥ बोलिलों विस्तारें ॥ ५० ॥ स्व
गतभेदविरहित ॥ परब्रह्म अनाहत ॥ तें तंव-
स्वयें प्रकाशित ॥ ह्मणूनि ची ॥ ५१ ॥ विजाती-
यस्वजातीयस्वगत ॥ येणें त्रिविधभेदविवर्जि
त ॥ अहंताममताभावरहित ॥ परब्रह्म चिन्मा
त्र जें ॥ ५२ ॥ जेथें अनुवाद खुंटला ॥ विवादस
मूळ सरला ॥ झगडा तुटला ॥ जडदर्शनाचा ॥

वि ५३॥ मीतूंइत्यादिकव्यवहार॥ येथेंनाहींसा- टी.
७८ र॥ हेउठतीमायिकअंकुर॥ जेणेंआधारें ५४
जेंसर्वजीवांचेंजीवन॥ जगजनकाचेंजन्मस्था
न॥ आनंदाचेंनिधान॥ केवळब्रह्मजें॥ ५५॥
जेथींचाविवर्तहें विश्व॥ जेंसर्वेश्वराचेंसर्वस्व
॥ नेंब्रह्मदीर्घनाऱ्हस्व॥ निराकारपें॥ ५६॥ ज-
यानेंउपपादितां॥ चतुराननहीवक्ता॥ शिण ७८
ला नतत्वता॥ अगाधह्मणूनी॥ ५७॥ जेथेंनेण

णोनिमाल्लें ॥ जाणणेंहीखुंटलें ॥ जेथेंस्वयेंप्र
काशलें ॥ आपणपांची ॥ ५८ ॥ जेथेंआशेषवे
गळें ॥ तेंचिअशेषझालें ॥ झालेंपणनाथिलें
॥ तेथेंतेंचितूं ॥ ५९ ॥ जंवजंवजाणूंजाइजे ॥ तं
वतंवकांहींचिनव्हिजे ॥ जाणणेंविसरिजे ॥ तें
स्वरूपतूं ॥ ६० ॥ जेंज्ञानाज्ञानासीवेगळ ॥ तेंचि
परमज्ञानकेवळ ॥ तेंस्वयंज्योतीनिर्मळ ॥ पर-
ब्रह्मतूं ॥ ६१ ॥ जेंसर्वत्रअसे ॥ परीकांहिंचीन

वि· ७०॥जेथेंयुक्तीखुंटली॥ अहंतागळाली॥ तें· उ·
८० थेंज्ञप्तिप्रकाशली॥ आपणपांची॥७१॥जेंध्ये
यनाध्याता॥चिंत्यनाचिंतिता॥ तरींकासया
सारिखेंआतां॥ बोलावेंतें॥७२॥जेंहेतुदृष्टांत
विवर्जित॥ अनुपम्यसुखभरित॥ द्वैताद्वैत
रहित॥ परमतत्व॥७३॥ जेंअक्षराचियेवाटे
॥ आणीकहींचनभेटे॥ तेंअनुभवाचियेपेंठे ८०
॥ मिळेस्वात्मरूप॥७४॥ बोलावचनाकाजें॥

जंवजंवस्वरूपआठविजे॥ तंवतंवतेथेंचिबु
डिजे॥ तरीबोलावेंकवणे॥ ७५॥ असोहेंस्व-
रूपवर्णन॥ ब्रह्मतें अकथ्यजाण॥ जाणूंनि-
कांहींचनेणा॥ तें अनिर्वाच्यतूं॥ ७६॥ ॥

इतिश्रीमद्विवेकसिंधौसंव्हारक्रमेगुरुशिष्य
संवादे भेदखंडन पूर्वकं अद्वैतप्रतिपादकंना
म अष्टमंप्रकरणंसमाप्तम्॥ ८॥ ॥

॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥

वि श्रीगणेशायनमः।। आतांसांगिजेलकौतुक उ
८१ ।।तेंतूंएकाग्रऐक।। जेंऐकिलियासकळहोय
एक।। केवळब्रह्मजें।। १।। जंवजीवेश्वरउपा-
धींसी।। ऐक्यनेणिजेउभयांसी।। तंवऐक्यतत्वं
पदार्थांसी।। नोमनोरथमायेचा।। २।। ह्मणूनि
समस्तउपाधींसी।। ऐक्यकार्यकारणासी।। जा
णावयापरमतत्वासी।। स्वयेंअद्वैतसिद्ध।। ३।। ८१
ईश्वरदेहब्रह्मांड।।जीवांचेसकळहिपिंड।।

स्थूलभूतांचे दळवाड॥ म्हणूनि ऐक्य नया ४
स्थूलभूतें तीं कारण॥ पिंड ब्रह्मांड तत्कार्य जा
ण॥ तरी कार्यकारणासी कवण॥ भेद बोलिजे
॥५॥ कार्य नाहीं कारणेंविण॥ म्हणूनि तेणेंसी
तें अभिन्न॥ सूतवस्त्राचें निदर्शन॥ तेथ जा-
णावें॥६॥ ना तरी स्कवर्ण आणि भूषण॥ तें क
द्रांचन नव्हे अन्य॥ तैसें ब्रह्मांडेसीं भिन्न॥ नव्हे
तो पिंड॥७॥ ब्रह्मांडींची अवस्था उत्पत्ति॥ ते

वि· चिपिंडींजाणजागृती ॥ नयासीऐक्यत्व करिती उ·
८२ ॥ हेंकायबोलावें ॥ ८ ॥ अभिमानीजोविश्व ॥ तो
चतुराननाचाअंश ॥ नयासीऐक्यहाविश्वास
॥ बिजांकुरन्यायें ॥ ९ ॥ हिरण्यगर्भप्रभूचालिं
गदेह ॥ ऐक्यभावनिःसंदेह ॥ सकळजीवसमू
ह ॥ जाणावेऐक्यरूप ॥ ० जेसेलोहाग्नीचेस्फु-
लिंग ॥ लोहपिटितांउठतीअनेक ॥ नानरीगं ८२
गेचेतरंग ॥ नव्हतीगंगेनात ॥ ५१ ॥ तेसेहिरण्य

गर्भाचे अंश ॥ ते प्रसिद्धजीवकोश ॥ आत्मा पावे गर्भवास ॥ संगें जयाचेनी ॥ १२ ॥ हिरण्यगर्भाचें प्रतिपालन ॥ तयाचा अंश जीवाचें स्वप्न ॥ ह्मणूनि जीवेश्वरांचें एकाचि जाण ॥ अवस्थाद्वय ॥ १३ ॥ लिंगदेहाचा अभिमानी तेजस ॥ तोचि सकळ हीं विष्णूचा अंश ॥ तयांसी ऐक्य निःशेष ॥ कार्यकारणन्यायें ॥ १४ ॥ महतत्वरूप प्रकृती ॥ तिचा अंश जिवाची अज्ञा

वि नशङ्का॥ तयासीऐक्यहेंनिश्चिती॥ करणेंचिन उ
८३ लगे॥१५॥ प्रलयतोसर्वसंव्हार॥ क्षुभितय
चा अवतार॥ तयासीऐक्यहानिर्धार॥ बोलणें
चिनलगे॥१६॥ संहार कर्तामहेश॥ प्राज्ञतय
चाअंश॥ हेदोघेअहंकारतामस॥ म्हणूनिते
एरूप॥१७॥ प्रभूचीशक्तिमहामाया॥ तेचि
जीविंआत्मज्ञानाचीछाया॥ तयेसीभेदंबोल ८३
तीयास॥ तेमूढजन॥१८॥ ईश्वरींजीसर्वसा

क्षिता॥ तियेचीप्रतिरूपतुरीयाअवस्था॥ त
यांसी ऐक्यरूपता॥ तुवांजणिजस॥ १९॥ ए
वंजीवेश्वरउपाधींसी॥ ऐक्यजेथेंउभयांसी
॥ तरींतदुपाधिजीवेश्वरांसी॥ भेदकवणाक
रील॥ २०॥ तंवबोलेशिष्यचक्रवर्ति॥ जाना
नाशाखवाचाश्रुती॥ भेदातेसत्यबोलती॥ तरी
मिथ्याकेंसा॥ २१॥ द्वासुपर्णासयुजासखा-
या॥ एवमादिकश्रुतिगुरुराया॥ भेदसत्यबो

वि लतीतरीकाययया॥अप्रमाण॥ २२॥ तंवअन तु
८९ थाचावेळाइत॥ बोलेश्रीगुरुनाथ॥ सांगिजेल
श्रुतिसंकेत॥ तोऐकपांतूं॥२३॥ आधिपूर्वप
क्षउद्धविजे॥मगतोसर्वथैवदूषिजे॥ स्वतांसि
द्धप्रतिपादिजे॥ तदनंतर॥ २४॥ ऐसावेदशा
स्त्राचासमाचार॥ म्हणूनिश्रुतिकरितसेभे-
दाचाउच्चार॥ करूनिमगतयासिमार॥ करी ८६
सर्वथैव॥२५॥ द्वासुपर्णासयुजा॥ हेश्रुतिपू

वेंपक्षींबुझ॥ तरीऐक्यविषयींसांगेनतुज॥
तेंऐकपातूं॥ २६॥ एकमेवाद्वितीयंब्रह्म॥भे
दातेंहीश्रुतिकरितसेभस्म॥ म्हणूनिभेदवा
दियाचेधर्म॥ पापरूप॥ २७॥ वचनएकऐक
॥ बोलिजेलजेंसार्थक॥ जेंपुरेकौतुक॥ ऐक्य
वादाचें॥ २८॥ हिरण्यगर्भलिंगदेहाविण॥
ब्रह्मांडपिंडनव्हेजाण॥ पिंडकार्यब्रह्मांडका
रण॥ म्हणूनिऐक्यतया॥ २९॥ स्थितिस्वभा

वस्थेपासाव॥ तेथीचेसांगेनअवयव॥ सृष्टि
जागृतीहेंनाव॥जयांसिबोलिजे॥३०॥तूंम्ह
णसीजेस्वमावस्था॥ तेलंवजागृतीचाउलथा
॥तरीजागृतीतत्कार्यव्यवस्था॥ केवींघडे॥३१
॥येथेंसांगेनपरिहार॥स्वमरूपाचानिर्धार॥
मनासीविषयांचाव्यवहार॥तेंस्वमबोलिजे
॥३२॥मनीविषयवासनास्फुरे॥मगधावेंइं
द्रियांचेनिद्वारें॥बुद्धीसीबाह्यविषयाचें ज्ञान

स्फुरे ॥ तेंजागृतीजाण ॥ ३३ ॥ म्हणूनिस्वभाव
स्थाकारण ॥ जागृतीलतत्कार्यजाण ॥ नयासी
ऐक्यहेंनिर्वचन ॥ बोलणेंनलगे ॥ ३४ ॥ विष्णु
तैजसाचालनय ॥ ब्रह्माविष्णुहे अद्वितीय ॥
एवंपितापुत्रअद्वय ॥ तंन्यायें ऐक्यलयां ॥ ३५
स्वभावस्थाअंकुर ॥ तोहिरण्यगर्भाचाविस्ता
र ॥ तोही अज्ञानलिंगाचा व्यवहार ॥ वटबीज
न्यायें ॥ ३६ ॥ म्हणूनिमायाअविद्येसी ॥ हिर-

वि: प्ययगर्भलिंगदेहासी ।। ऐक्य परस्परेंसी ।। तेंस्व उ:
८६ भावसिद्ध ।। ३७ ।। प्रळयस्क्षुभितयाकारण ।।
स्थितिस्वभावस्यातत्कार्यजाण ।। तेथेंऐक्या
चेंनिर्वचन ।। करणेंचिनलगे ।। ३८ ।। विष्णुते
जसाचिउत्पत्ति ।। तेरुद्रआज्ञापासावउपज
ली ।। सत्वरजासीतमीस्थिती ।। म्हणूनिऐक्य
नयां ।। ३९ ।। अज्ञानअव्याकृतातें ।। आत्मज्ञा ८६
नमूळमायाजनितें ।। म्हणूनितयांसीऐक्यनि

रूतें॥जाणावेंपैं॥ ४०॥ प्रळयसुषुप्तिव्यालि
या॥ सर्वसाक्षित्वआणितुरिया॥ कार्यकार
णभावेंतया॥जाणावेंऐक्यरूप॥ ४१॥ रुद्र-
प्राज्ञाचेंमाहेर॥ प्रत्यगात्मासर्वेश्वर॥तया
सीऐक्यनिरंतर॥ असत्चीअसे॥ ४२॥जया
कारणाचेंकार्य॥तेंतेणेंसीजाण अद्वय॥या
सकळातेंगुणसाम्य॥प्रसवलीपैं॥ ४३॥ एवं
कार्यकारणासी॥ऐक्यबोलिजेमायामयेंसी

॥ तरीतदुपाधीजीवेश्वरांसी॥ ऐक्यसिद्धी
शबलहीतत्वंपदार्थासी॥ ऐक्यजेथेउभयां
सी॥ तेथेंशुद्धजीवेश्वरचैतन्यासी॥ ऐक्यन
बोलतांलाभे॥ ४५॥ आतांअसोहाब्रह्मींचा
विवर्त॥ गुणसाम्यादिसमस्त॥ प्रपंचब्रह्मीं
व्यतिरिक्त॥ नोकांहींचनव्हे॥ ४६॥ जेंजेंपो
वीपानाहीं॥ तेंच्चिनेवस्तुपाहीं॥ यापरीसक
ळब्रह्महीं॥ प्रपंचजात॥ ४७॥ जैसारज्जुवी

गसर्प ॥ कांहींच नभ । सेनो आरोप ॥ म्हणूनि निर-
ज्जूचि तद्रूप ॥ ऐसें जाणावें ॥ ४८ ॥ नाना तरी आ-
पुलेनि अंगें ॥ जळचि तरंगाकारें हो लागे ॥ तें
सें ब्रह्म आभासूं लागे ॥ प्रपंचाकारें ॥ ४९ ॥ अ
लंकाराची कुसरी ॥ सोनेंची भासे नाना परी ॥
तैसें पाहातां तत्त्वानिर्धारीं ॥ ब्रह्मचि विश्वरूप
हें ॥ ५० ॥ मुळाकडूनि पाहातां ॥ वृक्षचि पानें
स्वादियासमस्ता ॥ ऐक्य ऐसें तत्त्वता ॥ अनुभ

वि॰ घासिये॥ ५१॥ वृक्षाग्रेकडूनिपाहिजे॥ तंवस्वा उ॰
८८ दियासिभेददेखिजे॥ ऐकाचिवृक्षासिविभागि
जे॥ अवयवभेदें॥ ५२॥ तैसेंएकाचीब्रह्मलिं
गातें॥ विदारितीभेदमत्तें॥ तयापुढेंमाकवळि
ते॥ ऐसेंजाणिजे॥ ५३॥ सर्वंखल्विदंब्रह्म॥ या
श्रुतिवादासिआलेंवर्म॥ ह्मणूनिभेदवादिया
चेंमतनाम॥ तूंझनेंघेसी॥ ५४॥ पुरुषएवेदं ८८
सर्वं॥ हेश्रुतिवादियाचेगर्व॥ सांडवितीह्मणू

निअपूर्व॥ अद्वैतमत्तपें॥ ५५॥ ब्रह्मैवसंसर
तिइति॥ ब्रह्मेयचविमुच्यतइति॥ हे श्रुतिभेदा
तें असेयासिती॥ ह्मणूनिसांडावेंतें॥ ५६॥
यापरीहें अद्वैत॥ जयासिअनुभवलेंनिश्चि
त॥ तेंजाणावेंमूर्तिमंत॥ परब्रह्मपें॥ ५७॥ प्र
पंचउपसंव्हारें॥ केवळब्रह्मचिउरे॥ तेंजाणा
वेंचतुरें॥ अद्वैतमतपें॥ ५८॥ महाद्वैतअना
रिसे॥ येथेंकेवळब्रह्मचिप्रकाशे॥ प्रपंचनि

वि· रासाचेंपिसें॥ नलगेनेथें॥ ५९॥ साचेंचीण उ·
८१ नाहींलटिकें॥ ह्मणूनि ओळखावेंतयातेंमो
टकें॥ ऐसेंज्ञानहोयनेटकें॥ तेंमहाहुतें॥ ६०
जैशा आपुल्याचिलहरी॥ पाणियासीनयेस
री॥ तैसेंइंद्रियांचेव्यापारीं॥ नलिंपेयोगिरा
ज॥ ६१॥ नातरीं आपुलेंनितंजें॥ जैसा अग्नी
नपोळिजे॥ तैसायोगेश्वरनलिंपिजे॥ पुण्य ८१
पापातें॥ ६२॥ जे अग्नीसीवेगळें॥ तेंचिअग्निं

संगेंजळे॥ तें अग्नीचीकेवळ॥ निजतेंजेंपें॥
६३॥ तैसेंसर्वब्रह्मजिहींजाणिजे॥ स्वयंब्र-
ह्मआपणहोइजे॥ तिहींकैसेनिबुडिजे॥
भवसागरीं॥ ६४॥ जयासीसकळब्रह्मझालें
॥ तयासीवेगळेंकायउरलें॥ एकासेउणेंला-
गलें॥ हें आथीचीना॥ ६५॥ मनजेथेंजेथेंजा
इल॥ तेथेंतेथेंब्रह्मचिफुरेल॥ नरीसमाधि
नलगेल॥ घाळणीतया॥ ६६॥ ऐकतयाची-

धि॰ प्रचिती ॥ जनकाचिया राज्यस्थिती ॥ नाना उ॰
९० संभ्रम सेविती ॥ डंडुळेना ॥ ६७ ॥ यद्यपि के
तुल अवसर ॥ जरी स्वरूपीं पडेल विसर ॥ ति
तुकें नितया संसार ॥ नाकळूं सके ॥ ६८ ॥ कव
ण एकाचि अंतुरि ॥ मी सुवासिनी ऐसें विसर
ला जरी ॥ नितुकानि वैधव्य दुःख समग्रीं ॥ के
वीं बुडे तें ॥ ६९ ॥ तैसी रजतमाची आवृत्ति ॥ क्ष ५
ण एक अवसरें संविति ॥ नितुकें नतया संसृति

॥ काय बोलूं ये ॥ ७० ॥ स्वात्मानुसरणासरिसि कर्मे जळती आपैसीं ॥ न यां संसृती कायसी ॥ बोलिजेल ॥ ७१ ॥ स्वधर्मांचीं कर्मे विचित्रें ॥ अशेष जळती प्रबोधमात्रें ॥ न यां सी प्रायश्चित्त आणिकें शास्त्रें ॥ कवणें बोलिजे ॥ ७२ ॥ जे कोमळ ज्ञानें आथिले ॥ तरी न व्हती संसारासी पांगिले ॥ पूर्ण बोधें ब्रह्म झाले ॥ तें बोलावें काय ॥ ७३ ॥ जैसें लवटें होइजे जेणें आंगें ॥

वि बैसीकातेयोचिबागें॥तैसेमलतेणेंअवस्था-
९१ संगें॥नबाधिजेयोगिराज॥७४॥अग्निमा-
जिजेपडिलें॥तृणकाष्ठनांचीआतलें॥तैसें
पूर्णबोधेंसिब्रह्मझालें॥प्रपंचजात॥७५॥प्र
वेशतांआपुलाअंतःपुरीं॥रायातेंकवणनिवा
री॥जरीरारवणाईतसहपरिवारीं॥असती-
कोटिसंरव्या॥७६॥तैसीसंप्रज्ञातसमाधी॥ ९१
प्रवेशतांकवणनिषेधि॥पूर्णबोधाचानिबु-

ष्ठि॥ तेस्वतंत्रकीं॥ ७७॥ असतां इंद्रियव्यापा
र॥ परीतोब्रह्मरूपें व्यवहार॥ पूर्णबोधासी
संसार॥ परमार्थचि॥ ७८॥ एवं द्विधासमाधी
च्चिया॥ तेंसीचालतांनेती घडिया॥ तवांउप
रजाणवितीनया॥ उपनिषदें॥ ७९॥ तोसर्वे
श्वराचा अवतार॥ जाण पूर्णबोधें योगींद्र॥ क
टाक्षमात्रें संसारज्वर॥ फिटेजयाचेनी॥ ८०
॥ तेणेंसीदर्शनस्पर्शन॥ जयासी घडे संभाष-

ण॥ तयाचें पापविध्वंसन॥ होय क्षणमात्रें॥
८१॥ सकळही तयें तीर्थें॥ भवनिरासी नव्हती
समर्थें॥ तें करावें श्रीगुरुनाथें॥ एकें पूर्णबोधें
ची॥ ८२॥ ऋषभदेवाचियेपरी॥ निर्विकल्प
दशा उठे जरी॥ तें ब्रह्मज्ञानाचा ग्रास करी॥ ब्र
ह्म चिन्मात्र जें॥ ८३॥ कर्मशेषें देहा वर्तती॥
परी ते कर्मबंधनें णती॥ देहीं विदेहमुक्ति॥
ऐसें यांतें ह्मणिजे॥ ८४॥ विदेहमुक्ताचें श-

रीर ॥ चिरकाळ नव्हे स्थिर ॥ न ये चरमदशे चे योगेश्वर ॥ विरळाचि पें ॥ ८५ ॥ निर्विकल्प दशेविण ॥ जीवन्मुक्ताचें कांहींच न व्हे न्यून ॥ ते ब्रह्मचि होती आपण ॥ तेथें न्यून तें काय ॥ ८६ ॥ ब्रह्मैव सन् ब्रह्माप्येति ॥ विमुच्यत इति ॥ हे श्रुति हृदय जीवन्मुक्तिं ॥ बोलिजे पूर्णबोधासी ॥ ८७ ॥ निर्विकल्पदशेविण स्फाटिका ॥ जरी न होती पैं ऐका ॥ तरी कां न राहाती शुकादि

कदेखा॥ तेथ विषयीं॥ ८८॥ नसुटिजे चरम-
दशेविण॥ ऐसें बोलती विवेकहिन॥ तयाधीट
वादियांतें कवण॥ दंडीतसे॥ ८९॥ शुकोमु-
क्तोवामदेवोमुक्तः॥ हें श्रुतिवाक्य असे बोलत
॥ शुकनेणीतरी भागवत॥ कवणें निरूपिलें ९०
ऋषभदेव प्रतिपाद्य॥ हे श्रुतीचे निसंवादें॥
वामदेवादिक ब्रह्मानंदें॥ निवालेपें॥ ९१॥
वामदेवादियोगेश्वर॥ नव्हती अंधमुकेब-

धिर ॥ निर्विकल्पदशा निरंतर ॥ हे तंव तयांसी
नाहीं ॥ १२ ॥ तरी वेदीं जीवन्मुक्त बोलती ॥ तेथ
विषयीं नाहीं निपत्ति ॥ ह्मणूनि सांडि हे भ्रांती
॥ संशय व्यतिरिक्त ॥ १३ ॥ प्रत्यक्षादिक प्रमा
णें ॥ तयांसी संभवती दूषणें ॥ तरी श्रुतिवाक्या
सी कवणें ॥ आरोपिजेल ॥ १४ ॥ कांच आणि
कामलादिक ॥ प्रत्यक्षासी दोष देख ॥ तयां तें
हीनविवेक ॥ मानिती प्रमाणें ॥ १५ ॥ पांचवेजें

वि अनुमान॥ तयासी प्रत्यक्ष असे दूषण॥ तया उ.
२४ सी स्वतंत्र कवण॥ निगमी बोलिले॥ १६॥ अ
र्थांतीं उपमान॥ तेथें सादृश्यादि प्रमाण॥ म्ह
णूनि सत्ताप्रमाण जाग॥ वेदें बोलिजे॥ १७॥
तथापि श्रुत्यानुसारें॥ अप्रमाणें होती प्रमाणें
नरें॥ म्हणूनि सत्ताप्रमाण चतुरें॥ वेद जाणा-
वा॥ १८॥ प्रमाणांतराची अपेक्षा॥ श्रुतीसी ना ९६
हीं हे विवक्षा॥ म्हणूनि निरापेक्षा॥ तूंचि एक

९९॥ वेदासीमानीअखंड॥ तेंनमानितीजे-
पाखंड॥ नयाधीटवादियांचें तोंड॥ कायनि
घांतराहे॥ १००॥ आतांअसोहायुक्तिप्रसंग॥
जीवन्मुक्तसर्वत्रनिःसंग॥ स्वरे कर्मप्रारब्ध
वेग॥ तंवचीवर्ते॥ १॥ प्रारब्धसंचितक्रियमा
ण॥ हेंत्रिविधकर्मजाण॥ तेंकर्मकेसेंकवण॥
सांगिजेल॥ २॥ जेकर्मआरंभिलें॥ तेणेंस्थू-
लदेहनिपजलें॥ तेंदेहारंभकबोलिलें॥ श्रु

माऽशुभकर्म॥ ३॥ यास्थूळदेहानंतर॥ होती
जियाशरीरें॥ तयांसिहेतुकर्मविचित्रें॥ तियें
संचितेंजाणावीं॥ ४॥ जेजेकर्मसंचित॥ फळ
द्यावयाहोयउदित॥ तेंजाणावेंजाणत॥ देहा
रंभक॥ ५॥ स्थूलदेहींकीजतअसिजे॥ तेंक्रि
यमाणकर्मबोलिजे॥ येणेंत्रिविधेंनबाधिजे
॥ तोयोगिराज॥ ६॥ सुखदुःखाचेनिसमयो
गें॥ प्रारब्धकर्मक्षयासिजायवेगें॥ जीवन्मु-

क्रउबगे ॥ गर्भवासातें ॥ ७ ॥ संचितकर्मासी
अंत ॥ ज्ञानाग्नीनें होयनिभ्रांन ॥ जैसास्वप्नी
चावृत्तांत ॥ जळेप्रबोधमात्रें ॥ ८ ॥ कर्मेजीक्रि
यमाणे ॥ तींज्ञानोत्पत्तींहोतीलीन ॥ याती
हींसंबंधींअकर्तेपण ॥ आधीचीना ॥ ९ ॥ ए
वंकर्मपाशत्रिविध ॥ ज्ञानाग्नीनेहोयदग्ध ॥
ह्मणूनिमायागुणाभवसिंधु ॥ नाहींब्रह्मविदा
सी ॥ १० ॥ देहींअसतांविदेह ॥ तेथदेहांत-

वि· क्वणासंदेह ॥ म्हणूनित्रिभुवनींनिःसंदेह ॥ टु·
९६ तूंचिऐक ॥ ११ ॥ स्वप्नींचियासिद्धाचाठसा ॥
प्रबुद्धासीआभासेजेसा ॥ तेविंयोगियाचेंश
रीरसहसा ॥ असतूंचिअसेना ॥ १२ ॥ ततोन
विचिकित्सती ॥ ऐसेंश्रुतिअसेंबोलती ॥ जरी
जीवन्मुक्ताचीस्थिती ॥ केसीनिरूपावी ॥ १३
॥ आतांअसोनजीवन्मुक्त ॥ स्वस्वरूपातेंअ ९६
नुभवित ॥ प्रपंचातेंअसेदेखत ॥ ब्रह्मरूप-

त्वें ॥ १४ ॥ जयाचे वेद बंदीजन ॥ तें तूं ब्रह्म नि
रंजन ॥ होसी आपणयां आपण ॥ विश्वाकारें तूं
॥ १५ ॥ जें आत्यंतिक निर्मळ ॥ परब्रह्म केवळ
॥ तें चि तूं सकळ ॥ विश्वाकारें ॥ १६ ॥ नातरी
घृताचिया टांका ॥ जैसिया घृताच्या कणि-
का ॥ तैसें ब्रह्म तूं व्यापक ॥ जगदाकारें ॥ १७ ॥
जग जीव ईश्वर ॥ तेथें नाहीं हा व्यवहार ॥ तें तूं
निर्विकार ॥ परब्रह्म ॥ १८ ॥ ऐसें स्वरूप निरू

पितां॥ शिष्यासीझालीतन्मयता॥ तृष्णीभू
तझालावक्ता॥ गुरुवननाप्रती॥ १९॥ ब्रह्मा
नंदसागरीं॥ मुरालीचित्तलहरी॥ तेथेंचि
उपमाकवणकरा॥ नयासमाधीस्फुरवाची॥
२०॥ ऐसागुरुशिष्यसंवाद॥ म्याकेलाविनो
द॥ म्हणतीराजयोगीसिद्ध॥ मुकुंदराज॥
२१॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकसिंधौसं
व्हारक्रमेगुरुशिष्यसंवादेमहाद्वैतप्रतिपा

दनं नामनवमंप्रकरणंसमाप्तम् ॥ ९॥ ॥
श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु ॥ ॥ शुभं-
भवतु ॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः॥ आतांइयेनिरूपणीं॥
जीवशीवगेलेहारपूनी॥ तेंउरलेंनिदानीं॥
आत्मरूप॥१॥ तेंतंवतुजअनुभवलें॥ पुस
णेंसांगणेंनाहींउरलें॥ तथापिप्रांजळकरू

वि निसांगितलें॥ पाहिजेतरीऐक ॥२॥ बोल उ
१८ णेंतरींघडे॥ परीमौनमुद्रातोंनमोडे॥ हेबो-
लणेंतेणेंपाडें॥ जाणिजेस ॥ ३॥ आत्मस्वरू
पकालक्षण॥ तूंऐसेंआक्षेपिसीवचन॥ त-
रीब्रह्मीचीरवुण॥ जेंसच्चिदानंद॥ ४॥ ब्रह्म
तरींअद्वय॥ तेथेंहेंपदत्रय॥ कींशोभेलहा
विस्मय॥ करणेंचिनलगे॥ ५॥ सतम्हणिजे १८
शाश्वत॥ तेंविज्ञानपणम्हणूनिचिद॥ तेंचि

स्वरूपयालागींह्मणिजेत॥ आनंदऐसें ६
ऐकेंप्रकारांतरेंनिरूपण॥ अस्तिभातिप्रि
यपण॥ हेंपदत्रयमिळून॥ येकलेंब्रह्म ७
अस्तिह्मणिजे आहे॥ भातिह्मणजेप्रकाश
रूपहोय॥ आणिआपणप्रिय॥ अद्वयत्वें॥
८॥ यदास्तितद्भाति॥ ऐसीअसेवेदश्रुति
जें आहे तेंचिप्रकाशरूपह्मणती॥ तेंचिप्रि
य॥ ९॥ आद्यत्रयब्रह्मरूप॥ ऐसेंशास्त्रबो

कि
११

लेंस्वरूप॥ यालागीं वेगळेपणाचें माप॥ ध
रूंनये॥१०॥ सत्यंज्ञानमनंतंब्रह्म॥ उपनि
षद्वाक्यपरम॥ तें ब्रह्मीचें सांगितलें वर्म॥
परीअविधानव्हे॥११॥ सच्छब्दें नित्यसन्मा
त्र॥ ज्ञानशब्दें ज्ञप्तिरूपचिन्मात्र॥ आनंद
शब्दें स्वानंदमात्र॥ परब्रह्मतें॥१२॥ जैसा
शुद्ध आणि तेजोमय॥ ऊष्मा मिळूनि पदत्र
य॥ सुर्यतरीं अद्वय॥ संचला असे॥१३॥

उ

शुद्धआणिप्रकाशमय॥ सीतलतामिळूनिप
दत्तय॥ तरीचंद्रतंवअद्वय॥ संचलाअसे॥ १४
श्वेततेसीचनम्र॥ नम्रतीचीमधुर॥ मधुरती
चीसारखर॥ वेगळीचनसे॥ १५॥ शुभ्रतोचि
मृदु॥ मृदुतोचिमकरंदु॥ परीकर्पुरतंवअभे
दु॥ येकलाअसे॥ १६॥ आरक्तआणिघन॥
किरणसांकतीसंपूर्ण॥ ऐसियेपरीचेंरत्न॥ ए
कलेंचिअसे॥ १७॥ हिरवीआणिसघन॥ प्र-

भाफांकेहरितवर्ण॥ परीतेपाचएकलीजाण
अभिंनत्वें॥१८॥पिंवळाआणिसुगंध॥अ
मृताऐसाअसेस्वाद॥परीआंबातंवप्रसिद्ध
एकलाची॥१९॥ काळाआणिकठिण॥वरीच
केंस्फलक्षण॥परीगंडकातंवअन्य॥नव्हेजेसी
॥२०॥नेत्रीसावळाघ्राणीसुगंध॥जिव्हेसीअ
पूर्वस्वाद॥परीतुळसीमंजरीस्वतःसिद्ध॥एक
लीच॥२१॥एवंनानाप्रमाणी॥नानादृष्टांत

साधनी ।। सच्चिदानंदनिरूपणी ।। दुसरेंना
हीं ।। २२ ।। ग्रंथांतरीं निरूपण ऐसें ।। जें असत्
ज्जडदुःख असे ।। तयाचेनि निरासें ।। सच्चिदा
नंद ।। २३ ।। तरी असज्जडदुःख नासे ।। ब्रह्म आ
लें सच्चिदानंददशे ।। ऐसें म्हणतां आलें हांसें
महानुभावां ।। २४ ।। अहो ब्रह्म सच्चिदानंद नस
तें ।। तरी असदादिकां सयानें निरसतें ।। म्हणू
नि हें आइतें ।। सच्चिदानंद ।। २५ ।। सूर्य अंधा

रातेंनासी॥ तेव्हां प्रकाशलयेत्यासी॥ ऐसें
नव्हे प्रकाशराशी॥ पाहिलाचि असे॥ २६॥ छा
येकरूनि पुरुषाचें रूप॥ कां पुरुषावरूनि छा
येचें होय माप॥ छायेसी व्यर्थचि आरोप॥
पुरुष जैसा तैसा॥ २७॥ ऐसा हा परमपुरुष॥
जेथें छाया मायेचा नाहीं भास॥ सच्चिदानंद
स्वरूप सोस॥ तो हि नाहीं॥ २८॥ सुखीं अस-
ज्जड दुःख नाहीं॥ तेंसच्चिदानंद म्हणू काई॥

परीनह्मणतांठाईचाठाई॥ सच्चिदानंद॥
२९॥ यालागींसत्‌तेंचिचित्॥ चित्‌तेंचिआ
नंद॥ पदत्रयींअभेद॥ एकलीवस्तु॥ ३०॥
एकमेवाद्वितीयंब्रह्म॥ नेहनास्तिकिंचनहें
वर्म॥ तुजजाहालेंसुगम॥ सद्गुरुकृपें॥ ३१॥
जेव्हांपरोक्षपूर्णचैतन्य॥ तेव्हां ध्येयपरोक्ष
प्रत्यक्‌चैतन्य॥ आतांअपरोक्षपूर्णचैतन्य
॥ प्रत्यक्‌चैतन्यसांगकोठें॥ जेव्हांप्रत्यक्‌चै

तन्यनाहीं।। तेव्हां शिष्यत्वकेंचें काई।। गुरुत्व
हीठाईचेठाई।।पारुशलेंकीं।। ३३।। ऐकूनिशि
ष्यशिरोमणी।। मांथाठेवीसद्गुरुचरणीं।। म्ह
णेब्रह्मसुखाचीसुराणी।।पुरविलीस्वामी।।३४
मजमाझियानिरूपिणीं।। सुखकेलेंपीयूषपा
नी।।ब्रह्मासीब्रह्मत्वज्याचेनी।। तोतूंसद्गुरु ३५
मजब्रह्मत्वाचीनाहींचाड।। तुझेंभजनअत्यं
तगोड।। भजनेंवीणकोड।। कांहींनाहीं।।३६।।

तें तुझें भजन कैसें ॥ जेथें शिष्यपण चिनुमसे
ऐसें कृत्रिम एकरसें ॥ स्फगमजे कां ॥ ३७ ॥
स्फगम तुझी येकृपे करूनी ॥ वृंदास तेणें दुर्ग-
मजनी ॥ ऐसी भक्तिमजलागुनी ॥ दिधली-
च देईं ॥ ३८ ॥ जे भक्तीने ऐसें केलें ॥ तें मी नावि
संचे पाउलें ॥ ऐसें भजन दिधलें ॥ पाहिजे देवा
॥ ३९ ॥ तुझे ठाई प्रेमभाव ॥ जीव गेला परी तो
न जावो ॥ ऐसा प्रार्थिला गुरुदेव ॥ शिष्यरायें

४०॥ तंवतोअनाथाचानाथ॥सद्गुरुजोसम-
र्थ॥ह्मणेसर्वसिद्धांतमथितार्थ॥तुजचिफा
वला॥४१॥हेंवेदाचेंसर्वस्व॥नेथेंपाषंडिया-
नाहींविश्वास॥जेंब्रह्मप्राप्तिवरीभक्तीचासो
स॥कायह्मणूनी॥४२॥तरीब्रह्मप्राप्तीचीप
दवी॥तीहींकानींचिऐकावी॥परीसद्गुरुभ
जनेवीणअनुभवीं॥नव्हतीचकीं॥४३॥ते
आपुलीयाचीमती॥नानापरीच्यायुक्तिचाळ

ती॥ परीसाधुवचनी चित्तवृत्ती॥ देती चिना
४४॥ ज्यांसी नाहीं साधुभजन॥ त्यांसी हें तत्व
ज्ञान॥ उपदेशूं नये पयःपान॥ भुजंगा जसें॥
४५॥ ऐसें ऐकूनि अनुशासन॥ लक्षणशील मी
धरीन मोन॥ हें हीन करावें आपण॥ प्रामपु
रुषें॥ ४६॥ शुद्ध सात्विक गुरुभक्त॥ शुद्धम-
ती आणि विरक्त॥ ऐशिया शिष्यासी यथोक्त॥
॥ उपदेश करीं॥ ४७॥ तरीं उपयोग होइल॥

वि· अन्यथावायांजाइल॥ परीतुझीस्क्तीवाढेल उ·
१०४ किंवाढळेल॥ ऐसेंनाहीं॥ ४८॥ तुझियेसहज
स्थितीमाजीपाहीं॥ पात्रापात्र आलेंचिनाहीं
॥तथापिउपदेशसमयीं॥ पात्रापात्रविचार॥
४९॥ पूर्वीलजेमहानुभाव॥ तैसाआचारतैसा
निभाव॥ तैसाचितयांअनुभव॥ प्राप्तहोय
॥५०॥ यालागींमूळगुरुआरंभुन॥ कीजेपू- १०४
र्वजांचेंकथन॥ आणिसांगिजेलत्यांचे आ-

चरण॥ म्हणे मुकुंदराजयोगि॥ ५१॥ ॥

इतिश्रीमद्विवेकसिंधौसंव्हारक्रमेगुरुशि
ष्यसंवादेसच्चिदानंदपदत्रयविवरणंनाम
दशमंप्रकरणंसमाप्तम्॥ १०॥ ॥
श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥ शुभं
भवतु॥ ॥ छ॥ ॥ छ॥ ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कि श्रीगणेशायनमः॥ जोपरमात्मासर्वेश्वर॥स उः
१०५ र्वज्ञपरात्पर॥ तोचिएकआदिगुरु॥ सकळ
जीवांसी॥ १॥ तयाचेनिप्रसादें॥ सनकादिक
योगिवृंदें॥ तरलेलीलाविनोदें॥ भवसागर
॥ २॥ तेथीलअनुग्रहजरीघडे॥ तरींज्ञानहो
यरोकडें॥ मगसंसाराचेंसांकडें॥ तेंकवणासी
पें॥ ३॥ ईश्वरअनुग्रहाविण॥ नाहींपापनि- १०५
कृंतन॥ म्हणूनितोचिएकजाण॥ भवनिरस

नासी ॥ ४ ॥ जैसा दीपापासावदीप ॥ ते थेंना
हीं आणिक आरोप ॥ निज तेजें अन्यरूप ॥
मुख्य बिंबाचितें ॥ ५ ॥ वातीचे दळवाडें ॥ तेणें
दीप अन्य अन्य घडे ॥ परी तेज तें एकचि फुडें
॥ मुख्य दीपाचें ॥ ६ ॥ एका दीपाचा प्रकाश ॥
घरोघरीं होय बहुवस ॥ परी उणीवेचा सोस ॥
नाहीं मुख्य दीपीं ॥ ७ ॥ तैसा ईश्वरासी संबंध
जया घडे दैवसिद्ध ॥ तो जाणावा प्रसिद्ध ॥ ई

वि श्वरावतार॥ ८॥ यापरी शिष्यपरंपरा॥ ते उ·
१०६ जाणईश्वरावतार॥ अज्ञानाचे अंकुर॥ तेथें
आर्थीचिना॥ ९॥ ईश्वराचाज्ञानदाहक॥ जें-
थें प्रगटलानिःशेष॥ तेथें जीवित्वाचा कलं-
क॥ उरेलकैसेनी॥ १०॥ ज्ञानविग्रहीईश्वर॥
तोचिझालायोगेश्वर॥ तेथें देहद्वयाचाव्यव
हार॥ तोतंवसाचनव्हे॥ ११॥ सृजितसृष्ट्या १०६
दिकार्य॥ ईश्वरीचेंसकळऐश्वर्य॥ हेंजाणावें

बहु आश्चर्य॥ जयाचें तेणेंचि पें॥ १२॥ सृष्ट्या
दिककार्यकरणें॥ तें योगेश्वर कानेणें॥ ऐशा
आक्षेपीं सागों तीशा हाणें॥ तें ऐकज्जसु १३ यो
गेश्वराचें देह द्वय॥ तें नव अविद्यामय॥ नरीं
निपजेल सृष्ट्यादिकार्य॥ केंसेनी पा॥ १४॥ प
रब्रह्मीं असतां व्यापार॥ सृष्ट्यादिकार्य करी
योगेश्वर॥ हा अशेष मायिक व्यवहार॥ नाहीं
बुद्धचैतन्यीं॥ १५॥ परब्रह्मींचे नाअंगलगें

वि· ॥सृष्ट्यादिमायाकरूंलागे॥तोतयेचेनियोगें उ०
१७७ ॥निरूपीईश्वरीतूं॥१६॥आणिअविद्येचेंम
हिमान॥तेंतंवअत्यंतहीन॥ह्मणूनिसृष्ट्या
दिनिर्माण॥नघडेयोगेश्वरीं॥१७॥आणी-
कएविचार॥साचनव्हेसृष्ट्यादिव्यापार॥तो
हीएकसंसार॥महास्थूळ॥१८॥आतांअ-
सोहायुक्तिविस्तार॥सृष्ट्यादिकार्यकरीजग १०७
दीश्वर॥तोहिकरीतसेयोगेश्वर॥तेणेंचिन्या

ये ॥ १९ ॥ एकाकिजदीश्वर ॥ उपाधीवशें विश्वा
कार ॥ तें ईश्वरेंसीं कैंचें अंतर ॥ जीवन्मुक्तासी ॥
२० ॥ ईश्वरीचें ईश्वरपण ॥ तें थेंहें चिपरमकार
ण ॥ जनभुलतें आपणायां आपण ॥ कवणेका
ळीं ॥ २१ ॥ स्वरूपातें विसरतां ॥ तरी ईश्वरकव-
णबोलिजता ॥ जीवाचियापरिसोसितां ॥ या
नायाती ॥ २२ ॥ ह्मणोनि ज्ञानविग्रहीं ईश्वरु
॥ तोचिब्रह्म विद गुरु ॥ तेथं करितां अन्यथा-

वि॰ विचारु॥ असेमहादोष॥ २३॥ यस्यदेवेपराभ उ॰
१०८ क्ति॥ यथादेवेतथागुरौहेश्रुति॥ ईश्वरगुरू-
सीऐक्यस्थिती॥ उपदेशीतसे॥ २४॥ कवणएक
महामूर्ख॥ गुरूसीदेखेजीवत्वतर्क॥ नयासी
होयमहानर्क॥ रौरवादिक॥ २५॥ जयाचेनीभ
वव्यथातुटे॥ अज्ञानापासूनिसुटे॥ तोईश्वर-
कांनघडे॥ कायह्मणूनी॥ २६॥ गुकारतोअज्ञा १०८
नअंधःकार॥ तयासीनिरासकरीरुकार॥ क

रितसेअज्ञानाचासंव्हार॥ म्हणूनितोगुरुवं
दिजे॥ २७॥ गुरुतोवस्तुघनवट॥ लघुत्वेंबोली
हालुवट॥ गुरुतोब्रह्मनिघोंट॥ म्हणूनिगुरू
म्हणिजे॥ २८॥ आताअसोहामतिप्रकाश॥
शिष्यजाणागुरुवंश॥ तेथधरावाविश्वास॥
ईश्वरबुद्धी॥ २९॥ जंवनेणिजेगुरुसंतती॥ तं
वनफिटेअज्ञानराती॥ नप्रकटेस्वयंज्योती॥
ब्रह्मसूर्य॥ ३०॥ वेदशास्त्रपुराण॥ नयासीबो

 लंनीअधःपतन॥जयासीनाहींपरिज्ञान॥
 गुरुपरंपरेचें॥३१॥म्हणूनिशिवादिगुरुपर्यं
त॥जाणावेंतेंअवधुत॥जेमूर्तनाअमूर्तव
त॥परब्रह्म॥३२॥परीसांगिजतीअवधुत
॥जेनिजानंदभरित॥जयाचीमहिमाविख्या
त॥लोकत्रयीं॥३३॥तरीआदिगुरुश्रीआदि
नाथ॥तेथूनिश्रीहरिनाथ॥तयाचाशिष्यर
घुनाथ॥जोगुणसिंधु॥३४॥तयासिद्धांचेंच

रित्र॥सांगिजेलविचित्र॥ महापानकछेदन
पवित्र॥श्रवणमात्रें॥३५॥जीवाचेंअंतःकरण
॥झालेंकाळेंमलिन॥ मगनप्रकटे आत्मज्ञान
॥स्वस्वरूपाचें॥३६॥तेवेळींकृपाकुवांचाराणा
॥जीवांचाकरावयासोडवणा॥ अवतरला आप
ण॥वैकुंठनाथ॥३७॥ बाणगंगेच्यातिरी॥ म
नोहर अंबानगरीं॥ तेथेंप्रकटलेश्रीहरी॥जग
दीश्वर॥३८॥ माध्यंदिनीशाखे॥ अवतार के-

ळापरूमपुरुषें॥ चांपेगोरटनावंशें॥ अतिम-
नोहर॥ ३९॥ श्रीवत्सपदलपविलें॥ दक्षिण-
जंघेसमाविलें॥ कलियुगीं अवतरणाकेलें॥
ह्मणूनियां॥ ४०॥ वर्ततांमनुष्यवेशें॥ नयाते
कोणीचनोळखे॥ प्रत्यक्षनिधाननदेखे॥ जे
सादेवहीन॥ ४१॥ जयाचेंनामसंकीर्तन॥ क-
रितांपापनिकृंतन॥ तयासीमेखलाबंधन॥
पिताकरिताझाला॥ ४२॥ वेदशास्त्राचाअ-

भ्यास॥जयासीकरितांनलगेआयास॥जो
चतुर्विधवाचेचाईश॥ तेथेंविस्मयकैंचा॥४३
॥हरिनामेंसाक्षांत॥ अवतरलाअनंत॥ तेथी
चीमहिमाविख्यात॥ भविष्योत्तरींबोलिली
॥ ४४॥ माझीअतिमंदवाणी॥ मीमहिमा
कायकायवाखाणी॥जोवर्णितांवेदशास्त्र
पुराणी॥ अगाधमहिमा॥ ४५॥जैसाश्रीकृ
ष्णाचाअवतारु॥ तेणेंसंदीपनकेलागुरु॥

वे. वारानसीयेशंकरु॥तेणंप्रसन्नकेला॥४६॥ उ.
११ बारावर्षेपाशुपत॥आचरलामहाव्रत॥तेणें
पार्वतीसहित॥शंभुप्रसन्नकेला॥४७॥ना-
तरीदत्तात्रयमुनेश्वर॥जोमहाविष्णूचाअव-
तार॥तेणेंप्रसन्नकेलागुरुशंकर॥गौतमनि-
रीं॥४८॥तयाचिपरीअतिगहन॥हरीनेंआद-
रिलेंअनुष्टान॥तेणेंतपेंत्रिभुवन॥पोळतेंझा- १११
लें॥४९॥मगआपुलेनिइच्छावशें॥अनुष्ठाना

चेनी दशांशें ॥ हवन आदरिलें परेशें ॥ हरीनें
महाकुंडीं ॥ ५० ॥ तेथें महाधूम प्रकटला ॥ गग
नासी उपनचला ॥ तो जैसा जाणूनि घाला ॥ श्री
महादेवासी ॥ ५१ ॥ होमधूम्र श्यामल ॥ ज्वा-
लामाला नभमंडळ ॥ तिळाहुतींचा परिमळ ॥
फांके दाही दिशी ॥ ५२ ॥ नवें होतां सम्यक्कृत ॥
हवन करी हरिनाथ ॥ नवग्रह परिवारांत ॥ पु
रंदर जैसा ॥ ५३ ॥ झाली होमाची समाप्ति ॥ प

कि ११२

गआदरिली पूर्णाहुती ॥ तेथें प्रगटला स्वंज्यो
ती ॥ घृतधारेंसरिसी ॥ ५४ ॥ ज्या पूर्णाहुतीचा
ज्वाळा ॥ गगनचुंबीत विशाळा ॥ कनकवर्णसो-
ज्वळा ॥ कैशा गमल्या ॥ ५५ ॥ नातरीं सृष्ष्यानें-
कनकदंड ॥ गगनछत्रारोंवविला प्रचंड ॥ ते
थें प्रगटे चंद्रचूड ॥ म्हणूनियां ॥ ५६ ॥ जैसें गग
नाचा देउळीं ॥ ज्वाळा शिवलिंग प्रकटली ॥ म ११२
गस्नपनविधी आरंभिला ॥ हरीनें घृतधारें ५७

उ॰

असोनियेज्वाळेआंत॥ शंभूप्रकटलान मी-
म्हणात॥ जोभक्तांचावेलाइत॥ कृपासिंधु॥५८
॥तिन्हीदेवगुणमूर्ति॥ तयादेवांचियाशक्ति
॥तोदेखिलास्वयंज्योति॥ श्रीआदिनाथ॥
५९॥ मगहरीसीगाढआलिंगन॥ दिधलेंजग
दीश्वरेंआपण॥ क्षणएकदोघेझालेलीन॥
आनंदसागरीं॥६०॥ सुखासीमहासुखभेट
लें॥ किंवास्वानुभवासीपडपजोडलें॥ नेसें

वि आनंदेंफुजोंलागलें॥हरिशंकरते॥६१॥जें उ
११३ साझालियाविद्युल्लतापात॥जगहोयविकलि
न॥तैसेरुद्रतेजेंमूर्छित॥झालेऋत्विजगण
॥६२॥तेथेंकायवितलें॥तेंहोतांनाहींजाणि
तलें॥तेथेंजेंवर्तलें॥तेंअवधारिजो॥६३॥म
गदाशिवेंजाणितलें॥तंवहरिनेंविनविलें॥
जीप्रेमदेईआपुलें॥श्रीआदिनाथा॥६४॥जी ११३
तुमचियेकृपेचेलवलेशें॥फिटलेंजीवाचेंअ

ज्ञानपिसें॥ केलेंसांम्राज्यपद आपेसें॥ गीव
सीनपावे॥ ६५॥ ब्रह्मयासीब्रह्मपद॥ विष्णू
सीविष्णुपद॥रुद्रासीरुद्रपद॥ प्रसादेंजयाचे
नी॥ ६६॥ जयाचियासत्तें॥ सकळजीवांसी
आस्तिकत्वें॥तेंपरमचैतन्यनत्वें ॥ तूंचि
एक॥ ६७॥जेथींचियाज्ञापिकळे॥जीवासी
जाणिवेचासोहळा॥ तेपरमचैतन्यकेवळ॥
तूंचिएक॥ ६८॥द्वीपदादिकेंनगरें॥ रचूनिवस

विलीं तुवां शंकरें ॥ नेथें अहंते चे बडिवारें ॥ झा
ळासी जीवरूप ॥ ६९ ॥ स्वस्वरूपीं नविटत ॥ अ
ससी तूं सकळ हेतु ॥ जैसा क्षीराब्धि उचंबळत
॥ निजतरंगीं ॥ ७० ॥ तत्वतां तूं निर्विकार ॥ पर-
ब्रह्म निराधार ॥ जेणें तुवां आधारिलें साकार
॥ सुंदर श्रियें ॥ ७१ ॥ शांभवी तुझा चा मांगी ॥-
विश्वमंगला नत्वांगी ॥ अविनाशपणें तुज भो
गी ॥ शिवानंद हे ॥ ७२ ॥ चैतन्यरूप हे चित्ती ॥

तूंस्वसंवेद्यसंवित्ती॥ तूं परमानंद अनुभविती॥ स्वयंप्रकाशें॥ ७३॥ तुह्मी धरोतें वरोतें॥ दोघे निजानंदभरितें॥ अमूर्त झालीं मूर्तिमंतें॥ भक्तानुमहासी॥ ७४॥ जे पडले संसारघोरबंदी॥ नेणती आपुली शुद्धी॥ जयजय करुणानिधी॥ तुवां तारावें जी॥ ७५॥ तरी ज्ञान द्यावें स्वानुभव॥ जेणें तुटती भवाचे पराभव॥ भेटे निराकार निरवयव॥ परब्रह्म जें॥ ७६॥ ऐसें ह-

वि॰ ॥ अहंतानिःशेषनिमाली॥ ब्रह्मानंदसागरीं॥ उ॰
११६ ८४॥ जैसामहाप्रलयींगंगरोळ॥ झालियाजगभ
रेंब्रह्मगोल॥ तेथेंबुडालेंसकल॥ कोणजाणे॥
८५॥ तेथेंब्रह्मानंदेंचेववितें॥ आणीकनाहींरा
खतें॥ ब्रह्मानंदाचिआपणातें॥ अनुभवीतसे
॥८६॥ एकाचीजिव्हाअमृतेंविटे॥ नयासीअ
न्नरसाचापांगफिटे॥ कांहींएकहेंउपमाघटे॥ ११६
तयास्वानुभवासी॥ ८७॥ नानोक्षीरसागर॥

आपुलीचविज्ञाणेनिर्धार॥ तरीहेंउपमाजव
ळीएककरूं॥ स्वानुभवासी॥ ८८॥ अथवानि
रालंबगगन॥ जरीजाणेआपुलेंपूर्ण॥ तरीहें
उपमासामान्य॥ नयास्वानुभवासी॥ ८९॥ आ
तांअसोहेंकलिजगण॥ पडिलेहोतेसज्ञानहीं
न॥ तेहोऊनिलब्धस्मरण॥ उठतेझाले॥ ९०॥
तेथेंब्रह्मग्रहप्रकटला॥ तेणेंहरीसीबकिघेत-
ला॥ ऐसेंह्मणूनिपवतांझाला॥ होतेसमूह॥

वि॰ ९१॥ तंवयेरीकडेदिवसांबाविसां॥हरीसी- उ॰
११७ ह्मलीनदशा॥मगसमाधीविसर्जुनीआपेसा
॥उठताझाला॥ ९२॥जडचर्याआचरत॥पि-
शाचवत्खेळत॥निजानंदेंडुल्लुत॥हरीयोगि
राज॥ ९३॥ढाळेंढाळेंचालणें॥विसरतविसर
तबोलणें॥कांहींनेणोनीह्मंसणें॥हरिनाथासी
॥ ९४॥कर्मवासनासरली॥विवेकींइच्छानि ११७
मानी॥हरीसीपूर्णदृष्टीझाली॥म्हणवूनियां

॥ १५॥ नाहीं वस्त्र परिधान॥ कोणासीं गोष्टी संन्निधान॥ भरेना उभरे स्नान॥ तें आर्थीचीना॥ १६॥ त्रिकाळीं निरंजन॥ हरी करी अर्चन॥ हें आश्चर्य सकळ जन॥ देखतें जाह्याले॥ १७॥ समस्त देवता॥ घरीं पुरविती वस्तुजना॥ उपातिष्ठती चिंतिना॥ रिद्धिसिद्धी॥ १८॥ अचिंत्य अनंतशक्ति॥ हरीतें वोळगती॥ महासिद्धी खेळती॥ दृष्टिपुढां॥ १९॥ जयातें

वि· अवलोकनकरी॥ परमपुरुषश्रीहरी॥ नया उ·
१८ स्वानुभवाचीभरोवरी॥ होयआपसयाची॥
१००॥ सुरेंद्रभारतीमुख्य॥ हरीनेंबोधिले-
शिष्य॥ परीकृपाअसंख्य॥ फळलारामचं-
द्रीं॥१०१॥ कृपादृष्टीसरसी॥ समाधिप्रवर्त
लीरामासी॥ उन्मेषघेउनीमानसीं॥ ब्रह्मानं
दलो॥१०२॥ अठरादिवसपर्यंत॥ झालीउ ११८
न्मनीअवस्था॥ मनाचियावृत्तिसमस्ता॥

खुंटलियापें॥१०३॥मगसमाधीविसर्जिली
॥तुरियावस्थाप्रवर्तली॥जियेचेनिसकल
सृष्टिझाली॥शिवात्मकहे॥१०४॥वर्णाश्र
माचापांग॥नकरीरामनिःसंग॥अखंडफ
ळाराजयोग॥ह्मणूनियां॥१०५॥रामगु-
णाचासागर॥कींमहिमेचाआगर॥ब्रह्मवि
द्यादेताउदार॥तोचिएक॥१०६॥एकमुख्य
चतुरानन॥कींद्विभुजमधुसूदन॥नातो-

समदृष्टिमहेशान॥ तोरामचंद्र॥७॥ गर्वरहि
तमहेंद्र॥कीं मूर्तिसहितज्ञानसमुद्र॥ नातो-
निःष्कलंकचंद्र॥रघुनाथ॥१०८॥ रघुनाथा-
चागुणी॥समाननाहींत्रिभुवनी॥ म्हणूनि
तोचिएकयोगिजनी॥वंदिजेरामचंद्र॥१०९॥
अनेकशिष्यांप्रतिबोधिलें॥ तेब्रह्मसरवोंनि
घालें॥ ब्रह्मविद्येचेंनारूंकेलें॥ सकळजना-
सी॥११०॥ मेघांच्याधारागणवती॥ पृथ्वीचे

परमाणुमोजवती॥परीरघुनाथाचेगुणनवर्ण
वती॥शेषादिकां॥१११॥माझ्यामतीचाविस्ता
र॥नोविवेकमंदरथोर॥राममहिमेचापार॥
केवींवर्णवेल॥११२॥म्यासांगितलीगुरुसंत
ती॥ऐकतांहोयपापनिवृत्ति॥म्हणूनिश्र-
द्धापूर्वकचित्तीं॥ऐकावेंपें॥११३॥सूर्यबाह्य
तमनिरसी॥परीअंतरीनप्रकाशी॥तेंअज्ञा
ननपआपेसीं॥फिटेगुरुप्रसादें॥११४॥नल

गेवेदशास्त्राचापांग ॥ अभ्यासावानलगेअष्टां-
ग ॥ जरीपाविजेराजयोग ॥ श्रीगुरुप्रसादें ११५
॥ तपतीर्थांचाडोंगरे ॥ श्रुतिस्मृतीचीकामारें ॥
तयांअज्ञानविषयांकेवींसरे ॥ जेज्ञानेंविण ॥
११६ ॥ निर्वाळिलयांभक्तएकचांग ॥ जरीआच
रेलराजयोग ॥ परीनफिटतांअज्ञानपांग ॥ सु
टिकानाहीं ॥ ११७ ॥ भक्तदेवचूडामणी ॥ उद्धव
एकत्रिभुवनी ॥ तोहिअपरोक्षज्ञानदेउनी ॥

सोडविला श्रीकृष्णें ॥ ११८ ॥ भलतसेंतपकी-
जे ॥ भलताजपजपिजे ॥ परीज्ञानेंवीणनस्फ
टिजे ॥ अज्ञानंबहिर्मुखीं ॥ ११९ ॥ ह्मणूनिसद्ग
साजन्मावें ॥ ईश्वरातें ओळखावें ॥ नेणोंचित्त
शुद्ध द्वारेंपावावें ॥ ज्ञानअपरोक्षतें ॥ १२० ॥ प
शुपाशतोडितेंशस्त्र ॥ ज्ञानेंचिईश्वराचेंविचि
त्र ॥ परीजीवांचेंकेसेंकर्मसूत्र ॥ जीअनावडज
यें ॥ १२१ ॥ नेंस्वानुभवज्ञान ॥ नपाविजेगुरुकृ

कि पेंविण॥ म्हणूनि तेथींचें महिमान॥ अगाध अ उ॰
१२१ सें॥ १२२॥ आतां असो हें बोली॥ म्यां जी गुरुस्तु
तीकेली॥ तो मती पावली॥ गुरुपरंपरें॥ १२३॥
मज चतुर्वेदांसीं न जोडे॥ म्हणूनि हें बोबडें॥ जैसें
ऊंस दिसती वांकुडे॥ परी अंतीं रसाळ॥ १२४॥
शृंगारादि नवरस॥ हे जेथें दिसती विरस॥ तें
परब्रह्म एकरस॥ जाणावें पें॥ १२५॥ कस्तूरि १२१
कीर काळी॥ परिमळ तां सोरभें आगळी॥ तें-

सीआर्षहेबोली॥ परीब्रह्मस्वरवाची॥१२६॥श्रु
त्युज्ञानोत्पत्तिसीनयेप्रतिज्ञा॥ नरींतेथेंनक
रावीअवज्ञा॥ग्रंथश्रवणमात्रेंसर्वज्ञा॥होइजे
पें॥१२७॥रसिकमुद्राबोलिजेल॥नरींयथावि
स्तारपाविजेल॥परीपरमार्थनकळेल॥मधि
ताक्षरेंविण॥१२८॥येग्रंथाचेंहेंचिआश्चर्य॥
जेंरो कडेंस्वानुभवसौंदर्य॥ह्मणूनिऐकतासु
निवर्य॥विवेकसिंधु॥१२९॥जयांसीनाहींप्र

वि- तीति ॥ नेणती तर्कमुद्रेची स्थिती ॥ तयालागीं उ-
२२ महाराष्ट्रीं युक्ति ॥ केली ग्रंथरचना ॥ १३० ॥ उप
जण्याचा श्रम नेणे बाळ ॥ तयाचे मुखीं मिष्टा-
न्नकवळ ॥ स्ये जेवीं जननी कृपाळ ॥ अपत्य
विषयीं ॥ १३१ ॥ उपनिषदाचें निर्मित ॥ काढू
नि केला हा ग्रंथ ॥ तें चिकरीत शिष्यजात ॥ सि
द्धभोक्ते ॥ १३२ ॥ वेदांतशास्त्राचा मथितार्थ ॥ १२२
जो बोलें परमार्थ ॥ येणें ओळखिजे हृदयांत ॥ श्रो

तेजनी॥१३३॥यासंप्रदायाचाअभिमानी॥येआ
पणशूळपाणी॥तरीप्रीतिपावेतेथवचनीं॥स
र्वेश्वरीं॥१३४॥याग्रंथाचेंउत्तरार्धों॥जेंनिर्गुणनि
रूपमप्रसिद्ध॥ह्मणतीराजयोगासिद्ध॥मुकुंद
राज॥१३५॥ ॥इतिश्रीमद्विवेकसिंधौ॰गु
रुप्रशंसानिरूपणंनामएकादशप्रकरणंसमाप्त
म्॥११॥ ॥श्रीगुरुनाथार्पणमस्तु॥ ॥

मुंबई येथें रामजीगणोजीठाकुर यांचे छापखान्यांत छापिलें १७७८

इतिविवेकसिंधु
उत्तरार्द्धसमाप्त.